

E2/K1
KAITSE KODU!

JÕULUNUMBER

AND 30 SENT.

Nr 24

24. DETS. 1928.

Riigi sadamatehased

Tallinnas, Merepuiestee 13. Telegr. aadress: „Riidokk“ Telefon 67 ja 11-76.

Ujuvad dokid kuni 5000 tonni tõstejõuga.

Tõstekraanad kuni 110 tonni tõstejõuga.

Tehased töötavad laevaparandus- ja laevaehitustööde alal. Igasugune aurukatelde ja masinate ehitus ja parandus. Tehaste ja vabrikute sisseseade ehitus, korstnad, retordid, transmissioonid, turbapressid, baggerid, transportöörid jne. Malm- ja pronksvalu kuni 1000 pundani. Tehased valmistavad ka igasugu puutöid. On olemas suuremad masinate ja materjalide tagavarad. Töö valmistamise viis uuemate tehniliste nõuete kohaselt.

Eeskujulik konstruksiooni- ja eelarvebüroo.

Tehased võtavad enda peale igasuguste eelarvete ja projektide tegemise.

Kohapeal olemas järgmised töökojad:

Valumaja
Sepapada auruhaamritega
Masinate- ja mootorite töökoda
Trelalitöökoda
Laevakatelsetöökoda

Vasesepa-
Lukusepa-
Saeveski-
Tislari-
Takeri-

töökojad

Purje-
Maalri-
Elektrotehnika-
Elektri- ja atsetüleenschveissimine; 4 ujuvat dokki.

töökojad

Igasuguste põllutööriistade terasosade valmistamine.

Üle riigi tuntud suurükiterasest valmistatud sahaterad (adraninad) suuremal ja vähemal arvul igal ajal saadaval.

Töö kiire.

A.-S. „SILVA“

Tallinn, Merepuiestee 17.

Telegr. aadress: „Silva-Tallinn“

Telefonid:

juhatus: 21-38 ja 9-00
kontor: 13-80 ja 9-29

kauplus: 18-09 ja 21-37
metsaosakond: 13-20 ja 21-39

Igasuguste põllutööriistade ja masinate ladu ja müük.

Igasuguste ehitusmaterjalide,

nagu palkide, laudade, lubja, tsemendi, gipsi, katusepapi, katusepleki, iga sorti raua, raudtalade, naelte jne. ladu ja müük.

Igasuguste metsamaterjalide ost, ümbertöötamine, müük ja eksport.

Igasuguste naftasaaduste ladu ja müük.

„SHELL“ petrooleumi, bensiini ja õlide ainuesindus Tallinnas.

Ameerika „McCormicku“ mootorite, vilja- ja heinaniitjate ning teiste põllutööriistade ainuesindus Eestis.

Th. Flöther'i põllutöömashinate ja riistade ainuesindus Eestis.

Ameerika „FIRESTONE“ autokummide ainuesindus, ladu ja müük.

Ameerika „STUDEBAKER“ automobiilide ainuesindus Eestis.

Ameerika „BROCKWAY“ veoautode ainuesindus Eestis.

Parimat edu suitsetajasperes on saavutanud Eesti
tubakatehaste

A/s ASTORIA

paberossid

AINO 20 tk. 35 s.

SELEKT 20 tk. 25 s.

ja tubakad

HAVAI $\frac{1}{4}$ nl. kr. 1.30

BATAVIA $\frac{1}{4}$ nl. kr. 1.—

JOHN BULL $\frac{1}{8}$ nl. kr. 1.—

A/s REGINA

paberossid

TALLINN 20 tk. 25 s.

PALM 25 tk. 15 s.

KAVALER 25 tk. 15 s.

ja tubakad

BEI $\frac{1}{4}$ nl. kr. 1.50

TRAPESUND $\frac{1}{4}$ nl. kr. 1.—

Rohke tarvitus tõendab nende sortide headust.

Parem riidekauba

ostukoht Tartus

M. Wallas'e

riidekauplus kauba-
hoovis nr. 3.

Asut. 1913. Telef. 530.

Ilus valik. Odavad
hinnad.

UNION TEXTIIL

A.-S.

SUUR LADU KÕIKSUGU
VÄLISMAA VABRIKUTE

RIIDEKAUPADEST.

TALLINN,

VÄIKE KARJA JA MÜÜRIVÄHE 5/17.

SISSEKÄIK MÜÜRIVÄHE 17,
II KORRAL.

TELEFON 19-54.

Saku õlletehas

Aktsia Selts

Soovitab oma

Pilsener-õlut

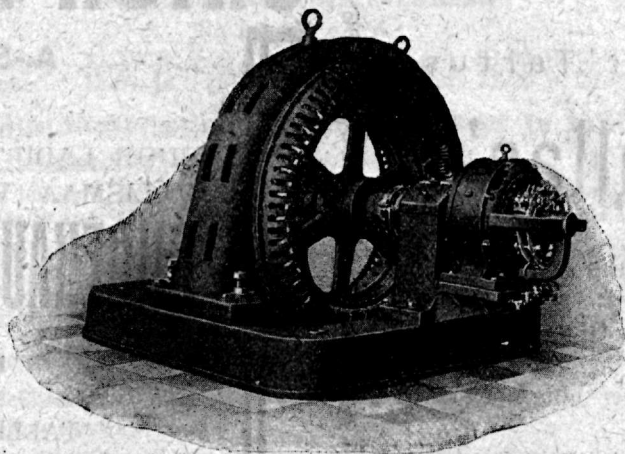
tuntud headuses

Eesti Elektrimasinate Ehituse A.-S.

end. „Volta“.

Tallinn,
Soo tän. 27.

Telef.
9-57, 34-28.

Uute mootorite, dünamode, transformaatorite, generaatorite, ventilaatorite, elektrisaagide, lülitusseadete valmistamine ning vanade parandamine.

Suur masinate tagavara ennesõjaaegse headusega.

Esindused: Tartus, P. Lall, Promenadi 7. Viljandis, T. Parri, Lossi 31.

Tarvitage ainult
EESTI ÕLIKIVIBENSIINI

Automobiilide tehas A.-S. Scania
 Vabis, Rootsimaal, kirjutab meile:

Stokholm, 26. juulil 1928.

Eestimaa õlikonsortsiumile.

Käesolevaga tealame Teile, et meie poolt ettevõtetud praktilised katsed õlikivibensiiniga meie automobiilides tõenäasid, et õlikivibensiin igas suhtes parem on kui teine bensiin. Ka selgus, et õlikivibensiin suuremat kompressiooni kannatab.

Kõige austusega

A.-S. Scania Vabis.

Jõubensiin
 (automobiilide
 jaoks)

Traktoribensiin
 (petroolmootorite
 jaoks)

EESTIMAA ÕLIKONSORTSIUM

TALLINN, Tõnismägi nr. 1. — Telefon 16.

A.-S.

„Lihaprodukt“

**Eksporttapamajad, külmutushooned ja
 vorstivabrik**

Asub end. A.-S. „Külmetus'e“ ruumides

Koplis, Bekkeri tehases nr. 1. Telefon 21-12 ja Koppel 22.

Linna kontor: Lubja t. 7-a. Telefon 34-19.

Ostab:

veiseid, sigu, lambaid ja vasikaid sise- kui ka vällisturu jaoks.

Valmistab:

**igapäev igasuguseid värskaid vorste kui ka suitsetatud sea-
 liha (sinke, rulette, ribi j. n. e.) sise- kui ka vällisturu jaoks.**

Kohased pühadekingid:

GRAMMOFONID - parimad parimatest, odavad ja kallimad.

PLAADID - pühadekohases suures valikus.

PLAADIALBUMID,

PLAADIRIIULID,

PLAADIKARBID,

MEMBRAANID - milliste abil vana, kadule määratud grammofoon muutub uueks.

Parlophon-Beka peaesindaja

TOKO A TORMOLEN & KO TOKO

TALLINN, Harju 37, «Kuld Lõvi» vastas. **NARVA**, Joala 18.

Esindajad:

TARTUS, Teater & Muusika, Rüütli 8; **RAKVERES**, E. Nuude, Pikk 13.

HAAPSALUS, M. Tamverk, Karja 5.

SUUR VALIK RAADIOAPARAATE.

KAITSE KODU!

EESTI KAITSELIIDU HÄÄLEKANNIDJA
ILMVB KAKS KORDA KVVJ

IV AASTAKÄIK

Nr. 24

24. DETSEMBRIL 1928

Väljaandja: Kaitseliidu staap. Vastutav toimetaja: V. Neggo. Tegev toimetaja: E. Jalak

Tellimishind: aastas 6 krooni, poolaastas 3 krooni, veerandaastas 1 kroon 50 senti, kuus 50 senti.

Üksiknumber 30 senti.

Kuulutuste hinnad. ¼ lehek. 40 krooni, ½ lehek. 20 krooni, ¼ lehek. 10 krooni ja ⅛ lehek. 5 krooni. Esimese kaane sisekülj 50%, tagumise kaane väliskülj 100% kallim.

Toimetus ja talitus: Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Telef. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äripäeval kella ½9—10 h.

Kõigile meie lugejaile, sõpradele, kaastöölistele

rõõmsaid rahupühi!

«Kaitse Kodu!»

Au olgu Jumalale kõrges, rahu maa peal, inimestest hea meel!

Nii heliseb meil kõrvus jõuluinglete laul igakord, kui lähenevad kallid pühad, kui kõnelevad nende rõõmupühade — mida pühitseme kesk talvel külmal ajal — kellahääled. Näeme, kuidas selle saatel muutub lahkeks ja rõõmsaks inimeste elu, kuidas unustatakse mõneks päevaks kõik elulised raskused, viletsused, häda ja vaev, kuidas laste silmad löövad särama ja täisealisedki elavad läbi midagi ülendavat ilusat oma hinges. Mis on

siis nende pühade tuum, sisu?

Mulle tundub, et Kristus Jeesus ise ühes oma jutustuses, õigemini „tähendus-sõnas“ või võrdluses, on annud meile kõige ilusama pildi sellest, mis jõulud meile on ja peaksid olema. Ma mõtlen nimelt tema jutustust „ärakadunud pojast“. Seal tulevad ette sõnad: „Ja isa jooksis talle vastu ja hakkas ta kaela ümbert kinnu ja andis talle suud! Luuka ev. 15. 20.)

Eesti
TA
Raamatukogu
Balt.

E2 3926

Ärakadunud poeg on meil nende sõnade saatel silmi ees. Õnnelikust isakodust oli ta välja läinud. Kaugel, kaugel rännanud. Rahu polnud leidnud. Küll aga ära raisanud kõik, mis tal oli, — tervise, nooruse, varanduse.... Vaeseks ja viletsaks oli ta jäänud. Nii vaeseks, et pidi kustutama oma nälga selle toiduga, mis antakse muidu sigadele... Räbalad riided katavad ta keha, patune elu on tal seljataga, sügav hingeline pööre käimas temas eneses, nii viibib ta teel kodu poole, et tunnistada isale: „Isa, ma olen pattu teinud..., ma pole väärt, et mind su pojaks hüütakse!“ Ja isa, vaevalt on ta teda kaugelt näinud, jookseb talle vastu ja annab talle suud!

Me teame, suuandmine on armastuse tunnusmärk. Sügavam armastus, mis sunnib suudandma, on pärit sisemisest hingelisest soojusest. Ja meie näeme, seda hingelist soojust on isal oma poja vastu, kui gi see poeg on patune ja „ärakadunud poeg“!

Mulle tundub, et jõulud on küll kõige ilusamaks illustratsiooniks sellele ärakadunud poja loole. Ütleksin isegi, ärakadunud poja lugu on piltlikult jõulu evangeelium! „Ilm oli hukas, Kristus on sündind...“, need jõululaulusõnad ütlevad meile kõik. „Ilm“ oli ja on see ärakadunud poeg; „Kristus on sündind“ on see armastav suuandmine. Ristirahvas, ristirahvas, rõõmusta! Inimkond, kannab õnne- ja rõõmutunnet südames. Sinu isa, suur Jumal, kui armastuse algallikas, ei põlga sind!

Eks ole õnnelikust kodust inimhing välja rännanud; paradiislikku põlve oli Looja ta asetanud; ei tuntud seal surma, valu, valet, ei midagi madalat. Inimhingele oli taevast lahti, Jumal oli loonud ta oma näo järele...! Aga üks patt teise järele oli olnud inimkonna teekond: teadlik Jumala käsu murdmine, mille tõttu paradiislik põli läks kaduma, siis vennatapmi-

ne Kaini päevil, ebajumalate kummardamine, madalusse langemine, abielurikkumine, vale ja vargus... Peagi oli inimkond pattude ja kirgede ori. „Ilm oli hukas“!

Ta ägas, see maailm, ta igatses endise õnne järele, ta nuttis nagu laps, kelle kodu läinud kaduma, — kuni talle sündis Õnnistegija. „Nõnda on Jumal maailma armastanud, et ta oma poja on annud,“ — see on jumalik suudlus äraeksinud inimkonnale. Helde isa suudleb püha õo sündmuses oma äraeksinud last! Ja kui ristiusku kuulutab, et „Jumal on armastus“, siis näeme selles jõuluõo sündmuses, kuidas see „armastus katab pattude hulga...“ Kuid sellest armastuse suudlusest on inimhingel osa siis, kui ta end tunneb olevat äraeksinud lapse. Seepärast ei tunta pühitsetud jõulurõõmu ja rahu nii paljudes kodudes, jõulud jätavad külmaks nii paljud, neil ei ole osa saladusliku õo sündmusest, — sest et nad ei oska igatseda kodu järele, ei oska tunnistada: „Isa, ma olen teinud pattu.“

Vaata, sõber, enda ümber. Seal on jäetud üksi emake, ta lapsed on eemal, nende käsi käib hästi, aga oma ema on nad unustanud. See oskab igatseda: „Oh tule, Õnnistegija!“ — Seal on tõvevoodil paar aukujäänud silma. Külmal ja osavõtmatult kõnnivad inimesed mööda põdejast. Mis on neil tegemist temaga? Kuid haige ise, kuidas tema igatseb rõõmutoova päikese kiire järele...! — Seal on murtud südameid nii paljudes peredes; neile on löödud haavu, — nad oskavad januneda trööstisõna järele, nad oskavad tunda jõuluõo armastuse helki! — Seal on sõjainvaliidid, kes oma parimad püüded on kannud kodumaa altarile, ohverdanud oma tervise; elu rändab temast hoolimatult mööda, ei ole aega teostada tänutunnet kangelase juures.

Kas ei lasu nende õnnetute kurb saatus tihti meie südametunnistusel?!

Kas ei kutsu ja kohusta jõulud oma õnnistuse helgiga, mida nad meile toovad,

Tänases numbris: *Au olgu Jumalale kõrges, rahu maa peal, inimestest hea meel! — jõulud — need rahupühad. — P. Kuusik. / Jõulupühiks. — A. Westrén-Doll. / Jälle on lähenemas ja uueaasta vahel. — A. Lintsi luuletus. / „Kaitse Kodu!“ nädalaleheks. — V. Neggo. / Jaan Tõnissoni sünnipäevaks. — E. V. / Jaan Tõnissoni elulugu. — A. Jürgenstein. / J. Tõnisson oma sünnipäeva õöl Narva frondil. — Kindral A. Tõnisson. / Kui me olime jõuluvanad. — R. Kalaja. / Jõulupäevil kümne aasta eest. — H. T. / Väike vabatahtlik. — E. Kivindi. / Kuidas meie, poisid, sõdisime. / Pealinna agaramaid kaitsetiitlasi. / Kolm ungarlast. — Prof. S. Csekey. / Soome-Ugri rahvastekoondise kõrge ülesanne. — Prof. S. Csekey. / Laskespordi päevaküsimusi. — R. L. / Pealikute lendkool Raplas. / Sakalamaa ja Järvamaa „sõda“. / D. Buxhoevdeni raamatu arvustus. / Õitsvate kameeliate all. / Male.*

kandma hoolt nende õnnetute eest, andma abi ja viima armastust edasi nendegi kodudesse? Külvama armastust ja headust kõikide keskele, kus see puudub, töötama ja olema tegevuses, et valitseks „rahu maa peal“, et oleks meie ühine elu üks elav „auandmine Jumalale kõrges“ ja et võiks olla Jumalal, meie Loojal, „inimestest hea meel!“

Miks ei tehta seda? Miks? Sest et tänapäeva inimesel puudub usk. Usk on tänapäeval väeti, kahtlus suur!

Elame ju aegadel, mil inimese mõistus, tehes suuri edusamme, on jõudnud õieti kaugele. Inimene paneb end maksma maal ja merel, lendab linnutiivul üles ja ujub nagu kala mere sügavuses. Tungib taevastesse ja sügavustesse. Asetab oma teenistusse auru, elektri ja teisedki loodusejõud. Ei taha tunda enam mingit tõket ega takistust. See on tänapäeva inimese edu. Üks hiigla-evolutsioon!

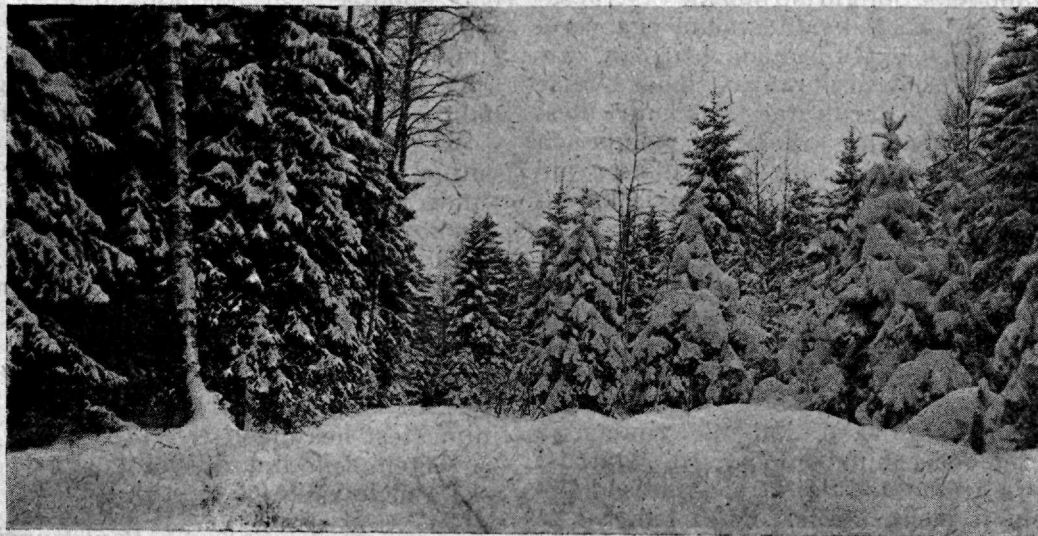
Neil aegadel ja niisuguses olukorras on loomulik, on arusaadav, et iseteadvus tõuseb. Et inimene end tunneb peremehe-na. Peremehe-na, kes targasti ja iseseisvalt valitseb looduse üle. Ja on arusaadav ka see, et usk kaob sellesse, mis ei ole mõistusega seletatav. Ei usta midagi, mis on üliloomulik või mis kuulub imede valda. Milleks veel Jumal või usk Jumalasse, kui kõik tematagi on kättesaadav...?

Ja kas ei kao seesuguse vaatlemisviisi juures justkui muinasluule valda kõik see, mis seni õrnalt, nagu püha

müsteerium, meie ristiusu tähtsamate momentide näol oli tunnustatud, mis oli maksev põlvest põlve kui tõde? Kas ei asu närv kahtluse uss südamesse usutõdede käsitlemisel: et Jumal on saanud inimeseks, on „avalikuks saanud lihas“, et jõululapsuke Jeesus on üliinimlikult sündinud, on Jumala Poeg, on maailma Lunastaja... On ta siis tõepoolest toonud rõõmu ja rahu ja õnnistust sel määral, kui ristiusk seda kuulutab?

Et Jeesus üldse on elanud, see on ometi väljaspool kahtlust, kuna seda tunnistavad peale ristiusu allikate (evangeliiumide) ka veel tema ajajärku kuuluvad ajalookirjutajad, nagu Tacitus, Flavius Josephus, Pliinius jne. Kuid millega tõestada tänapäeva inimesele seda, et just Kristus Jeesus on see ainus ja õige Messias ja et näiteks praegusaja Krischnamurti ei ole seda?! Millega tõestada, et jõulupühad on tõepoolest Jumala salapärase kahekõne inimkonnaga, aga mitte mõnigi fantaasia, luule, — küll õrn ja ilus, aga ikkagi ilma tõelise aluseta?

Meie näeme, vastus oleneb ainult ühest asjast: kas on meil usku või ei ole meil seda mitte! Kui on usk, siis põlvitame jõulupühil salapärase sündmuse juures, Jumala armastuse juures, ja laulame vaimustatult kaasa „Kristus on sündinud, meid lunastanud, ristirahvas, ristirahvas, rõõmusta!“ Kui ei ole meil seda usku, siis on kogu sündmus meile ainult kelluke, mis heliseb, ja vask, mis kumiseb... Jõulud on usupühad täis rahu ja rõõmu, aga tänapäeva inimesele on nad esijoonel just u s u

Metsa-jõulud.

pühad. Rahu ja rõõm hoovab välja neist meile ainult siis, kui uskliku hingega neid pühi omaks võtame. Kas saame seda veel tänapäev? Kas on see veel võimalik?

Nimetan siinkohal ainult 2 momenti, mille najal see ka praegusaja mõistuse ja teaduse võidukäigu juures küll tohiks olla võimalik:

1) Prohvet Jesajas (a. 740—701 e n n e Kristust) oli see vaimuliku pikksilmaga varustatud mees, kes on maailma Lunastajat täpsalt nii et te kuulutanud, nagu Kristus seda pärastpoole tõeliselt oli, on ette näinud seda vaimu, mille kehastusena hiljem Kristust tunneme. See pidi olema rahu ja armastuse vaim, millest kõik maailm peab läbi imbuma, nii et „hunt elab ühes tallega, ja pardri metsaline magab ühes kitsetallega, ja vasikas ja lõukoer ja nuumveis on üheskoos — ja pisike poisike hoiab neid“, ja lehm ja karu ja lõukoer on talt-saks tehtud; ja väeti laps, teadmata, mis ta teeb, on oma käe nalja pärast pistnud kihvtiste usside pessa, kuid need ei tee temale kurja... (v. Jesajas, ptk. 11). Ühesõnaga: et maailmas ja looduses on kurja ja head, on jõudu ja nõrkust, — kuid kõik need looduse ürgjõud peavad jõudma lahkesse kooskõlla, rahulikkude ühistõesse, sest et „kõik maailm on täis Jumala tundmist.“ Ja küsime nüüd endilt, kas poleks see nii, kui Kristuse armastuse õpetus täiel määral pääseks valitsema ja valdaks kõiki meeli ja mõtteid...? Kas ei kannaks siis inimesed kokku seniseid vaenutööriistu, et neid katki murda ja „ümber taguda—mõõgad kablideks, piigid sirpideks“ (v. Jesajas ptk. 2)? Ei oleks siis vaenu ega verevalamist, ei oleks siis hädaohtu ega kartust, ei tõstaks siis rahvas mõõka teise rahva vastu, ei tarvitataks siis suuri ülesleidusi ja edusamme selleks, et valmistada kihvtiseid gaase ja hiiglasuurtükke, vaid — elataks rahu, elataks Jumala kartuses, Jumala tundmises. Kõik maailm oleks ärakadunud poja sarnaselt pöörmas selga senisele patusele elule, ilmutaks oma elus Jumala vaimu, viibiks elavas ja armastavas ühenduses Jumala enesega, Looja enesega... Miks peaks minu usk sellesse salapärasesse Jeesusesse olema nõrk või muutuma kahtlevaks, kui ma tunnen ja tean, et seda muistsete põlvede igatsust rahu- ja armastuseriigi järele, üldise kõlbliku elu ja oleku järele, üldise puhtuse ja pühitsuse järele, on täitnud Jeesus Kristus oma evangeeliumiga, oma „rõõmusõnu-

miga“?! Tema, see külvaja, kes külvab uue elu seemet inimhinge selleks õigeks eluks, mida alles maksab elada ja mille kõrval meie senine elu on olnud tõepoolest „ärakadunud poja“ elu! Tema — see valguse ja soojuse laotaja, kes oma isikliku eluga kuni surmatunnini on kinnitanud oma õpetust!

Ja samuti:

2) Miks peaksin ma kahtlema, kas on just Kristus see õige Messias, rahvaste hingeelu sügavamate igatsuste täidesaatja, kui ma loen Taaveti lauluraamatust (ptk. 22), et Lunastaja, kes pidi tulema, kannatama saab sarnaselt, nagu pärastpoole — jällegi pikki aastasadu hiljem — Kristus tõepoolest on kannatanud! Nimelt näeb püha laulik ette, kuidas Lunastajal „kõik luud-kondid on ühest ära lahkunud“, ta keel on „suulae külge kinni kuivanud“, ta käed ja jalad on läbi uuristatud, ta riideid jagavad vaenlased isekeski ja isegi ta kuue pärast heidavad nad liisku... Asetame endid Kristuse risti alla ja me näeme täpsalt seda sündimas!

Me võime imestada selle kõige üle, millise võimu kaudu võisid „vana aja usklikud“ seda ette näha, ette kuulutada. Meie võime imestada, aga mitte kahelda, sest kahtluse vastu kõnelevad faktid ise! Kõik on ju „täiest täidetud!“

Ma arvan, et meil — XX aastasaja uhkeil ja iseteadlikel inimestel — puudub põhjus kahtlusega vaadata jõulupühade poole ja neid pühitseda ainult ristirahva „ilusa kombena“. Küll aga võime meiegi avada oma südamed, et uskliku hingega endid soojendada selle suure armastuse ja rahu sündmuse juures, mis „kesk talvel külmal ajal“ meid kutsub enda juure, meiega tahab tõsiselt kõnelda asjust, mida küll silm ei näe, aga süda peaks tundma ja omaks võtma. Astume jõulu sündmuse juure selle tunde ja teadmise, et Jumal ise meiega siin kõneleb, meid kutsub millekski suureks ja tähtsaks ülesandeks, meid oma lastena ja oma vaimu kandjainatahab näha keset meie keerlevat elu. Niisugustena, kes kannavad lehvivat lippu, millel on pealkirjaks:

„Au Jumalale kõrges, rahu maa peal, inimestest hea meel!“

Olgem selle lipu all võitlejad ja võitjad — ka meie väikeses Eesti kodus!

Paul Kuusik,

Tall. Pauluse kog. õpetaja.

Jõulupühiks.

„Kaitse Kodu'le!“ kirjutanud Viljandi õpetaja praost A. Westrén-Doll.

Jõulud on jõudnud oma saladusliku valgusega. Kuuleme Petlema ingl'i kuulutust: „Ärge kartke, sest vaata, kuulutan teile suurt rõõmu, mis peab saama kõigele rahvale, sest teile on täna sündinud Taaveti linnas õnnistegija, kes on Issand Kristus!“ — Meil kõigil armsaks saanud jõulupühad olid esimesel ristikogudusel tundmatud. Alles 354. aastal kuuleme Jeesuse sünnipäeva pühitsemisest. See päev määrati 25. detsembri peale. Sellega ühendati meelega ristikiriku suur püha vana valguse pühaga, mis peeti ammust hallist ajast pea-aegu kõikide Euroopa rahvaste juures, ka meie maal. Küll jõudis kätte aasta lühem ja pimedam päev külmal talvisel ajal. Siiski oli võitmatu valguse vägi. Päike hakkas võtma uut võimu. Inimsugu rõõmustas ja hõiskas. Tänutäheks tõusid taeva poole tuleleegid pimedal talvisel ööl. Tunnistati päikesele, kui kallis on kõigile tema soojus ja sära. Teretati tuledega elu andjat ja hoidjat. Tunnistasid inimesed endid valguse lapsiks. — Ja juba vara, eelajaloolisel ajal, ilmus välise valguse igatsuse kõrval hingeline igatsus igavese valguse järele, mis kõrvaldaks valuööd ja kaotaks surmavarju. Mis sündis looduses, sai hingeelu sümboliks: ei pääsnud talvine pimedus jäädavale võidule loodusilmas, siis ei võinud ka surmapimedus jõuda igavesele võidule inimelus! Iga jõulupüha elustas uuesti sadades südames elu-

lootust, kinnitas surelikule soole surematu elu sügavamat saladust. Mis kerkis koidukumana inimese igatsevasse hingesse ajaloo hämarusel, tõusis päikesepaistena Petlemas. Jõulutulede läik oli töötuse täheks, lootuse leegiks. Ei võinud ristikogudus leida paremat puhku, pühamat päeva Jeesuse sünni pühitsemiseks. Paigutades ristiusu püha päikesele pühendatud päevale, ühendati, mis ammugi juba otsis ühendust, — inimese igatsev hing ja jumala aitav armastus. Nii kanname kadunud põlvede kallima kulla, südame sügavama soovi jõululapse särava silma ette, paludes jumaliku jõuluõnnistust. Tunnistame temale, et see on meie püham pärandus; töötame temale, et tahame edasi kanda kaitsvatel kätel; tahame valvata ja võidelda, et põleksid puutumata pühad töotustuled kodukoldele; lubame, et lootus, mis lõi lõkkele pimedamail päevil, lõpmata leegitseb lastelastes. Muistsete põlvede mälestus, armastus kallima kodumaa vastu sundigu südamed töotustunnistusele: „Jäägem valguse lapsiks, põlakem pimedust!“ Seadkem see soov sätendava jõulusära alla, jumala armastava südame abi alla, kõige kõrgema kaitsja käe alla. Sulagu ühte jõuluvalguses meie palavam palve ja jumala armsam and: Eluvalgust isamaale! Siis kostab jõuluinglite koor: „Au olgu jumalale kõrges ja maa peal rahu ja inimestest hea meel!“

Jälle on lähnenemas jõulud — need rahupühad.

Jälle peatume meie mõtteis mingi sisetunde tunni sunnil ja tahtmatult kerkivad esile tunded, mis pole igapäevsed.

Kas on see lapsepõlvest kaasa toodud muljete tagajärg või on see mõne vägeva vaimu poolt inimhinge istutatud ja meile endile arusaamatuks ning seletamatuks jäänud vajadus, — kuid tundub tõesti nii, et jõulud on need päevad, kus igatsus rahu ja rõõmu järele on kõige suurem.

Jõulueelses meeleolus ei tahaks kuuldakäha midagi, mis kurjust-õelust meele tulefaks.

Nagu eriti valusana annavad siis end tunda igapäevsed vaenuavaldused ja kahjutunne võtab maad, kui mõtelda sellele,

kuis meiegi väikese Eesti rahva elus liigne tigidus ja sallimatus palju häid mõtteid, tundeid ja tegusid on püüdnud maha teha.

Kibedamaks läheb meel, kui saad aru, et kaasinimestele tihti haiget tehakse mitte põhimõtte pärast, mille eest ollakse valmis ohvrit looma, vaid kergemeelselt, mõtlematult.

Teise valust tuntakse koguni rõõmu.

Küsid tahtmata — kas on seda vaja, kas tõesti ei suudeta tõsisel tugupidamises ja vennalikus armastuses oma asju ajada.

Oma sügavuses ja alguses näib inimhing olevat loodud tunnetele ja tegudele, mis välja kasvavad ainult headusest ja armastusest.

Kõik, mis sünnib kurjusest ja vihast, — ei ole meile omane, ja see, mis sünnitab valu ja piina, — saab inimese südametunnistusele koormaks.

Koormast sellest tahab aga inimene alateadlikult vabaneda, tahab saada uuesti puhtaks, heaks.

Ja sellest siis igatsus rahu, rõõmu, õigluse ja südamesoojuse järele.

Häid pühi meie suure pere liikmetele soovides on minu südamlikum soov, — et meie kõikide kui inimeste igatsus läheks täide, et saabuks rahu maa peale ja jääks siia, — et saabuks südamelesse rõõm ja et jatkuks meil kõigil soojust ja armastust üksteise ja kogu rahva vastu.

S. Rõõma.

Jõuluõhtu.

Kui sealt ülevalt need kumisevad kellad
helistavad hardust üle linna,
rahu ülevat kui värsket lund...
Nagu valged helbed uduhelled
puistatakse ohtralt alla sinna,
kuhu toonud pori argipäevne töö —
nõnda langeb alla õhtutund,
algab jõuluöö.

*

Kuusehõngust, vaigulõhna igas kijas...
Küünlad süüdatakse, sest sel südatalvel,
ajal pimedamal, taeva mustjad koed
valgeks saagu, nagu kauges, kauges ajas,
kui need karjased kord tule ääres valvel
hoidnud lambukesi lõunamaal. Nii vanaisa
paksust raamatust, mis põlvil, loeb,
laugel harduspisar. —

*

Rahulaulu taevad laulvad, tähti tilgub...
Iga hinge langeb killukeksi —
sädelevaid, helli, mida lein ei laasta
ega riku mure mustad silmapilgud.
Lapsukene siruteleb käsi
küünla järele, mis iga minutiga
kiirelt kahaneb kui lõppev aasta,
nagu eluiga.

R. Kalaja.

Vana- ja uueaasta vahel.

I.

*Hellitavalt, vaikselt sajab lund.
Aastal möödunud kui raugal saabund tund
aja hämar-võvilisse riiki —
kaduviku viirastuste liiki —
münevikku — mahajäetult minna...*

*Roose valgeid puistab taeva süle
rauga unustetu kalmu üle.*

II.

*Kerkib aegamööda hõbeloor:
aasta järgnev — nagu jumal noor
igaviku kristall-lossist loobuv,
särav õnnest, tervitusist joobuv,
võitjana on valdamas maailma.*

*Klirises kuid sajandite ahel —
uus on läli eilse-homse vahel.*

Adrienne Lints.

Lapsukene siruteleb käsi...

„Kaitse Kodu!“ nädalaleheks.

„Malevate Teatajad“.

Käesoleva numbriga lõpetab „Kaitse Kodu!“ oma 4-da aastakäigu. Aastast-aastani on „Kaitse Kodu!“ leidnud ikka suurema poolehoidu rahva hulgas. Tellijate arv on järjest tõusnud ja ka ta nimi on omandanud ikka parema kuulsuse.

Kogu see suur poolehoid on annud toimetusele julguse kaaluda küsimust, kas „Kaitse Kodu!“ tulevikus ei tuleks välja andma hakata nädalaajakirjana. Küsimus anti propäganda-toimkonda ja ka viimasel kaitseliidu pealike nõupidamisel (14. ja 15. dets.) võeti ta sõelumisele. Mõlemal koosolekul jõuti ühemeelsele otsusele, et „Kaitse Kodu!“ igal nädalal peaks ilmuma hakkama.

Nii siis: uuest aastast peale hakkame tööle uue innu ja südidusega ja tahame loota, et publik endiselt heatahtlikult suhtub meie kaitseliidu häälekandjale.

Hakates uuel alusel ilmuma tahab „Kaitse Kodu!“ ka sisuliselt muutuda rahvapärasemaks. Osa ametlikku laadi kandvat materjali paigutatakse tulevikus peaaegu kõigis malevais ilmuma hakanud malevate teatajaisse. Selle asemel aga tahab „Kaitse Kodu!“ hakata tooma järjekordest isamaalikkude romaanide, kirjutiste riikide kodukaitse elust, ajaloolisi ülevaateid vabadussõjast ja Eesti ja hõimurahvaste kaugemast minevikust, nädalaülevaateid päevasündmuste kohta, üldisemaid kirjutusi kaitseliidu, naiskodukaitse ja organiseeritud noorsoo elust, jutukesi, luuletusi, karikatuure ja nalja jne.

Kaustaks oleks 24 lehekülge, võimalikult muutuva kaaneilustusega. Aastatellimishind jääb tihedama ilmumise peale vaatamata endiseks (6 krooni), üksiknumbri hind aga alandatakse 20 sendini.

Esimese romaanina hakkab ilmuma M. Talvio romaan „Kured“, mis käsitleb Soome vabadusvõitlust, kujutab ilmekalt Soome maaelu ja loob suurepäraseid nais- kui meeskangelastüüpe. Seda romaani lugema hakates tundub alguses küll nagu teatud üksluisus, kuid kordkordalt muutub ta ikka põnevamaks ja haaravamaks ja lõpeb Soome vabadussünni mõjuva akordiga. Kes seda romaani lugema on hakanud, ei pane teda enam käest, vaid elab temaga koos läbi meie vennasrahva kurbuse- ja rõõmupäevad ja tunneb selles võitluses, mida pidasid nemed, nagu meie oma rahva vabadusvõitluse kajastuse.

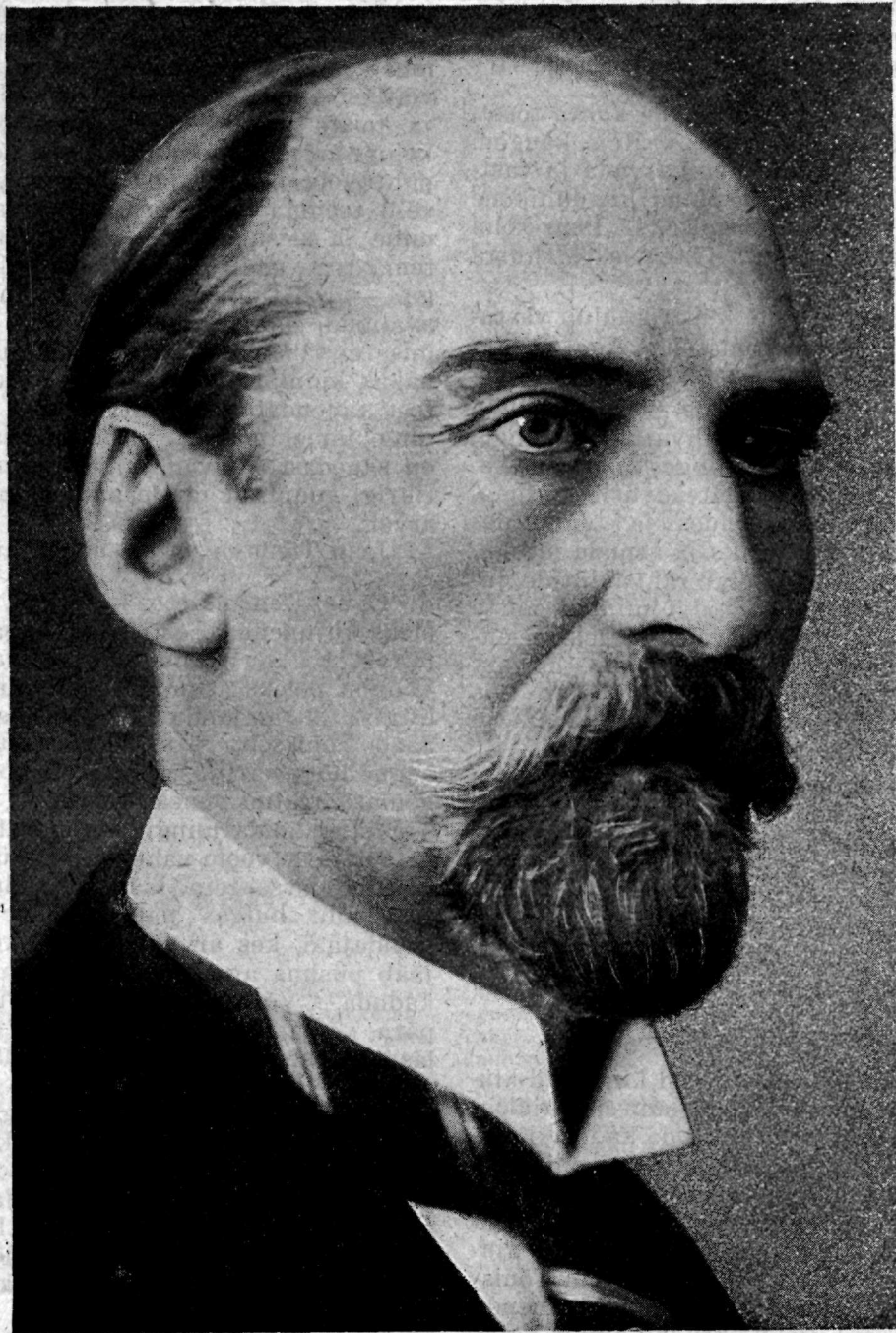
Tutvustades oma lugejaskonda uute kavatsustega „Kaitse Kodu!“ suhtes loodab toimetus, et ta nendega on vastu tulnud laiemate hulkade soovidele ja et ta nõnda loob veelgi tihedama kontakti rahva ja meie kodukaitse organisatsiooni vahel.

Ühtlasi tarvitab toimetus ka juhust ütelda palju tänu kõigile senistele kaastöölisele ja lugejaskonnale ja soovida neile kõigile rõõmsaid ja õnnistusrikkaid jõulupühi ja head uut aastat.

V. Neggo,

vastutav toimetaja.

Jaan Tõnisson.

Jaan Tõnisson.

Tema kuuekümnendaks sünnipäevaks.

Motto: Torne mõõdetakse nende varjude järele, suuri mehi nende kadestajate hulga järele.

Eestis on vähe mehi, kelle kohta tõesti tohib öelda — suur mees. Meie kaugem minevik pole lasknud neil kasvada ja vastmöödunud minevik on olnud liig lühikene ajalooliste isikute tõusmiseks. Paar-kolm pead ulatuvad üle suure „tegelaste“ hulga — see on kõik.

Nende paari mehe hulka kuulub vastuvaidlematult Jaan Tõnisson. Aga temagi oli tuttavama ja teeneterikkama juhina tuntud juba enne Eesti iseseisvuse sündi.

On kahesuguseid rahvajuhte: ühed, kes kasutades massi hinges alati kibelevaid ihasid, kirgi ja alateadvuslikku omakasupüüdlikkust, kõneldes ja tegutsedes ainult massi meeleheaks ja temale meeldimiseks, tõusevad „kõigi rahvakihtide juhiks“, seejuures aga välja minnes mitte rahva kasude pärast, vaid enesele seisukoha võitmiseks. Neile hüütakse hosiana, neid kantakse kätel, kuni saab täis nende aeg ja vastaseid on neil samapalju kui seni kuumi poolehoidjaid.

Hoopis teistsuguselt talitavad tõsised rahvajuhid, kes ei taha endale teenida mas-silt silmapilkseid kiitusi ja jumaldamist, vaid kel seisab silma ees tõsine rahvakasu. Nemad ei ehita midagi momendile, neil seisab silma ees rahva tulevik, tuleviku kasud. Neil on oma kindlad veendumused ja vaated, mis tõstab neid ajajärgu juhtideks.

Niisugune juht on Jaan Tõnisson.

Ei tunne mina olevat end kutsutud kirjutama hinnangut sellele suurele, ajaloolisele tegelasele. Seda ei suuda ka ükski ajaloolane praegu. Sest Jaan Tõnissoni tegevuse tähtsus ulatub üle ajajärgude piiride, tema elutöö hinnangu võib kirjutada ainult tuleviku erapooletu sotsioloog-ajaloolane. Ja kui ma siin siiski Jaan Tõnissonist julgen kõnelda tema kuuekümnenda sünnipäeva puhul, siis on see ainult katse väljendada seda lugupidamist ja imetlust, mis selle mehe vastu tunnen mitte ainult mina ja üksikud, vaid mida jagab suurem hulk meie kodumõttelist intelligentsi, rahvast.

Jaan Tõnissonil on omadus, mis sunnib tõeliselt teda armastama: ta pole iial tahtnud armastust teenida. Ta on võidelnud võitlusmehena, on raiunud põhimõtete eest ja teiste vastu, on sagedasti keeldunud kompromissist ainult oma põhimõtete puhtahoiu pärast, pole küsinud, kas siin võib teenida „lugupeetud rahvategelase“ nime ja seisukohta. Isiklikku kasupüüet tema tegevusest võib otsida mikroskoobi-ga. — Nii tunnistavad ka ta innukamad, avalikud, aga ausad vastased. Kompromiss ei tähenda alati mõistlikkust ja jon-nakas kinnipidamine oma tõekspidamis-test tähendab sagedasti suurt mehisust ning järjekindlust. Kompromissi-mehed on sagedasti halvad juhid, kuna nad on tihtigi sunnitud järele andma halvale hea arvel.

Jaan Tõnisson ei ole nende hulgast.

Ei oska endale ette kujutada, milliseks oleks kujunenud Eesti nägu ja saatus, kui pärast K. A. Hermanni ilutsevat kängujäämist poleks asunud Eesti vaimlise, poliitilise ja majandusliku võitluse väljale Jaan Tõnisson. Kas oleks suutnud tooaegne hõre haritlaskiht tõesti hoiduda lan-gemast avatud venestuse rüppe, kas oleks suudetud hoida mingit iseseisvat teed kahe sulatava voolu vahel, millest üks kiskus sulama idasse, teine lääne? Leidus ju juhtiva kihi hulgas palju nende voolude pooldajaid, kes arvasid olevat küllalt, kui jääb püsima ainult veri, kõik muu võivat kaduda. Võivat kaduda keel, usk, oma-pära, võivat kaduda isegi Eesti nimi eest-laste eneste keskelt, olevat küllalt, kui jääb järele meie „tugev veri“ — n. ö. noo-rendusaineks teistele. Ja salgake neid, kes oma nõutuses ei teadnud, kas minna ühele või teisele poole. Jakobsoni-aegsed ärevad lootused olid lahtunud ja nendest oli jäänud ainult üks pärandus, lõhe Eesti tegelaste ridades. Niigi väike leer oli lõhenenud kaheks vastaspooleks, kes esijoo-nes sõdisid üksteisega ja ainult muu seas ka Eesti tõsiste ohtude vastu. Väikene, kord K. A. Hermanni ümber kogunenud salgake oli lagunemas, osalt pettunud, kavatsusteta. K. A. Hermann ise rusutud vaimliselt, pettunud.

Sel lootusetul ajal astus Eestis esirin-da uus mees — Jaan Tõnisson.

Teda ei tuntud, ta oli noor ja tutvusteta, ta vaateid tunti laiemates hulkades ainult kuulu järgi. Aga vaevalt sai ta astuda oma esimesed võitlussammud, kui sai selgeks: on saabunud juht.

Jaan Tõnissoniga algab Eesti ajaloo uus ajajärk: poliitiline ajajärk. Mis oli olnud seni, see oli vaid romantiline ärkamine, silmade hõõrumine, vaimustumine ja pettumine iseeneses. Kobav, reaalsueta, tahtesegueta. Ainult C. R. Jakobson oli korraks sihti selgitanud, aga ka ainult ühes suunas, ühekülgset, isegi hädahtlikult.

Nüüdsest peale aga algas sihtide ja püüete ja abinõude teadlik kristalliseerimine, valimine, vastutustundlik ja suunakindel rühkimine. Ei või öelda, et välja vaated sel ajal oleksid olnud kuigi töotavad. Aga ometi tähendab see meie poliitilise näo kujunemine suurt, suurt sammu edasi. Ja selle kujunemise tõi kaasa just J. Tõnissoni ja tema õpetuste ilmumine.

*

Ajaloo käsitlemine on alati subjektiivne. Erapooletut ajalugu ei saagi kujutella, nagu pole sündmused isegi erapooletud. Iga hinnang tehakse ainult ajajärgu vaatepunktilt, ajajärgu tõekspidamiste kohaselt. Võib olla, on veel liig vara vaadata tagasi isegi esimestele J. Tõnissoni tegevusaastatele. Aga olgu vaatekoht

milline tahes — üht peab tunnustama igaüks, see ajajärk pole üldse mõeldav ilma J. Tõnissoni isikuta, tegevuseta.

„... tunti, et tuleb mingisugune pööre; tunti, et on alanud uus ajajärk.“ Nii öeldakse meie tänases numbris ühe teise tegelase mälestustes J. Tõnissoni kohta. See võiks olla siiski J. Tõnissoni hinnanguks ka praegu.

*

Torne mõõdetakse nende varjude järele, suuri mehi nende kadestajate hulga järele. Ei saa öelda, et J. Tõnissonil puuduksid nüüdki poliitilised vastased. Aga ometi — olgu nad erakondlikus võitluses ka ei tea kui ägedad vastased J. Tõnissonile, sest programmid on ju ainult erakondliku võitluse jaoks välja mõeldud — ei keeldu ka nemad J. Tõnissoni vastuvaadeldamatult tunnustamast meie silmapaistvaks, teeneterikkamaks ja lugupeetumaks rahvajuhiks. Seda tuleb eriti alla kriipsutada, sest vähe, vähe on neid, kelle kohta seda öeldakse.

*

60-aastasena seisab J. Tõnisson veel elujõulisena ja teguvõimelise mehena rahvajuhitide väikesearvulises ringis. Kaitseliidu pere ühineb laialiste rahvahulkadega nende paremates soovides oma tuntumale, teeneterikkamale juhile.

E. V.

Jaan Tõnissoni elulugu.

A. Jürgenstein. *)

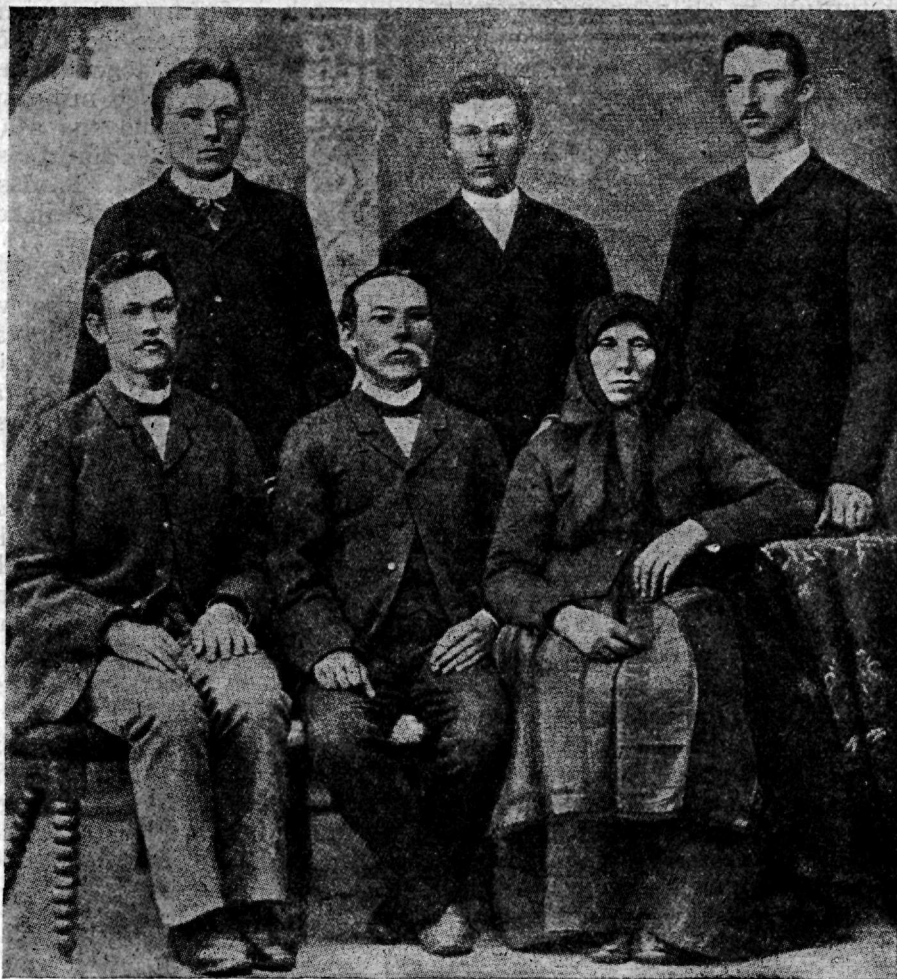
Ei ole kerge kirjutada Eesti avalikkude tegelaste elulugu. Nii on ka lugu nüüd kuuekümnenda aastaseks saanud Jaan Tõnissoni perekonnalooga. Kaugeleulatuvaid traditsioone ei ole. Tuntakse perekonnas ligemalt ainult tänase juubilarisa Jaan Tõnissoni, kes juba aastal 1868, kus tema kolmas poeg Jaan vana kal. järele 10. detsembril (u. kal. järele 22. detsembril) sündis, Viljandimaal Vana-Tänasilma Mursi talu omanik oli. Ema Mari, sünd. Veimann, oli Viljandi kihelkonna Kihnu talu tütar. Et isa vara suri, siis kasvas Jaanist poeg ema ja vanema venna Matsi hoolekandmisel. Viimane oli ise kreiskooli hariduse saanud ja muretses sellepärast, isa surma järele vara talupidamist juhatama hakates, hoolega õpihimulise noorema venna hariduse eest.

Teame oma ärkamisaja kaugemale jõudnud meestest, et nad eeskätt vaimuliku ametikutse oma edasipüüdmise eesmärgiks seadsid, kui see vähegi oli kättesaadav. Teame näit, isegi C. R. Jakobsonist, et see temagi isa tahtmise järele nii piži olema, kuid ainult isa jõu puudus lasi teda teed seminari kaudu alata, kus seal valit-

sev teistsugune õhk ta mujale juhtis. Samasugune haruldane juhtum viis dr. M. Veske misjonäri ametist kõrvale. Eeskätt just Mulgimaal puhusid varakult teised tuuled, nagu seda näeme vennaste Petersonide hariduskäigust, kes oma kõrgema hariduse eesmärgiks valisid õigusteaduse, kuidugi selles äratundmises, et selle haridusega sõjariista omandavad oma suguvendade õiguseta seisukorra eest võitlemiseks. Selle trotsliku uue voolu esindajaks, kes oma õigust ja jõudu kodumaa elus maksma tahtis panna, oli tol ajal C. R. Jakobson, kes oma „Sakalaga“ juba avalikult välja astus, kui noor Jaan Tõnisson alles 10-aastane poisikene oli. Teame J. Tõnissoni enda jutustustest, kuidas Jakobsoni jõurika poliitiline ülesastumine teda vaimustas. Seal on siis ka Jaan algusest peale selle käre-meelsema jacobsonilise voolu vaate omandanud.

Esimene arenemine oli Jaanil pikalisvõitu.

*) Väljavõtteid sama autori kirjutisest vastiltnud „Postimehe“ albumist „J. Tõnisson. — Tagasivaateid ja mälestusi tema 60. sünnipäevaks.“

„Mursi“ talu perenaine Mari Tõnisson oma 5 pojaga (1890. a.). Seisavad (pahemalt paremale): Hans, Jüri ja Jaan. Istuvad: Juhan, Mats + ja ema Mari.

Alles kolmandal eluaastal on ta hakanud kõnelema, tähed õppinud ta küll kätte ühel ainsal hoogsal õhtul viie-aastaselt, kuid lugema hakanud ta alles kümne-aastaselt. Kuid seda kiirem oli õppimine siis koolides. Tusti külakooli lõpetas ta kolme aastaga, aga juba viimasel aastal oli ta koolmeistril abiks alamates klassides. 1881. a. astus ja Viljandi kihelkonnakooli. Koolijuhataja oli seal Jannseni poolehoidja, vanemad koolipoisid ühes Tõnissoniga olid kanged Jakobsoni austajad. Sel alusel tekkis Jaanil kokkupõrge koolijuhatajaga. Ta lahkus koolist ja astus Viljandi linna algkooli, kus muidugi õppekeeleks oli saksa keel. Ja selle keele puuduliku mõistmise pärast paigutati ta alamasse osasse. Õpetajaks oli selles koolis tuntud luuletaja Friedrich Kuhlbarss, kes eestisoost õpilaste eest erilise hooliga muretses, nii et Jaan siin kaks klassi ühe aastaga võis lõpetada. Selle vaimuka õpetaja vastu on Jaan Tõnisson alati tänulikuks jäänud. Kuhlbarssi algkoolist astus Jaan Viljandi kreiskooli, mille ta kolme aastaga lõpetas. Aastal 1886 tegi ta siis eksami Tartu Aleksandri gümnaasiumi ülemtertsiasse ja astus siis paariaastase õppimise järele Tallinna kroonu gümnaasiumi viimasesse klassi, kus ta 1888. aasta sügisel

keskkooli lõpueksami tegi ja jaanuarikuul 1889. a. Tartu ülikooli õigusteaduskonda võis astuda.

Üliõpilasaastad.

See oli poliitiliselt ärev aeg, millesse noor üliõpilane Tõnisson 1889. a. Tartus sattus. Uimastus ja loidus, mis Aleksander III venestuse ajajärgu esimestest hoolimatuid võtetest ära kohutatud Eesti ajakirjanduses algas, oli lõppemas. Dr. K. A. Hermannu uuendatud „Postimehe“ ümber oli kogunenud ringkond nooremaid mehi, kes hakkasid elavalt töötama Eesti kirjanduse alal, aga ka rahvuslik poliitika hakkas jälle pead tõstma, mil alal eriti töötas noor Villem Reimann „Postimehes“. Et end eestlasena tuli maksmata panna, see tunne oli juba enamjagu kõiki noori vallanud Tartu ülikoolis. Üliõpilased kaldusid sinna poole, et ennast ülikoolis maksmata panna korporatsioonis, mida eestlastel vanade värvikandjate eeskujul oleks tulnud asutada, seal küll tegutseda Eesti kirjandusliku ja keele harimise huvides, kuid ka väliselt, mõök peos, Eesti üliõpilase au Saksa eesõigustatud kildkonna vastu kaitsta. Selles suunas oli vaimustatud eestvõt-

jaks J. V. Jannseni väimees dr. Rosenthal, kes nendes traditsioonides oli üles kasvanud, mis vana Jannseni juures maksid. Väljaspoolt mõjutasid seda Saksa eeskujuga Hugo Treffner, tema vend ja ka J. Hurt, kes ise Saksa korporatsiooni „Livonia“ liige oli. Selle voolu poolt olid mitmed õige raçikaalsedki noormehed, nagu muude seas noor Peeter Hellat j. t. Kuid Vene keskkoolides ettevalmistatud noored ja eriti Peterburis Vene revolutsionääride ringkondadega kokku puutuvad eestlased muidugi seda teed ei pooldanud.

Et ka J. Tõnisson oma mineviku järele esitsa mitte kohe hooga Tartu noorte vooluga ei liitunud, ei ole imeks panna. Ta ei astunud mitte kohe Eesti Üliõpilaste Seltsi, sest et siin juhtiv mõju paistis enam teoloogide käes olevat, mis Jakobsonilise ilmavaatega noortele mitte head ei tähendanud.

Järgmisel aastal, 1890, tekkis aga Eesti Üliõpilaste Seltsis tugev vool uue Eesti korporatsiooni „Viliensise“ asutamiseks, mis küll siiaaaslaste Saksa korporatsioonide välised vormid omaks pidi võtma, et vanade korporatsioonide kinnitamist leida, mis enne ülikooli valitsuse heakskiitmist ja õppekonna kuraatori kinnitamist tarvis oli, kuid sisuliselt taheti korporatsiooni just selleks astuda, et eestlasi Saksa värvikandjate mõju alt vabastada ja eestiloomulisele edenemisteele juhtida. Nüüd astus J. Tõnisson kohe asutajate hulka ja Eesti Üliõpilaste Seltsi liikmeks. Uus kuraator Lavrovski aga ei kinnitanud „Fraternitas Viliensise“t, sest et see poliitilise ilmega olevat. Ettevõtte, mille avamine juba üksikasjaliselt oli ette kavatsatud, kanti hauda ja „Eesti Üliõpilaste Selts“ jäi endistel alustel edasi töötama. Valminud vaadete J. Tõnisson ei kurnud pärast selle nurjamineku üle, sest väga küsitav oli, kuipalju head uus korporatsioon tol ajal Eesti asjale õleks suutnud tuua. Juba 1891. a. talisel semestril valiti Jaan Tõnisson „Eesti Üliõpilaste Seltsi“ esimeheks, millisesse ametisse ta jäi kuni ülikooli kursuse lõpetamiseni 1892. a. Oma ameti ajal katsus ta kõigest

J. Tõnisson üliõpilasena 1891. a.
(„Viliensise“ värvimütsis).

neist püüetest osa võtta, mis sel ajal seltsis liikusid. Nimelt pani Eesti Rahva Muuseumi mõtte ja vanavara korjamise liikuma dr. Oskar Kallas, Villem Reiman seisis korjandusliku tegevuse eesotsas. Eesti Kirjameeste Seltsi, mis J. Kõrvi tegevusel venestajate mõju all kiratses, tahtsid Eesti üliõpilased tervendada. Neist katsetest võttis osa ka J. Tõnisson. Nende mõjul heideti J. Kõrv E. Kirjameeste Seltsist välja, millele E. Kirjam. Seltsi sulgemine Vene valitsuse poolt aastal 1893 järgnes.

Esimesed sammud ajakirjanduses ja „Postimehe“ omandamine.

Aastal 1892 oli Tõnisson dr. K. A. Hermanniga „Postimehele“ hakanud kaastööd tegema. Tema kirjad meeldisid Hermannile, kellel võitluses ve-

„Mursi“ talu õu. J. Tõnissoni sünnipaik. (Maja ei ole mitte see, vaid uus.)

nemeelse „Oleviku“ suleosava A. Grenzsteini vastu nähtavasti lootus oli hoogsas Tõnissonis endale leida võimsat toetust. Ta kutsus Tõnissoni pärast ülikooli lõpetamist oma toimetuse alaliseks liikmeks. Jaanuarikuul 1893 astuski Tõnisson „Postimehe“ toimetusse.

Et Hermann ise nüüd välismaale läks tervist kosutama, siis jäi toimetuse juhtimine täitsa J. Tõnissoni hoolde, nii et tal tööd oli palju. Juba sel esimesel toimetuse töö aastal oli kokkupõrge Tõnissoni ja Grenzsteini vahel õige äge. Põhjust andis Eesti Kirjameeste Seltsi sulgemine valitsuse poolt, mida A. Grenzstein heaks kiitis. Teine tähtis tüli põhjus oli A. Grenzsteini võitlemine Eesti laulupidude vastu.

Kuna aga Hermann rahalised abinõud olid nii kehvad, et ta palka mitte 65 rubla peale kuus ei suutnud tõsta, millega noormees jääda oleks võinud, ja Hermann kaitsmine „valitsusmeelse“ Grenzsteini vastu oli väga raske, otsustas Tõnisson Venemaale kohtuametisse minna, sest et Eesti meestel sel alal kodumaal võimalik ei olnud kohta saada.

Ta tahtis seal raha teenides endale majanduslikult jalad alla saada, et siis uuesti Eestisse tagasi tulla ja endale ajalehe asutada. Ta oli esiteks Orelli ringkonnakohtu juures sekretäri abiks, siis kohtu-uuriija abiks ja siis, kui ta vanaema kohtuameti kandidaadi eksami oli teinud, saadeti ta iseseisva kohtu-uuriija õigustega Maalarchangelski maakonda ametisse.

Vaheajal oli dr. K. A. Hermann tervis veel pahenenud ja tema tülikast toimetuse tööst üsna tülinud. Sõbrad V. Reimann, O. Kallas ja H. Koppel kirjutasid kodumaalt, et „Postimees“ ärimeeste ringkonnale üle minemas, kes Eesti päevalehte ainult puhtärilise seisukohast kavatsesid välja anda, mis poliitiliselt oleks tähendanud suure sammu tagasiminekut. Sõbrad olid valmis niipalju raha muretsema, et lehte Hermannilt üle võtta, kui neil oleks olnud toimetaja, kes lehte rahvuslikus põhimõttes toimetaks. Kutsuti selleks Tõnisson koju toimetajaks ja äriosanikuks.

Seal jättis siis noor kohtu-uuriija oma rahasteenistuse kavatsused Venemaal ja sõitis koju. Kuid rahamehi ei huvitanud ettevõtte, jäid siis järele noormehed, kellest ainult V. Reimanni oli käepärast paartuhat rubla, mille ta ettevõtjatele laenas. Teised mehed, nagu H. Koppel, O. Kallas ja J. Tõnisson, laenasid igaüks tuttavate käest, nii et 10.000 kokku saadi.

Oma poliitilist eeskava selgesti ära ütelda oli tol ajal võimatu. Pidi ridade vahelt ühte ja teist mõista andma. Seepärast vastab ka uus toimetaja küsimusele, mis ta tahab, üldkäänudes lühidalt:

„Üksnes seda, mis õige Jumala ees, kohus riigivalitsuse ees, mis tõsiseks kasuks tuleb Eesti rahvale.“

Noort „Postimehe“ toimetajat tema püüdmitsega tunti laiemates rahva ringkondades veel vähe, sellest jutustab tolaaegne teine noor, nüüdne ülikooli rektor J. Köpp, õige kujukalt:

„Kui ma nägin ja kuulsin, kuidas seltskond Tõnissoniga elavalt juttu ajas, tema sõnu õhina-ga vastu võttis, tema peale aga isearalise aukartusega vaatas, ei mõistnud ma seda õieti kuidagi hinnata“. „Temalt oodati midagi. See oli selge. See, mis oodati, pidi nagu midagi isearaliku olema, midagi, mis senisest läheb lahku, midagi uut, võimsat, selget, ülendavat. Suuri lootusi pandi tema tööjõu peale... Uus aeg pidi tulema...“

See uus, mis Tõnissoni aeg oma juhiga päevakorrale tõi, oli äratunne, et ei saks ega venelane meid kaugele ei kannu, vaid et seda võib teha ainult meie oma, vaheajal aineliselt ja vaimliselt kõvenenud rahva jõud.

Võitlus kahel frondil. Vene revolutsiooni keerus.

See uus poliitiline orientatsioon tähendas võitlust kahel frondil. See läks seda raskemaks, et Venemaal revolutsiooniline liikumine äraiga-nenud tsaarivalitsuse vastu päev-päevalt läks ikka ägedamaks ja ka meie pahempoolsed voolud, eriti Vene õppeasutustes haridust saanud noorem põlv, oma vabameelsust üldvene poliitilises võitluses tahtis dokumenteerida. Iseenesest mõista tundis ka „Postimehe“ ringkond J. Tõnissoniga sellele elavalt kaasa, kuid niisama selgelt tunti siin, et Eesti selles suures Vene murrangus mitte esirinda asuda ei tohi. Seda oleksid meie Saksa tagurlased ära kasutanud oma huvides, meid Vene riigi vastaseks seletades ja ennast tsaari valitsuse kaitsjateks Baltimaal.

„Postimehe“ toimetust oma kätte võttes hakkas J. Tõnisson Vene survest hoolimata ülekäte mineva venestamise püüete vastu haridusepõllul võimaluse järele võitlema. C. R. Jakobsoni aegsetest vaadetest kinni pidades nägid meie väiksema silmaringiga radikaalid kroonu ministeeriumikoolide asutamises suurt poliitilist võitu, sest et need koolid täitsa vabaks said mõisnikkude ja pastorite mõjust. Ei pandud aga tähele, et need koolid said täitsa hädaohtlikeks meie venestajaiks. Siin võitles Tõnisson oma lehega niipalju kui sai ministeeriumikoolide ainuvalitsuse vastu ja katsus toetada meie kihelkonnakoole, kus rahval oma koolikonventide kaudu ikka veel midagi oli ütelda. Teiselt poolt oli Tõnisson esimestest, kes ära tundis meie majanduslikes elus ühistegevuse suurt tähtsust. Tema isiklikul osavõttel asutatakse esimesed ühistegelised rahaasutused Tartu, mis siit oma võidukäiku algavad üle kogu Eesti. See ühistegevuse suur võidukäik maal tähendas rahva majandusliku jõu ja tema iseteadvuse tõusu, nii et ta tulevatele rasketele aegadele lootusrikkalt vastu võis astuda.

Vene sisemised rahutused olid valitsuse vaheajal õnnetusse Jaapani sõtta viinud. Loodeti võidurikka sõjaga väikese Aasia riigi vastu sisemisi rahutusi sümbutada. Kuid kaotatud sõda avaldas just vastupidist mõju. Rahutused sisemaal tikuvad valitsusel üle pea kasvama.

See kriitiline aegjärele oli J. Tõnissoni elus suure tähendusega. Juba 1904. a. hoiatas J. Tõnisson „Postimehes“ (nr. 26 — 1904):

„Ajaloos käigul on suured rattad. Kui päkapikulane ilma kutsumata neist kinni tahab haarata, siis võiks ta kergesti kõige oma olemisega pöidada alla sattuda.“

Lubatagu, et meie oma jõudu ja hoolt koduste asjade õiendamise ja oma rahvaelu parandamise peale kulutame.“

Sarnane hoiatus andis Tõnissonile käremeelsete silmis tagurlase kuulsuse. Kuid see südi ülesastumine käremeelsete vastu oli suureks õnneks kogu maale. Sest kui jaanuarikuul 1906. a. Tõnissoni algatusel Tartu intelligentsi allkirjadega protestitelegramm karistussalkade metsikuste vastu neljas suures Peterburi Vene ajalehes avaldati, siis pandi hoolimata sellest, et

telegrammi allakirjutajaid sõjakohtuga ähvardati ja areteeriti, metsikustele piir. J. Tõnissoni kui ettenägija poliitilise tegevuse vastu tõusis kogu maal lugupidamine.

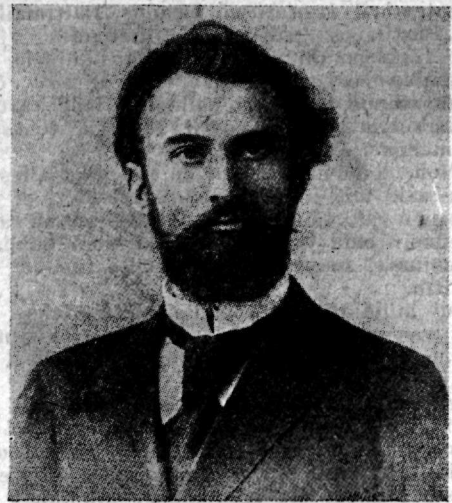
1905. ja 1906. aasta rahutused olid aga meie saksluse uuesti ajutiselt kodumaal pukki aidanud. Seda tahtsid nad ka J. Tõnissoni kõrvaldamiseks ära kasutada. Ja kui karistussalgad Tartule liginesid, andis tuntud Saksa tagurlane Adalbert Volck vihast nõretava lendkirja J. Tõnissoni diskrediteerimiseks välja, kus teda kui terve mässulise liikumise juhti ja algatajat karistussalkade juhtidele esitati. Kuid selle kirja väljaandmine häbistas ainult tema südametunnistuse autorit. Rahvas aga saatis J. Tõnissoni Eesti ja Läti talurahva esindajana esimesse Vene riigikokku.

Esimeses Vene riigikogus ja Viiburis.

Siin etendas Tõnisson silmapaistvat osa. Ta oli üks riigikogu autonomistide rühma asutaja ühes kõigi väikerahvaste esindajatega. Ta võttis osa Viiburi koosolekust. 1. riigikogu laialisaatmise järele sattus ta selle eest kohtu alla, mõisteti 3 kuuks vangi ja kaotas ühes teiste viiburlastega valimisõiguse.

1906. aastat ja sellele järgnevaid karistussalkade tegevuse aastaid iseloomustab J. Tõnissoni tegevuse suund. Kui uus kindralkuberner Sologub karistussalkade ülemjuhina Riias ähvarduskirja välja andis, kus ta rahutuid inimesi ähvardas tervete valdade kaupa maalt välja saata, kirjutas J. Tõnisson „Postimehes“ selle vastu kärelda kirja, kus muuseas öeldi:

„Kas siis kindralleitnant Sologub õige arvab, et tema nüüd sõjaseaduse päevil Baltimaal kõike seadust ja õigust tähele panemata võib

J. Tõnisson Venemaalt kodumaale tagasi tulles.

jätta ja oma sõjamehelikku tahtmist maksma võib panna?!

Just rahu ja korra pärast avaldame meie seaduse ja õiguse nimel kõige ägedamat protesti kindralleitnant Sologubi poolt väljasaadetud kuulutuse vastu...“

See oli kuulmata ülesastumine tsaariaegse võimumehe, sõjaseaduse käsitaja, vastu. Kindral Sologub karistas sellepärast „Postimeest“ 1000-rublalise raske rahatrahviga ja kui pärast tema järeltulija kindral Möller-Sakomelski vastu ka arvustades üles astuti, suleti „Postimees“ terveks sõjaseaduse ajaks. Alles 1908. a.

Viiburlased Terijõel. Pahemal nurgas seisab J. Tõnisson.

15. septembril kaotati sõjaseadus Baltimail ja vana „Postimees“ pääsis jälle ilmuma.

J. Tõnisson oli aga Viiburi üleskutsele allakirjutamise eest kaotanud riigivalimise õigused ega võinud ka enam poliitilise lehe vastutav toimetaja olla. 4. oktoobril 1906. a. teatab ta „Postimehes“:

„Noh, nüüd sel ajal on see ikka alles niisugune asi, mis inimese rahu veel õieti ei riku. Vastutava toimetaja kohused annan ajutiseks edasi oma venna J. Tõnissoni kaudu — muis asjus ei muutu seisukord „Postimehe“ juures mitte.

Kui mind tõesti kroonuleivale viidakse, siis ei saa vast mõnda aega korralikult kirjutada. Kuid isegi kolm aastat ei ole aeg, millest inime üle ei elaks.

Pealegi olen kindel, et kord tuleb aeg, kus Viiburi „mässulise“ üleskutse allakirjutaja ise vastutavaks ajalehe toimetajaks võivad olla.

Muutlikkudes oludes jäägu igauks iseenesele ustavaks ja oma põhimõttele kindlaks!

Sellepärast siis ka „Postimehe“ vastutava toimetajana ja väljaandjana:

Head jällenägemist! J. Tõnisson.

Nagu nüüd teame, viidigi Viiburi protsessiga viiburlased „kroonuleivale“, aga mitte kaemaks kui kolmeks kuuks, missuguse aja Jaan Tõnisson ära istus Tartu vanglas ühes kahe teise viiburlasega, oma sõprade prof. Novgorodsevi ja prof. Kotljarevskiga, kes selleks ajaks tsaariaegsetest õudsetest Vene vangikodadest endale kultuurilise Tartu vangistuse kohaks valisid. Ajalehe vastutava toimetaja ja väljaandja õigused tõi tagasi Tõnissonile alles Vene puhkev revolutsioon.

Maailmasõda ja Vene revolutsiooni aeg.

Nendele murdaegadele valmistas Jaan Tõnissoni „Postimees“ meie rahvast juba aegsasti ette. Lehes ilmusid sagedasti juhtkirjad eelolevast ähvardavast kokkupõrkamisest Germaani ja Slaavi suurrahvaste vahel.

See lahtipuhkev suur sõda aga andis Jaan Tõnissoni poliitilisele talendile ja tema organisatorlikele võimetele laialise tegevusvälja ja viis tema kodumaa kitsastest oludest järkjärgult suurde poliitikasse.

Kõike seda, mis maailmasõda järkjärgult Eestile tõi, üksikasjaliselt kirjutama hakata käib üle selle väikese kirjatöö raami. Seepärast lepitagu peajoontega.

Sakslased tungisid Kuramaale ja sealt juba varsti Riia ümbrusesse. See ajas lätlased ärevusesse ja nad hakkasid oma erilisi Läti vabatahtlikke kaitpolke vormeerima, et kodumaad vihatud Saksamaa võimu vastu kaitseada. Ehk sarnane erivormistamine väikerahva poolt küll rahvale kalliks maksmata läks, oli sel ometigi oma salgamata rahvusline tähendus ja tõstis väikerahva tähtsust Vene riikluse silmas. Tuli nüüd varsti seesama küsimus ka eestlastel otsustada, kas ka mitte erilisi Eesti vägesid asutada. Vene väe juhatus oleks seda üsna heal meelel näinud ja ka Vene poliitikameestele oleks see väga vastuvõetav olnud. Esialgu oldi meil üldiselt Eesti vägede vormeerimise vastu. Kohutasid sellest tagasi Läti polkude suured kaotused Riia ümbruses. Kuid ikka suuremal sakslaste edasitungimisel oli J. Tõnisson ja tema Tartu sõbrad esimesed, kes Eesti vägede loomise mõttest kinni haarasid. Arvati, et kui Riia langemise järele

Vene vägede metsik taganemine Baltimaadelt algab, siis Eesti polgud kaitseks ja korrapidajateks kodumaal suurt osa võiksid etendada. Tallinna poolt seisti esiotsa Eesti vägede asutamise mõttele vastu. Kui Riia langemise järele Vene vägede juhatus otsustas Lätit ja Eestit vaenlaste eest evakueerida, kõik täiskasvanud mehed, hobused ja kariloomad, viljatagavarad jne. maalt välja viia ja vaenlasele laastatud maa kätte jätta, hakkas J. Tõnisson energiliselt selle vastu võitlema. Aktsioonil oli soovitud tagajärg ja metsik korraldus võeti tagasi. Selle tähtsa sammu peab eriliselt J. Tõnissoni arvesse panema.

Sellele sammule järgnes varsti teine, poliitiline. See oli Eesti autonoomia seaduse kokkuseadmine ja läbiviimine Vene Ajutise Valitsuse ees. Suurem samm Eesti iseseisvuse saavutamiseks.

Maapäev, millest ka enamlaste esindajad Eestis osa võtsid, hakkas energiliselt kinnitatud autonoomia raamiseadusele sisu andma ja Eesti Asutava Kogu valimistele ette valmistama.

Sellel ärevusrikkal ajal oli Jaan Tõnisson hoogsalt töös küll Maapäeval, küll „Postimehe“ toimetuses. Augustikuu keskel langeb Riia linn Saksa sõjavägede kätte, mille tagajärjel Tartu ülikooli evakueerimine päevakorrale tõuseb, mille vastu „Postimees“ teravalt üles astub. Palju tööd on Tartu varustamisel viljaga, sest linn on leivapuuduses. Eesti polkude koondamine Tallinna ja Rakverre nõuab seltskonna poolt suurt toetust. Saksa rüütelkond protesteerib Eesti omavalitsuse seaduse vastu. Maapäev avaldab üleskutse, mitte sakslaste tulekul põgeneda. Esimene Eesti polk läheb sõjaväljale. Vene soldatid hakkavad taganemisel Läänemaal rüüstama, tapma. Maapäev protesteerib. Läti kaitpolgud ja venelased, kes Tartu taganenud ja kisuvad siin võimu oma kätte, satuvad Eesti poiguga vaenlusesse, kes polguülema Rosenbaumi juhatusel ühes rahvaga 21. novembril rahuliku meeleavalduse toime panevad. „Postimees“ avaldab kärelda artikli võõraste vahelesegamise vastu. Sellepeale areteerivad enamlased J. Tõnissoni, keda aga üks Eesti rood nende käest vabastab. Siis tuleb aga Tallinnast Viktor Kingissepp pu-

Suured kingitused „Kaitse Kodu!“ lugejaile.

Jälle teeb „Kaitse Kodu!“ oma lugejaile suure uus-aasta kingi: kõikide aastatellijate vahel, kes oma tellimise annud ja maksnud kuni 15. veebruarini a. 1929, loositakse veebruari lõpul välja järgmised väärtuslikud asjad:

**kohver-grammofon,
jahipüss,
paar häid suuski,
väikekaliibriline vintpüss.**

Kõige nende asjade koguväärtus on vähemalt 25.000 senti.

Uuendage aegsasti tellimine, kui tahate omandada väärtusliku kingituse!

nakaartlastega Tartu ja areteerib siin uuesti Jaan Tõnissoni, kindral Tõnissoni, Rosenbaumi ühes 38 teise Eesti ohvitseriga. Mõlemad Tõnissonid viiakse püssimeeste vahel Tallinna, kuid lühikese vangistuse järele vabastatakse Jaan Tõnisson tingimisel, et ta kui enamlastele kardetav isik kodumaalt lahkuks. See otsus käis ka Eesti Maapäeva vanematekogu tarvidustega kokku, kes otsustasid välisdelegatsioon, muu seas J. Tõnissoni, välismaale saata, et seal Eesti iseseisvuse asju ajada.

J. Tõnisson pääsis õnnelikult Stokholmi. Seal algas ta energiliselt diplomaatlikku tegevust.

Järgneb 1. märtsil Eesti de facto tunnustamine Prantsusmaa ja hiljem Inglise poolt de facto (20. märtsil) järgneb, ehk küll kindral Seckendorff Tallinna vallutanud ja seletab, et Eesti Ajutist Valitsust olemas ei ole.

Langeb sakslaste võim, rasketes oludes algab tegevust Eesti Ajutine Valitsus. 21. novembril 1918 kantakse Maapäeval ette välisdelegatsioon Tõnissoni, Poska ja Pätsi aruanded, millest välismaa hea meeleolu meie vastu välja paistab.

Selle järele pidid J. Tõnisson ja Poska uuesti välismaale sõitma asju ajama, Pariisi rahukonverentsile jne., kuna siin vabadussõda ikka suurema hooga edasi kestis. Olid kriitilised silmapilgud, kus Tartu maha jäeti ja uuesti võeti, Saaremaa mäss likvideeriti. Alles 5. märtsil jõuab J. Tõnisson uuesti välismaalt Tallinna, kuhu ta nüüd ka jääb. Vaheajal on juba Eesti Asutava Kogu valimised läbi viidud ja As. Kogu avatakse 23. aprillil 1919, mida enamlased küll oma suurejõulise pealetungimisega Võru all nurga ajada tahtsid.

Asutava Kogu kokkuastumise puhul astus siinamaalne Ajutine Valitsus tagasi ja 8. mail kinnitati uus Strandmanni kabinett. Kibedas võitluses riigi piiridel olles on Asutav Kogu 4-daks juuniks 1919 ajutise põhiseaduse vastu võtnud ja selsamal päeval määras ta Jaan Tõnissoni Eesti välisministri kohuste täitjaks.

See oli kriitiline silmapilk. Saksa landeswehr oli Lätis Ulmanise valitsuse kukutanud, Riia vallutanud ja tungis sealt edasi, nagu ta ütles „Eesti enamlaste“ vastu, kes Lätimaa praegu oma hooga retkega Võru alt Jakobstadi enamlastest olid puhastanud. See oli kardetav silmapilk Eestile.

Uus välisminister oma temperamentse iseloomuga ei lasknud ennast heidutada. Tuli landeswehri sõda, mis ühe hiilgavama lehekülje kirjutas Eesti vabadussõja ajalukku.

Judenitschi sõjakäigu kurb lõpp ja kütteainete puudus meie raudteel, mis ähvardas meie sõjavägede transporteerimist ja varustust, need raskused näisid O. Strandmannile võitmatud ja tema kabinett pani oma volitused 11. novembril maha.

Sellel raskel silmapilgul võtab Jaan Tõnisson uue valitsuse kokkuseade oma peale. Karmi käega tuli Tõnissonil nüüd kõigepealt raudteele küttematerjali muretseda, mida Tõnissoni vastane vool tema vastu ära kasutas. Kuid teades, et kodumaa saatus kaalul, ei hoolinud sellest Tõnisson. Meie väejuhatuse kindlate korraldustega ja sõjameeste vaprussega võideti ka see tuline hädaoht.

Järgnes enamlaste rahupakkumine. Selles raskes seisukorras seisis Tõnissoni valitsus poliitiliselt seisukorra kõrgusel. Saadi suurte jõu-

pingutustega vähemalt kaugelenägija briti valitsuse nõusolek rahuläbirääkimistega katset teha. Ja nii algasid 5. detsembril Tartus rahuläbirääkimised, millele täieline rahuleping 2. veebruaril Tartus järgnes ja sellega sõda võidurikkalt ja kasulikult Eestile lõpetatud oli. Sellele suursaavutusele järgnesid Eesti de jure Soome, Poola, kõigi liitlaste ja Skandinaavia riikide poolt.

Eesti rahutegemine Venemaaga näitas, et Eesti riigimehed Vene küsimust palju paremini tundsid ja hinnata mõistsid kui lääne-euroop-

J. Tõnisson paarkümmend minutit enne vangimajasse minekut 1906. a.

lased. Ja varsti kirjutas Briti mõjuvaim poliitikaleht, et Eesti tuntud hiire osa mänginud, kes Briti lövi jalga ümber mässitud poliitilise võrgu katki närinud. Ja Eesti eeskujule järgnesid varsti rahulepingutegemised 12. juulil Leedu ja Vene, 11. augustil Läti ja Vene ja 14. okt. Soome-Vene vahel. Nendele rahulepingutele järgnes ka vahekordade loomine Lääne-Euroopa suurriikide ja enamlise Venemaa vahel. Ja sellel lõpu-saavutusel etendas Jaan Tõnisson peaosat.

J. Tõnissoni osa iseseisvas Eestis.

II riigikogu valimiste järele valiti J. Tõnisson riigikogu esimeheks, missugust ametit ta üle kahe aasta pidas.

Kui valitsuse moodustamisel 1927. a. sügisel sellega hakkama ei saadud, pööras riigikogu esimees lõpuks jälle selle ülesandega Jaan Tõnis-

soni poole, kes õige kiiresti uue valitsuse moodustas kogupõllumeeste, tööerakonna, kristliku rahvaerakonna ja rahvaerakonna koalitsioonist. Ei olnud kerge seda valitsust juhatada, kus vanad erakondade vastolud varsti avalikuks tulid. See ligi aasta aega püsiv J. Tõnissoni valitsus töötas aga siiski õnnelikuma käega kui nii mitu eelmist. Kolm tähtsat sündmust sellel aastal kõitsid üldist tähelepanu. See oli Eesti iseseisvuse kümnes aastapäev 24. veebruaril, siis suur VIII üldine laulupidu juuni alul ja viimaks riigivanema küllasõit Rootsi kuningale septembri alul. Need olid sündmused, mis kõik tihedalt kokku puutusid välispoliitikaga ja palju representeerimisannet nõudsid, sest et osavõtmine kahest esimesest sündmusest välisriikide ja välismaalaste poolt suur oli. J. Tõnisson sai kõige sellega hiilgavalt valmis ja tema teened Eesti rahva poliitilise kasvatuse ja Vabariigi loomise suhtes tõid temale sise- ja välismaal erilise tunnustamise ja tutvuse, mille kõrguspunkti tõi Rootsi külaskäik. J. Tõnissonile kui Eesti riigivanemale sai nii austav vastuvõtt Rootsi kuningale ja rahva poolt osaks, nagu seda kodumaal vaevalt võidi ette arvata. Vanade ajalooliste siidemete uus sõlmimine Rootsiaga lõi niisuguse po-

liitilise elevuse Põhja-Euroopas, mille vili Ees-tile Balti riikide peres väljapaistva tähtsuse annab.

Jaani Tõnisson võib aga oma 60. sünnipäeval rahulikult oma siimaalse elutöö peale tagasi vaadata, mis alati teda mäest üles on viinud ja temaga ühes Eesti rahvast. Muidugi on siin, nagu igas inimlikus töös, eksisamme tehtud, nagu see niisuguse töö- ja võitlushimulise iseloomu juures teisiti olla ei või. Pehmete kinnastega inimesi ja ümbrust haarates oleks temal muidugi palju vähem vaenlasi olnud, kuid vististi mitte seda tagajärge, mis nüüd.

Kõige selle askeldamise ja töö juures on kuuekümnepäevane Jaan Tõnisson veel elujõuline ja värske, kes kaugeltki veel raukade hulka ei kuulu. Ja selle elujõu ja värskeuse on ta endale hoidnud korraliku ja karske eluga, puhta südametunnistusega, kellele mitte ette heita ei või, isegi ta kadestajad ja vaenlased mitte, et tema avalikus elus midagi oleks teinud, mis oma enese rikastamiseks riigi ja rahva kulul oleks sihitud olnud. Õnneliku perekonnaisana paistab temale kodu päikene, paistku see temale ka edasi avalikus elus ja töös, mida kodumaa temalt veel palju loota võib.

J. Tõnisson oma sünnipäeva ööl Narva frondil.

Kindral A. Tõnissoni mälestustest.

Vabadussõja raskemate ja otsustavamate silmapilkude sekka kuuluvad lõpuvõitlused Viru rindel. Venelased seadsid läbirääkimistel Tartus rasked rahutingimised üles, nende läbiviimiseks olid nad Viru rinde vastu suured sõjajõud koondanud, haruldase hoolimatusega peale tunginud. Eriti vihasteks muutusid heitlused rahuläbirääkimiste tähtsamatel silmapilkudel, Rühiti ihust ja hingest selle poole, et meie vastupanu Narva kaitsel murda ja tähtsat strateegilist ja ajaloolist punkti, Narva linna, kätte saada. Enamlased viskasid värske diviisi teise järele tulle, meil seisis ühed ja samad mehed kaks kuud vahetpidamata lahingutes. Kõvad külmad suured raskused. Oli põhjust karta, et kui sellise pingutusega veel pikemat aega võidelda tuleb, siis meeoleolu nõrgeneda võib ja meil jõudude kokkuhoidmiseks ja varude soetamiseks mõned kaitsepunktid käest ära anda tuleb.

Sarnasel otsustaval silmapilgul on moraalset määratu suure mõjuga tihed kontakt lahingumeeste ja riigijuhtide vahel.

Selleaegne Vabariigi Valitsuse juht, härra J. Tõnisson, sai silmapilgu tähtsusest õieti aru. 21. detsembril*) ilmus ta mitme ministri saatel isiklikult rindele.

Õudne müdin lahinguliinilt täitis Narvas ööl ja päeval kõrvu. See oli hulgaliste suurtükide alaline laskmine. Sada tugevat toru mürises hommikust õhtuni meie poolt, veel rohkem vaenlase poolt. Vaenlane oli raudteed mööda erilistel alustel kümnetollised suurtükid Nisy küla piirkonda vedanud ning pildus sealt, 14—16 kilomeetri tagant, tugevaid terasmürakaid rahulikkude linnaelanikkude sekka. Pommid kaalusid 14 puuda

ja olid suure purustamise jõuga. Esimene niisugune pomm langes Kreenholmi, puust töölistmajja nr. 22. Purustas 4 elukorterit, surmas 12 ja haavas 8 vabrikutöölisi. Ööpäeva jooksul lendas sarnaseid mürakaid siia hea hulk. Narva elanikud olid ju ennem tule all olnud ja pommidega harjunud, kuid 10-tolliste õudne vingumine ja esimese pommi suur purustus tekitasid ka nende seas ärevust. Mõnedki araverelised põgenesid linnast. Narva jõudvad raudteerongid olid peaaegu tühjad. Riigivalitsuse juht, härra peaminister J. Tõnisson, ei teinud aga sellest pommitamisest väljagi. Sõitis julgelt siia, käis suure rahuga kuulide vingumise all asutused ja väeosad läbi, tungis igalpool seisukorra peensustesse. Kui ülevaatusega linnas lõpule jõutud, otsustas isiklikult ka lahinguliiniga tutvuda. Ning just kõige tähtsamal ja ühtlasi hädaohtlikumas kaitsepunktis Dubrovkas.

Dubrovka küla asub Jamburgi kiviteel, 11 kilomeetrit Narvast. Tema idaservast läks meie positsiooni eeljoon läbi. Vaenlase kaevikud olid paarsada sammu eemal. Lagemata kordadel jooksid punased küla peale tormi. Tahtsid maksu mis maksab vallutada. Hulgalised patareid pildusid lagemata arvul küla pihta pomme. Hooned olid suurtükitelega purustatud, laiali paisatud, maaga segamini puistatud, maa alla maetud. Ümbruses leidus vähe maad, kuhu raske pomm polnud sügavat auku puurinud. Küla

Esimene mõislik samm

uuel aastal on uuendada „Kaitse Kodu!“ tellimine, sest sellega avate tee kingituste jumalale ja saate hoopis uuendatud ja huvitavamaks muudetud ajakirja.

*) Seega oma 51. sünnipäeva ööl. „K. K.“ toim.

kaitsjad olid nagu mutid maa sisse pugunud. Harjumata silmale polnud mingit liikumist ega elumarki näha. Niipea aga, kui vaenlane nähtavale tuli, külvati ta osavalt maskeeritud kuulipildujate kuulirahega üle. Kuulirahe langes ka vaenlase poolt iga üksiku inimese pihta, kes kuidagi viisi meie pool nähtavale tulema juhtus. Seda kohta ja tema vapraid kaitsjaid tahtis härra peaminister oma silmaga näha.

Hilisel õhtul jõudisime autoga Saala teekännuni. Sealts sõidukiga enam edasi ei pääsenud. Oli väga külm: 25° R. Auto kridisemine külma käes võis vaenlasele korduvalt kosta, tulistamise vältimiseks ja positsiooni rahulikku ülevaatamist segada. Jätsime seepärast auto sinna paika ning jätkasime teed jala. Ainult kahekesi ning kohalikule ülemusele ette teatamata, et üleliigset liikumist kardetavas kohas ära hoida. Dubrovka piirkonnas valitses sel korral surmavaikus. Ainult raketid, kord meie, kord vaenlase omad, valustasid närvilikult kaitseriba. Vasakult poolt, 4. rügemendi piirkonnas, kumasid suured tulekahjud. Päeval olid seal tugevad võitlused käimasaanud ja hulk hooned põlema süttinud. Tuli jätkas oma tööd veel hilisel õhtul. Vahetevahel kostsid üksikud püssipaugud ja lühikesed kuulipildujate valangud maakuulajate pihta. Küla

Kui tahate saada aastas 6 krooni eest 2000 lehekülge huvitavaid romaane, paeluvaid jutustusi, huvitavaid lugemisi, vesteid, vabu pilte kõigist maailma sündmustest, siis

uuenudage „Kaitse Kodu!“ tellimine tulevaks aastaks, mil „K. K.“ ilmub täiesti uuendatud ja huvitavamaks muudetud nädalajakirjana.

piirkonnas liikuda polnud kuigi kerge. Muud ei olnud näha, kui granaatide aukude ja ülespaisatud mullavirnade rägastik. Augud olid kuni paar sülda läbi mõõta. Tuli suure hoolega laveerida ja ronida, et edasi pääseda. Kui keset Dubrovkat asusime, küsis härra peaminister: Kaugel see küla veel on? Seletasin: Siin ta ongi! Näitasin majade risude ja mulla alt väljapaistvate palgi ja lati otsade ning õlesasi peale. Valitsuse juht pani imestades käed kokku. Kitsast ühenduskraavi mööda edasi liikudes sattusime korraga ummikusse. Kus on siis küla kaitsjad? küsis härra peaminister kahtlaselt. Tõstsin kraavi otsas rippuva vana tekiräbala serva üles ning näitasin pimedasse koopasse, kust vilka tuli vastu vilksatas ja soe aur välja voolas: Siin nad ongi! Kuulipilduja pesa ühes vajalises meeskonnaga. Valmis iga silmapilk tuld avama ja surma külvama. Ühtlasi ütlesin meestele, kes neid külastama tulnud. Mehed litsusid endid koostas veel enam üksteise lähemale ja tegid kõrgele külalisele ruumi. Hoolimata oma pikast kogust pugest härra peaminister kuulipildurite pessa, ehkki siilmoodi kersse tõmbuda tuli. Ja varsti läks elav jutt laht. Meestel särasid rõõmust silmad, et riigivalitsuse pea neid ise lahingu eellinile vaatama tulnud. Härra peaminister ei jõudnud küllalt imestust avaldada, kuidas niisuguses mutiaugus, käre küla käes, kergelt rietatult,

kuude kaupa saunas käimata, mehed oma raskeid kohuseid täita suudavad. Lubas omalt poolt kõik teha, mis võimalik, et soojemat kehakatet, eestkätt sooje jalatseid, muretseda. Mehed tõotasid omalt poolt ihust ja hingest, et Dubrovkat nad ära ei anna. Ja et kodumaa iseseisvust viimase veretilgani kaitsvad.

Teistes kaitsepesades ja kattedkoobastes oli samasugune liigutav kohtamine, samasugune elav ning südamluk jutuajamine ja ühemeelne kinnitus, et vaba Eesti eest kuni viimse hingetõmbeni võitleme.

Lõpuks jõudisime välja kõige kaugema eelpostini. Seal asus üksainus mees, eelposti valvur, vaevalt paarsada sammu vaenlase kaevikutest. Püss laskevalmis, kaks-kolm suitsevat tulekuki kintsude vahel, piilus see noor Viljandi-maa poiss eksitamatult traattõkete poole. Meie tulekust ei teinud väljagi. Härra peaminister teretas ja soovis jõudu.

Siis küsis, kas ta üksipäini olles vaenlast ei kardab?

Poiss uhkelt vastu: Kes siis tiblesid kardab! Aga kui nad siia poole tulema hakkavad?

Eks ma anna tuld!

Aga kui neid korruga palju tuleks?

Küll kuulipildujad nad maha niidavad!

Kas on külm ka?

Eks talvel ole ikka mõnikord külm ka!

Kas kõht on vahel tühi ka?

Mis sõda see on, kui kõht alati täis on!

Kas saunas käia saate ka?

Eks siis ole aega küll seal sukeldada, kui punased vagakesed tehtud!

Läksime eellinilt tahapoole, Dubrovka koolimajja, pisikesse kiviehitusse. See oli ainus püsti jäänud maja külas. Seal asus pataljoni ülem, tema side, ratsahobune ja lähem reserv. Kõik tihedalt koos, nagu küll karbis. Ka siin olid mehed üllatunud riigi valitsuse juhti endi keskel nähes. Ka siin aeti sõbralikult juttu ning lahkuti ühemeelse otsusega, et kuigi võitlus meil veel määratud jõupingutust ja ohvrimeelsust nõuab, kõik meie ühiselt ja ühemeelselt kogu oskuse ja jõu isamaale ohvriks toome, teda viimase veretilgani kaitseme.

Valitsuse liikmed, kes teistes kohtades kaitsepositsioonil käisid, tegid Narvas järgmisel päeval härra peaministrile üksikasjalise ettekande oma tähelepanekute ja muljete üle. Valitsuse juht sai täpse pildi olukorrast, kaitseväge meeleolust, jõust ja puudustest.

See isiklik kokkupuutumine kaitsevägega tähtsas tegevusrajoonis andis valitsuse juhile võimaluse teha hädatarvilikke korraldusi majanduse alal ning sellega kaasa aidata kaitseväge edukale tegevusele. See sõit kaitserindele andis riigivalitsusele võimaluse eksimata võtta seisukohti ja astuda samme, mis vastasid kodukaitse tõelisele jõule ja riigihuvidele. Peaministri isiklik kokkupuutumine lahingumeestega oli eriti tähtis sellepolest, et see rinde meeleolu tõstis, jõudu, visadust ja püsivust suurendas.

Härra peaminister J. Tõnissoni viibimine raskeil päevil võitlusväljal oli suureks ja ilusaks sündmuseks Viru rindel.

Kui me olime jõuluvanad.

Jõulujutt noorperele.

Ühel päeval enne jõulu, kui mamma võttis mu linna kaasa, nägin kaupluseaknal sinist kruusi — just niisugust, nagu enne oli Kalmeri tädil, aga ma tegin tal selle katki. Näitasin seda kruusi emale, ja ema ütles, et ma peaksin kinkima Kalmeri tädile jõuluks uue kruusi. Sisse me läksimegi ja mamma ostis kruusi, aga mitte just selle. Uus kruus oli õrninakas nagu jää, lilledega küljel, väga, väga ilus. Mamma ütles, et see on kallid ja peen.

Sel päeval läksin jälle Ilme poole. Ilme elab meie all korteris, ta isal on seal kauplus. Ilme on üsna väike tüdruk, aga nüüd ta ütleb mulle ikka „väike Hansi“, sellest ajast peale, kui ta käib mängukoolis ja lauab „Teele, teele, kurekeed.“ aga ma ulatun talle juba kõrvuni. Meie mängime Ilmega koos Kalmeri tädi juures, kui minu mamma on tööl. Kalmeri tädi elab meie vastas korteris, ta keedab iga päev kohvi ja on väga hea tädi. Ta on üks, sest surm oli viinud ta lapsed ja mehe, nagu minu papagi.

Kui Ilme kuulis, et ma kingin Kalmeri tädile kruusi, ta ajas kohe oma mammale peale, et tema tahab ka kruusi kinkida. Ja ema ütles, et kinkida võib küll, sest Kalmeri tädi on Ilme ristiema ja ta on Ilmele ikka väga hea. Ainult Ilme kinkigu ilusa teelusika, see sobivat hästi minu kruusi juure.

Ja siis jõudis jõululaupäev. See oli hele päev ja külmalilled särased aknal. Sel päeval mamma ei läinud tööle. Meil oli kuusk toas, see säras — tuba oli ka valge, puhas ja särav. Mamma pani mulle uued püksid jalga, uus pluus oli mul ka. „Oled mul ikka väike mehikene,“ ta naeris. „Ja ära nüüd Kalmeri tädi kinki unusta!“

Tõepoolest, selle oleksin unustanud! Mamma pakkis kruusi paberisse ja saatis mu uksest välja, kogu aeg kinnitades, et ärgu ma seda aga maha pillaku.

Pidin koputama Kalmeri tädi uksele, aga siis tuli mul meele, et Ilmel oli ju ka viia kink Kalmeri tädile. Panin oma kalli paki koridori maha ja jooksin trepist alla.

Ilme tõi kohe teelusika ja mähkis selle siidpaberisse. Lusikavarrel olid imelikud kriipsud. „See on monogramm,“ ütles Ilme tähtselt, „hõbelusikal peab ikka olema monogramm.“ Mul oli vähe kahju, et mu kruusil polnud mingit monogrammi, aga — Ilme lusikal polnud jälle lilli!

„Jõuluvana ju ikka peaks viima kinke,“ arvas Ilme toa ust kinni tõmmates. — „Aga meie ei saa neid anda jõuluvana kätte,“ vastasin nukralt. — „Ah, sa oled ka nii lapselik,“ ütles Ilme. „Jõuluvanaks võib minna igaüks! Tead, viimati, kui

jõuluvana tõi mulle nukuvankri, siis meie Rommi ei olnud toas, ja jõuluvanal olid just Rommi uued kindad käes. Ma tean küll, et Rommi ise oligi see jõuluvana.“

Nõnda meie harutasime koridoris, ja meie mõlemad oleksime väga tahtnud olla jõuluvanad. Aga jõlumehe kasukaid meil polnud ega suuri vilke.

Trepikojas Ilme seisatas. „Näed, proua Kulleste uus karakuljakk. Ilus, üks ole!“ Seal rippus muidki riideid, aga karvane jakk oli pealmine. „Niisugune peaks jõlumehel olema, üks?“ küsisin Ilmelt, aga ta vist ei kuulnudki. „Tead Hansi,“ ta sosistas, „ma panen selle selga. Need seisavad siin hommikust saadik, keegi ei vaata järele.“

Juba ta tõmbaski selle puult, kohmis endale ümber. Tõmbas põrandalt jalga ilusad hallid botikud. Mina astusin ilmatusurtesse kalossidesse ja Ilme tõmbas mulle kaela mingi musta riide, mis üle pea kohmitult oli mulle eest maani, aga taga jooksid mulle järele kaks pikka saba. Siis me jooksime naerdes trepist üles, aga ma pidin küll paar korda tagasi tulema — kalossid ei jõudnud mulle järele, jäid ikka maha. Ülal võtsin nurgast oma paki. Ilme tahtis juba koputada Kalmeri tädi köögiuksele, aga seda ma teadsin, et jõlumees kolistab, ja tagusin oma suuri kalosse vastu ust. Kalmeri tädi avas ukse, tal oli lamp käes ja ta näis üsna ehmunud.

„Tere, Kalmeri tädi,“ hüüdsime jämeda häälega. „Kas siin on häid inimesi? Meie oleme jõuluvanad.“

„Oo — või õige jõuluvanad,“ imestas Kalmeri tädi ja hakkas naerma. „No küll on väikesed! Tulge aga sisse soojendama, üks teil ole täna palju käia. Mis imelikud jõuluvanad ikka,“ ta jatkas, tunnisades meid lambiga, kuigi oli päris valge päev. Mul tuli paha tunne, kui nägin tädi uurimas meie riideid, ja Ilme seisis ka üsna kohmetanult. Kingid unustasime hoopis. „Oodake silmapilk,“ tuli Kalmeri tädile järsku midagi meele — ta pani lambi pliidi taha nurka, nii et valgus langes praeahju. Siis ta tõmbas roobiga ahjust pannikesi ja vormikesi, need aurasid ja tuppä tuli magusat koogilõhna.

Siis — järsku kuulsin koridorist valje hääli. See oli proua Kulleste. Taevake, kuidas ehmusin. Kargasin üles ja jooksin ukse poole, aga Ilme jõudis järele ja tiris mu õlgapidi tagasi. „Rumal poiss,“ sosistas ta, „kuhu sa jooksed oma kruusiga?“ Siis ta ütles jälle jämeda häälega: „Kalmeri tädi, jõlumehed tõi sulle need pakid,“ ja pani meie kingid köögilauale.

„No!“ imetles Kalmeri tädi. „Mis pakid need peaksid õige olema? Siis pean küll jõulumeestele pirukat andma...“ Ja harutas üht pakki lahti, aga ma ei näinud, oli see kruus või lusikas, sest mu silmad hakkasid hirmuga tilkuma, suu värises ja viimaks tegin natuke häält. Ma kartsin nii koledasti, et proua Kulleste tuleb meile siia järele, ja proua Kulleste on tige proua, seda teab igaüks.

Ilme tegi kurja näo ja näitas sõrmega, et ma olgu vai. Aga Kalmeri tädi juba tuligi minu poole. „Taevakene, miks see väike jõulumees siis nutab? Omal nii uhke kuub — nagu pääsulinnul — näita, see on ju sabakuub kohe!“

Ei ma tahtnud sugugi näidata oma kuube, jooksin ruttu ukse poole. Ilme tuli ka järele. „Oot, oot“, hüüdis Kalmeri tädi, „pirukad!“ — „Homme!“ hüüdsime meie juba ukse taga, siis ehmusime ise oma häältest ja kuulatasime. All oli kõik vaikne. Ilme jooksis alla trepikotta, ma võtsin kalossid kaenlasse ja jõudsin pooljoostes, poolkukkudes järele.

Kiskusime riided ja jalanõud, viskasime põrandale, sest rippuma me ei ulatanud panema. Ei oleks olnud aegagi — juba hoovist tulid sammud. Jooksime koridori, kus akna juures oli Ilme ema suur kapp, pugesimo kapi ja seina vahele.

„Näete, siinsamas nad rippusid päeva läbi,“ kõneles ärritatult proua Kulleste hääl. „Veerandtunni eest olid veel alles, nüüd ma pidin kiriku — ah — noh —“ Oli kuulda, kuidas ta tõstis riideid ja tõukas kalosse.

„Nojah, kukkusid maha ja muud midagi!“ ütles jäme mehehääl.

„Ei, ei, kõik olid kadunud, kõik, peale mehe palitu.“

„Aga nüüd on kõik jälle kohal?“

„Jah, silmapilk — jakk — botikud — kalossid — jah, kõik!“

„No siis nad vist olid siin ennegi, proua ainult ehmus ja nägi viirastust. Selle üle ei saa teha mingit protokollit, kui pole midagi kadunudki...“

Ja läkski see mees varsti raskete sammudega trepikojast ja hoovist välja. Proua Kulleste aga kandis riideid tuppa ja pomises ise valjusti. Ma

ei saanud aru, kas ta oli õige kuri või õige rõõmus. Aga ma olin väga hirmul, et proua Kulleste kuuleb meie südametukseid ja leiab meid üles. Tema aga ei vaadanud meie poolegi, läks tuppa ja kolistas varsti jälle pliidirõngastega.

„Kas politseinik viib meid ikka ära?“ usaldasin nüüd sosistada Ilmele kõrva.

„Rumal, ta läks ju ära! Keegi ei näinudki meid — muud kui sina üleval Kalmeri tädi juures töinasid nii rumalasti, tema küll võib arvata, et me midagi paha olime teinud. Kui see välja tuleb, on kõik sinu süü. — Ah, ei maksa lastega koos teha niisuguseid asju!“ Ilme ohkas tüdinevalt. Istusime natuke aega vaikselt. Värisime mõlemad. Siis ütles Ilme jälle tasa:

„Kole külm! Ma arvan, ema ei kuulnud midagi. Läheme parem mõlemad koju!“ Tõusiski varsti, läks üle koridori ja pugese uksest tuppa.

Ma kükitasin veel tükk, tükk aega kapi taga, kuni koridor läks üsna pimedaks ja jääroosid aknal hiilgasid juba tänavalaterna valgusel. Värisin ikka veel, aga külma ma enam ei tunnud. Siis järsku tuli meele, et proua Kulleste tuleb koridori lampi süütama. Väljas hakkasid kellad helisema. Tõusin üles ja jooksin trepikotta, siis üles ja uksest tuppa.

Mamma tõreles, et ma olin jäänud nii kauaks ära. Siis ta nägi mu siniseid käsi ja kogu kõverat, värisevat keha. „Paha laps,“ ta ütles ehmunult, „sa oled jooksnud nii paljalt hoovi!“

Siis ta mattis mind voodi riidekuhja alla. Ma vist jäin varsti magama, sest ma ei mäleta terveist jõuluajast midagi. Ainult niipalju tean, et kord mul oli väga, väga palav, ja jõuluvana seisis mu voodi ees, suur ja tige; tal oli seljas proua Kulleste karvane jakk. „Sa paha, vallatu poiss,“ ta pomises, „nüüd pead tulema politseisse vangis.“ — „Ma ei ole paha laps,“ karjusin hirmus ja tõusin istuma. Ainult ema istus voodi ees. „Ei, ei ole,“ ta rahustas, surudes mind tasa padjale tagasi. Hakkasin nutma ja rääkisin emale kõik oma päevase pahateo ja äparduse. „Pole, pole midagi, jää aga magama, sa mu pisi rumal,“ ütles ema.

Ja ma magasingi, nii et kui voodist tõusin, olid pühad möödas ja kuuski oli põletatud.

R. Kalaja.

Jõulupäeval kümne aasta eest.

„Kalevlaste maleva“ tuliristsed. Esimene sõjasaak enamlastelt.

Kümne aasta eest oli jõulueelne ilm karge, läbi maheda lumevaiba torkisidendid ainult üksikud rohutatud ja kivid edevalt ja kohati oli vaid silmi vesiseks võttev tuul paljastanud kõrgematel paikadel konarlised maanteeroopad.

On selgelt kui päevapildistatult jäänud meele kõik need kohad, kus lamasime tundide viisi kõhuli, roomasime neljakäpakile, sihtisime, tormasime ja karjusime nii, et kogu ümbrus kõlas. Püksipõlvedest löi sulav lumekord läbi, sõrmed läksid püssi-

trikli ümber kangeks, köht löi nurru, kuid kõik ununes, kui ühises kolonnis jälle linna marssisime ja vägeva „Eestimaa, mu isamaa“ lahti põrutasime. Kihama ja kahama löi peatänav, aknad paisati lahti, imestunud pead lükkisid kaelad sirgu ja vaated rahunesid vaid siis, kui taibati, et veel ei ole punased jõudnud linna.

Erutus oli tõusnud ülima astmeni. Iga päev tõid ajalehed teateid pidurdamatu punase rõnga lähemale nihkumisest Tallinnale, tusk ja ärevus kasvasid, — mis tuleb, mida ette võtta? Käidi Rannavärava-

eelnimetatud kõnelejaid lõppeks heameelel laulvat „Internatsionaali“ kaasa. Tulin piisarsilmil ära. Otsustasin kõik panna kaalule või kaduda.

Tegin siis oma tuluristse läbi just oma kahekümnendal sünnipäeval. Inglise laevastik oli jõudnud vahepeal pärrale, tõstnud veidi lootust, kuid teiselt poolt pudenes meie vägede vastupanu, nagu varemgi.

„Kalevlaste malev“ sai mõned auto-maatpüssid, keegi ei osanud käia nendega ümber, proovisime ka kord märki lasta, kuid asjast ei tulnud suuremat välja. Seal

Kalevlasted Narva väerinnal — Istje-Schordjanka küla ees. Veebruarikuus 1919. a.

mäel ootamas Inglise laevastikku, usk oma jõusse hakkas kaduma.

Olime „Kalevlaste malevasse“ kogunenutena ühed vähestest optimistidest. Võibolla ei olnud meiegi seevõrra optimistlikud kui trotslikud, tahtsime vast müüa oma naha võimalikult kallilt, Tallinna väravate ees veel niisuguse sauna valmistada enamlastele, mis neil võidugi puhul oleks seisnud kaua meeles.

Mingeid tugevaid eeldusi oma suure löögivõimsusse meil just ei olnud, enamus mehi ja poisse tegi püssiga esimest tutvust, kuid lootsime, et meie pingutatud tahe ja aastaid kestnud füüsiline treening ka midagi maksab. Isiklikult olin — häbi küll — elust päris tülinud, haavunud ja pettunud, kogu lapseaastatest päritud rahvuslik romantika, millele sel ajal midagi võrdset ei olnud kõrvale seada, näis purunevat. Olin viibinud ühel miitingul, rahvuslikud kõnelejad — Ast, Martna ja teised — karjuti maha, metsik „Internatsionaal“ lämmatas kõik, kõrvuni ammuli suud, lööklaused, uulitsapoislikud ulakused teisiti mõtlejate aadressil oli üldine pilt. Olin seda enam haavunud, kui nägin

saime käsu dessanti minekuks Loksale. Oli ärevust, kuid ka rõõmu, — ometigi viimaks! Läksime jälle valju lauluga Virust läbi, suur rahvahulk tuli saatma sadamasse. Ei nutnud omaksed ei vanemad. Pigistati ainult kätt, sooviti head teekonda kui lõbusõidule minnes. Olime tujuküllusega suutnud teistegi meeleolu tõsta.

„Lood“ — nii vist oli laevaloksu nimi — vinnas pilkases pimeduses ankrud, kuski ühines meiega ka „Lembit“.

Istusime väikeses laevaruumis kiiltult koos, soendasime endid ahju paistel. Jutt ei tahtnud sobida, laev kippus õõtsuma. Ükshaaval jäi see ja teine tukkuma.

Valju käskluse peale jooksimine laeva pardale. Oli varahommik, selge ja külm, tundmatu sik-sakiline rand lookles ees, tassase käiguga laev purustas kergel klirinal veele tõmbunud jääkirmatist. Rannal ei olnud märgata ühtki elusat olevust, kõik uinus hallsinises vaikuses.

Meid käsutati relvu valmis seadma. Kas oli see hommikuse jaheduse või ärevuse süü, kuid keha kippus vägisi värisema, kuulipilduja kolmikjalg ikka käest

Järg vaata 1143. lhk.

Seekordsed jõulud olid haruldasetl lumerikkad.

Kõrged lumehanged tõusid talude ümber otsekui kindlusvallid. Metsaalused ja teed olid täis tuisatud pehmet, kohevast lund. Mõned mustad varesed süüvisid laisalt tiibu lehvitades üle valgete põllulagendikkude ja heinamaade.

Kuperjanovi partisaanide jõugud, kes sissisõda pidades olid jõudnud Puurmanni metsade ja külade piirjoonele, peatusid lumekuhjade ja eeloleva tundmata suurusega vaenlase ees. Mehed asusid mõisasse ja lähedalolevatesse taludesse, käies aegajalt viie-, kümnejõuguliste meestesalvadega vaenlase eesline üllatamas.

Nahkkasukates mehed, läki-läkides, pastalades ja säärsaabastes, väikeste, kärmete hobuste seljas, vintpüssid risti turjal, noolised otsekui väledad putukad emal metsades ja külates, kus peatusid vaenlaste vähemad salgad. Neilt retkedelt toodi vange, püsse, hobuseid, toitu, riideid, kõike, mida nii hädasti sissisõdalastel tarvis oli.

Need olid sõjakäikudel karmid ja julged mehed, tohlatanud habemete ja külmast rusketeks näpistatud nägudega. Tagasi tulles asukohtadesse jutustasid nad tagasihoidlikult oma juhtumisi või istusid sõnatutena ja vaikselt talu tared ning mõisa tubade pikkadel pinkidel.

Ühelt sarnaselt retkelt tagasi tulles tõi Ujuk kaasa nelja-viieteistkümne-aastase poisikese.

— Näe vördjat, — ütles Ujuk naeratades — kukerdas lumes mulle järele otsekui jänes. — Oled partisaan? — Ei ole, punane olen! — vastasin, ent tema vaatas mu püssi ja hobust ning ütles: — Oled jah partisaan! Vii mind enesega

— Näe vördjat, — ütles Ujuk.

kaasa! — Mis sa teed sarnase rojuga, löö või? Ei lähe ära, muudkui võta ja võta kaasa. Milleks? Supisööjaks? Püssipuhastajaks? Ei, tahab sõdalaseks! Niisugune!

Mehed astusid mõisa elumajast välja, seistasid silmapilgu külmas õhus ja vaatasid vastset tulijat. Oli lühike poiss, tugevate õlgade ja elavate silmadega.

— Mine sisse, hakkab külm! — käskis Ujuk.

Poiss astus majja, peatas esimese vastutuleva sõduri ja küsis:

— Kus on Kuperjanov?

— Kuperjanov? Mis asja sul temaga?

— On.

Meheed itsitasid.

— Tahad temalt endale sulgpata küsida?

— Ei taha!

— Või tüdart! — Oo, ta on noor mees, niisugust pole veel —

Poiss vaatas vihaselt meeste poole, keeras neile selja ja läks uksest sisseastuvale Ujukile vastu.

— Näh, jälle tahad midagi? — naeris Ujuk.

Ta oli välimuselt tugev, laiade õlgade ja kole suurte kätega. Põskedele laiali kasvanud habe andis talle peaaegu metsiku väljanägemise, mida täiendasid veel padrunitega täidetud vöörihm ja revolver puukabuuris puusal. Kuid otse selle vastandina kõlas ta hää pehmelt ja leplikult, kuigi püüdis sõnades kare ja järsk olla. Teda tunti kogu partisaanide keskel kui hellasüdamlikku meest. Niisama julge ja kartmatu nagu ta lahingutes oli, niisama südamlik oli ta pärast vangidele. Otse sõpradeks sai paljude vaenlastega, keda mõned päevad enne Tallinnasse saatmist kinni peeti. Jagas neile osa omast toidust, poputas ühist piipu ja kirjutas neile kirju. Kui viimased kompanii ülema poolt ära keelati, oli ta valmis oma puhast pesu nende määrinute vastu vahetama.

— Ah, Kuperjanovi juure tahad? — vastas ta, kuulates poisi mangumist, — noh, kas tollega aega pole?

— Ei ole.

— Viid talle teateid?

— Jah.

Ujuk astus raskete sammudega trepist üles. Tal kõlises rihmal mõök ja padrunivöö tegi ta rinna paindumatuks. Koputas uksele ja astus sissehüüdmise peale tuppa. Ta võttis poisi käest kinni, paremaga tervitas ja ütles:

— Härra leitnant, see põngerjas tahab teiega rääkida.

Oma kõnekäändudega oli ta mõnikord imelik ja rahvapärane.

Leitnant vaatas laua tagant üles, kitsas, kahvatu nägu kahe terava ja läikiva silmaga. Vene ohvitseri kuub oli korrapäraselt kinni nõõbitud. Ta ees lamasi laual kaks revolverit ja hulk pabereid.

— Tahad minuga rääkida, poiss? — ütles vähe metallise häälekõlaga.

— Jah. Ma tulin Tartust — —

— Tartust?!

Leitnant üllatus. Ujuk vaatas imestades ja peaaegu uskumatult poisi poole.

— Noh, edasi, trummeldas leitnant kärsitult lauale.

— Põgenesin seal jõululaupäeva õhtul ära. Isa lasti varem maha ja ema — ema — selle viisid punaväe ohvitserid tol õhtul kodust ära — vägisi —

— Kuhu sa minna tahtsid?

— Tallinnasse või ükskõik kuhu. Ma teadsin, et Eesti väed on kusagil sealpool. — — Isa rääkis sellest juba enne kinnivõtmist ja sellepärast teda — —

Poisi hääl lõi värisema. Ujuk pigistas nagu julgustavalt tema kätt. Ta hallid silmad vaatasid kaastundlikult poisi omadesse.

— Tead veel midagi? — küsis leitnant.

— Jah, kõike. Mu nimi on Sirval. Isal oli niisuguseid pabereid, mida ta Eesti vägedele aegajalt saatis. Enne kinnivõtmist peitis nad lillepoti paberite vahele. Mitu päeva otsiti ja valvati meie maja, lõhuti klaver ära, kisti klaviatuur tükkideks, lõigati magadiskotid lõhki ja urgitseti piltide tagused läbi, aga ei leitud noid pabereid lillepottide vahelt. Ma tõin nad siia —

Poiss võttis kübara peast ja harutas paberid välja. Leitnant kahmas nad oma kätte ja hakkas hoolikalt sirvima. Aegajalt pomises ta:

Poiss võttis kübara peast ja harutas paberid välja.

— Sirval — — Sirval — mh. Hüva! Ma mäletan su isa. Tubli, et sarnasel isal nii tubli poeg. Nüüd mine puhkama!

Kuid poiss jäi seisatuma. Leitnant tõstis pilgu üles ja küsis:

— Sul on veel midagi?

— Jah!

— Noh ütle julgesti — —

— Ma — ma — pa — palun — —

Leitnant tõmbas kiirelt lausahtli lahti ja pani mõned rahad poisi ette lauale. Kuid Sirvali nägu muutus punaseks, ta silmadesse tõusis imeplik läige.

— Ei — seda mitte! Pa-lun teid — võtke m-iind parti-saa-ni-ide hulk-ka — —

Nüüd murdus leitnanti pilk üllatavaks. Ta tahtis midagi vastata, kuid silmates poissi Ujuki kõrval õhetavana, läikivate silmadega, täis lootust ja kahtlus, vaikis silmapilguks. Siis ütles ta:

— Hea küll. Mine nüüd — —

Sealjuures peatas ta käelligutusega Ujuki. Kui poisi taga oli uks kinni langenud, ütles ta:

— Ujuk, vaata selle poisi järele. Hoolitse, et — — Noh, temast saab tubli mees, ent ma kardan — jah — hea küll, lõpetame.

— Kuulen, härra leitnant!

Ujuk väljus, jooksis logiseva mõõga saatel trepist üles, küsis vastutulijate käest poisi järele. Need juhatasid teda alla. Ta leidis Sirvali pingil istumas, natuke küürus, müts lodevalt silmil. Ujuk tahtis talle midagi öelda, kuid imelikult ei seisnud ta peajus ühtki mõtet.

— Sirval — kas süüa tahad? — küsis, et millestki rääkida.

— Ei!

Ujuk istus poisi kõrvale pingile, toetas küünarnukid põlvedele ja laskis lõua suurte kämmalde vahele.

*
*

Uus aasta tõi lahinguid.

Soomusrongid seisid härmatanult raudtee paarisrööbastel nagu hallid põõsad. Aegajalt välkus laskeavast tulejuga ja lõksatuv pauk kaikus mitmekordselt tühjade lume- ja metsamaade kohal.

Partisaanid liikusid raudtee ääri mööda ja eemal asulate ning mõisate suunas. Nende jõud olid täienenud uute vabatahtlikkude ja mobiliseeritudetega.

— Lähme Tartu! — hüüti mitmelt poolt.

Noor Sirval jäi vabatahtlikuna teenima. Ta oli tüse, lüheldane poiss sõdurikasukas, süidide silmade ja nukrate näojoontega. Mõnikord vaigus ta endamisi mõteteesse ja rääkis sosinal:

— Tartu — Tartu — ema! — —

Ujuk püüdis ta lähedal olla, hoolitses heldumusega poisi eest. Mõnikord mõtles ta endamisi:

— Lõpeks see sõda — — Võiksid koju minna inimesed, igauks oma tööalale — — Siis — — Sirval peab minuga kaasa tulema — —

Agaga ta mõtet häiris teadmine, et poisil olid vanemad Tartus. Võib-olla rikkamad, paremad kui tema, mesinik ja aednik eemal linna serval. Jah, ta majagi võib olla on juba lagunud. Seal ei ela keegi peale vana Rati, lonkuri, kes hoolitseb niisama aia eest kui tema ise. Nüüd on suur aed lumes, mesilad kaetud riidetega, suured õunapuude read raagus, paljad. Kevade tülles kaevab Rat maad, surub terve jalaga labida mullasse, kangutab lõhnavat kevadist maad. Ja tema, Ujuk, võitleb vaenuväljal tuhandete teistega vaenlase ülevõimu ja vägivalga vastu. Tuleb kord saatuslik tinatiikk, lõpetab kõik. Keegi ei leina, vana Rat palvetab vast mõnel õhtul. Ununeb peagi Ujuki nimigi, kel pole naist, lapsi, vaid mõned võõrastunud sugulased.

Juba mõningad päevad olid lahingud soikunud. Keelati isegi sissisõda, ainult luuresalgad liikusid väledatel hobustel või suuskadel kuni Voldi mõisani. Väike salk, kellede hulgas oli ka noor Sirval, hiilis kuni Emajõe sillani. Nad kahlasid kaudseid lume- ja metsateid, riietatud talunikudeks, vanadeks, vagusateks talumeesteks. Servalist sai neile poeg, keda taheti kooli viia. Nii ettevalmistatuna pääsesid nad kuni jõe

käänuni. Sealt liikusid edasi ja peagi paistis silla raudvõrendik. All tuksus külmanud jääkatte varjus jõgi.

Silla juures seisid kaks punaväelast, püssid käes, linnid varukatel.

— Seis, kuhu teie lähete?!

Püssiotsad juhiti tulejate vastu.

— Linna —

Mehed seisatusid.

— Luba on?

— Ei ole — meie niisama —

— Ei ole. Viime vallamajja —

Valvurid harutasid omavahel. Külmi oli. Kumbki ei viitsinud läbi lume kahlast eemale vallamajja. Vanem neist ütles lakooniliselt:

— Linna ei saa lubata — kasige minema —

Mehed tulid tagasi.

— Sild on terve — seletasid nad — kaks togu seisavad teine teisel pool silda ja külmetavad. Oli tarvis end valitseda, et mitte neid sillatalalt alla lüüa ja end kuulutada peremeheks.

Kuulajad naersid.

— Aga kuidas Sirvalil läks? Kas vana tuttavat ära ei tuntud? — küsiti uudishimulikult.

— Ah, mina olin koolipoiss. Kui nad vallamajja oleksid meid viinud, siis tahtsin neile näidata paugutajat aabitsat.

Veel enam jõhrasid mehed Sirvali nalja kuuldes. Vanadki mehed raputasid kaardus habemeid ja pühkisid silmanurkades naerupisaraid —

Päev hiljem liikusid soomusrongid edasi. Sadas laia, harva lund. Vedurid nõksusid, sahisid roobastel, kriuksatasid mõned raudosad. Eemal ärkas vaenlase kahur. Ta laskis üksikuid, tihedaid pauke, natuke madala sihikuga. Kuulid puurisid eemale sooveere legendikule; lumi tuiskas, mõned külmanud mullapangad lendasid üles.

— Peame võitma Tartu, seal sünnib julm roim. Võib olla meie eneste pojad, tütreid, naised, isad seisavad timukate tapakirve ning täägi ees, — nii räägiti üksteisele.

Sirvali silmad läikisid. Iga vaguniratta täis, iga rongi nihkumine viis teda lähemale kodule. Kodu! Kas oligi enam kodu? Põgenedes võisid punased kõik rüüstata, hävitada. Ja ema? Emake?!

Soomusrongid jõudsid edasi. Eemal ilmus nähtavale vaenlase soomusrong. Vahetati mõned paugud. Põgenes. Öö, siis jälle uus hommik, karge, kosutav, helendava päikesepaistega. Edasi!

Mitmel pool saadeti dessandid maha, need ründasid väikesed positsioonid õhinal. Edeneb — edeneb! Ristlesid sillakaared, üle välja põgenesid valvurid, külma kartvad mehikesed, püssid viltu seljas, üks mütsita.

Kaugemal lamas lumellegendikul mõis. Mõned püssikuulid lendasid sealt poolt vastu soomust. Põrkasid tagasi, langesid lumele. Saadeti dessant välja.

Siis kerkis nähtavale linn. Teravad kirikute tornid otseku piigid selges õhus. Korstnaist tõusev suits lagunes pikkamisi linna kohal. Soomusrongid nõtkusid edasi. Vaade alla jõekäärmele, surnuaedadele, parki, mõisa. Sinna olid kindlustunud vaenlase vihasemad väeosad. Valged küünid, rehed, mõisahooned, kiviaiad pakkusid varju ning kindlustust.

Algas lahing.

Kuulipildujad naksusid järk-järguliste tarra-ta-raa'dega, püssid plaksusid segamini. Vaenlane löi taanduma. Joosti majade varjus, püssi-

deta, nahkkasukates, väljuti kindlustuste tagant. Mõned hobused sööstisid äkki kustki ratsutajatega välja, kihutades üle lumiste väljade linna poole.

Sõideti jaama — — —

* * *

Ujuk kõndis ärritatult perroonil. Tal olid kasuka hõlmad lahti, müts viltu peas, palja käsi. Oli unustanud külma, mis näpistas kõrvalehti ja sõrmi. Iga hetk vaatas ta läbi akende jaama

Ujuk kõndis ärritatult perroonil.

ruumi, kus kihas inimesi, sõdureid, naisi, mehi, kes nuttes, naerdes üksteist kaelustasid, tänutundel käsi surusid. Ta jooksis läbi jaama ruumi välja, seisatas platsil, vaatas ringi, vihastus, pahandus, härdus. Inimesed, kes temaga kõnelda püüdsid, said vaid läbi hammeste surutud vandesõna, käeviipe, terava pilgu, mis kohe sundis küsijaid eemalduma ja otsima uut, lahkemat võitjat, kes võtaks vastu nende tänutunde ja vestaks ka lõbusalt võitlusretkedelt.

Vahete-vahel peatas ta mõnd möödameinajat sõdurit, küsis:

— Kas Sirvalit oled näinud?

— Ei.

— Ei, pagan!

Ta läks linna, otsis tänavaid mööda, tuli lõõtsutades tagasi, puhkis kurguhäälega — kadunud. Oli näinud, kuidas Sirval esimesena rongi jõudes jaama maha hüppas, kadudes väljaviiva ukse varju. Sel ajal oli veel palju punaseid linna, põgenesid kabuhirmul autodel, mootorrattastel, hobustel. Mõni võis talle kuuli — ah! —

Suur, tugev Ujuk fundis end painatuna, rabeles inimeste keskel, käed sinelitaskutes, sõrmeotsades külma tuimus.

Kuid õhtul tuli Sirval tagasi. Ta pilk libises kõigist mööda, vaatas tühjusesse: Istus vagunisi nari äärele, laskus pikali. Siis tõmbusid ta õlad nutukrampides. Samal ajal tuli Ujuk tagasi linnast asjatult otsimistekonnalt, Talle viisid kaas-sõdurid sõnumi Sirvalist juba jaamaesisele vastu. Paari hüppega oli ta vagunis, otse poisi kõrval, silitades kämblaga ta pead.

— Poisu — — ära nuta — — ma aiman, mis sulle juhtunud. Kuule, Sirval, kuule, nüüd —

Ta katkestas jutu.

Vinnas end poisi kõrvale pikali, pilk lakke pöördud, liikumatu. Sirval liigutas end. Nõjatud küünarnukile, lähistas suu Ujukile, ütles:

— Nad on ka mu ema tapnud —
— Ma aimasin — vastas Ujuk süngelt —
neetud — neetud — oodake —

Ta hüppas asemelt üles, jooksis edasi-tagasi, haaras püssi, hetk hiljem pani selle jälle tagasi. Tormas uksest välja, teel pörgates vastutulejaid.

— Kus kapten on?
Teised kehtasid õlgu.
— Linnas vist —
— Asetäitja?
— Rongil —

Uuesti tuli tagasi, jooksis vagunist vagunisse, kuni viimaks leidis rongijuhil asetäitja. Seisis lõõtsutades selle ees, habe asitud, silmad pilukil, käed rusikates, hääli kähisev.

— Härra leitnant, millal sõidame välja?

Libises uuriv pilk.
— Millal sõidame — millal? Tehke kiiresti, et saaksime neile järele — ma — ma — niisugused — tapavad naisi —

Ta viibutas rusikaid. Leitnant, nähes, et ses tugevas, jässakas mehes oli sündinud midagi erakorralist, ütles:

— Varsti — võib olla juba õhtul —
— Täna — mulle meeldiks, kui juba praegu —

Ta astus välja, läks kiiresti Sirvali juure, heitis poisi kõrvale ning sosistas:

— Oota, mu poisu — varsti sõidame neile järele ja siis — lööme nad ilma lõppu, sombuks!

Sirvali pilk peatus Ujukil. Nende vaated kohtasid hetkeks, vana, tüsed mehe ja nigela poisikese oma, kelle silmadesse oli saatus valanud uue kannatuse — — —

* *

Eemale nurmede ääre oli väike rühm mehi süvendanud positsiooni. Ühelt poolt piiras neid madal kiviaed, teisalt mäekühm. Neid oli viis meest, sattudes luurkäigul tugeva vaenlase vastu. Olid taandunud samm-sammult varjendi taha, otustades siin vaanida oma elu, saatust — võitu.

Vaenlase kuulipilduja kobas plagiseva tinalingiga õiget sihti. Kord jooksid kuulid üle, sopstatades vastu mäenõlva, vingudes lopergusteks löödutena eemale. Siis tärises uus valang vastu kiviaeda, killud lendasid, tolm tõusis kuivast purust ja mullast.

Vaikus.

Piiluti üle kaitsevalli serva välja, eemale metsatuka poole, kuhu pugunud peitu vaenlane. — Sirval, ära vaata, litsu pea alla — litsu alla!

Hakkasid plaksuma üksikud püssikuulid. Iga kord, kui keegi juhtus pead natuke kõrgemale tõstma, vingus kuul lähedal. Kolm-neliasa sammu, see polnud suur maa, heale laskurile parajaks tabamiseks.

Viis meest põõnasid pikali, litsutud vastu maad. Kõige viimane, vanaldane mees, nokatsmütsis, padrunite lint üle rinna, vajuks äkki maha. Ta pööris vähe pead, avas suu, tahtes midagi öelda, kuid siis nõtkus lõdvalt kael, silmade läige turnatas. Vajus vastu maad.

— Laik on surnud, — hüüatas Ujuk — tal on kuul keset otsaesist.

Alles siis nägid teised, et väike, tähelepanemata täpp värvus punaseks, suureks, valgudes üle silmade, näo. Verenired lõppesid kahel pool suunurki habemes.

Ujuk roomas Sirvali kõrvale.

— Ära tõsta pead, ära tõsta, — sosistas ta.

Võttis Laigi püssi, pani selle otsa mütsi ja tõstis välja. Mehed roomasid ise vasakule pöösaste lähedale, kus asus kiviaia taga sügavam nõlv. Peagi hakkasid vinguma kuulid väljapandud mütsi ümber.

— Naa, seda nad juba ei tapa — lausus üks meestest.

— Lähenevad — lähenevad —

Kõik neli pead kerkisid hetkeks kivi valli tagant.

Kõik neli pead kerkisid üheks hetkeks kivi valli tagant, laskudes kohe tagasi. Vasakut külge mööda roomasid lähemale mõned hallid kogud. Mehed moodustasid kiviaia taga laiema rinde. Ujuk asus Sirvali kõrvale. Nad pidasid hoolimatut, visa võitlust. Järsku kerkis püssitoru ja pea kiviaia tagant, ainsa hetke püsis püss palges, klõpsatus pauk. Mõnedki roomajad eemal põllul hingasid mullale oma elu.

Vaikinud kuulipilduja algas jälle kuulide vihuiga kobamist mööda kiviaia serva.

— Nüüd algab — See on vist viimane hääli, mida kuuleme. See on laul elu tagamaale —

Ujuk roomas natuke eemale, piiludes kiviaia tagant. Natukese aja pärast tagasi tulles ütles ta:

— Nad tahavad meid haarata — Kõik on lõpetatud — Vasakul pole meil varjendit, ainult lage põld — Kuid olgu — varem või hiljem — ka meie jaoks oli valatud niklisse saatuslik tinatükk.

Ta lamas otse Sirvali kõrvale. Nad lasksid mõlemad vahetpidamata. Tõstis iga kuulipilduja valangu vahel pea, sihtisid, laskisid, vajusid jälle varjendi taha.

— Mul on padrunid otsas, — sosistas Sirval.

— Säh, siin on veel viis —

Ujuk andis padrunid poissile. Nende käed puutusid kokku, poisi väike sed sõrmed peatusid natuke kauem mehe kämblas. Ujuki käsi värises. Ta sosistas:

— See kõik on möödas, Sirval — — Ma mõtlesin sind — — Mul pole poega, ei kedagi, ainult vana Rat — — Sa ei tea, kui ilus on mu aed kevadel — — Ah, mida ma kõnelen — — see on möödas.

Ta langetas pilgu, siis äkki tõmbas poisi käe lähemale, kähises:

— Veri — Sirval, sa oled haavatud —

— Ma ei tea — — —

— Padrunid otsas — —

Mehed roomasid lähemale.

— Võtke Laigilt.

— Võetud — —

— Otsas! Otsas! — — Lõpp — —

Kuulipilduja vaikus.

Uns tärin algas küljelt. Mehed laskusid maha.

— Jookseme — — vast pääseme eemale metsa.

— Lootusetu — —

Vasakul kõvenes laskmine. Püssid ragisesid, kuulipildur külvas väikeste valangutega. Silmapilk kuulatasid kivivarjendi taga neli meest. Tõstsid imestades pead, vaatasid üksteisele imestanult. Kohkunud pilgud otsisid üksteiselt toetust.

Tärises teine kuulipilduja, kolmas. Eemal metsa serval vaikus. Äkki sööstus Ujuk püsti, vehkles kätega, karjus:

— Päästetud — — päästetud — — Meile on tulnud abi — —. Ta kummardus Sirvali lähedale.

— Päästetud, Sirval, päästetud — — Usu, ma ütlen — — Sirval avas silmad, naeratas ta-sakesi, sulges jälle.

* * *

All orus lamab linn.

Päikese paistel helgivad kirikute tornid ning suured klaasaknad. Linna kõmin ulatub üles mäenõlvakunigi, linna ääre, kus algavad suured aiad, põllud, heinamaad. Siin on õhk selge, kristallpuhas, virvendudes vilja valmistavate nurmede kohal.

Eemal teekäanaku, otse linna viimaste majade lõpul, algab kõrge roheline aed, millest siiski üle ulatuvad mõned sirelipõõsad ja kirsi puud. Selle aia väraval seisab väike valge tahvel:

A I A Ä R I
J A A N U J U K

Otse keset aeda on väätkasvudega ümbritsetud maja. Päike helendub loojenedes neil akendel. Ta seisab alla nõlvneval mäe veerul, kuhu paistab linn majakühmade, parkide, niidina sädeleva jõe ja kiriku piikidega.

Seal majas elab kolm inimest — Ujuk, Sirval ja vana lonkur Rat, kes juba hommikul päikese tõusuga on aias otsekui suur, kühmakas putuk.

1927—1928.

Pildikesi Narva kaitseliidu noorterühma tegevusest Eesti vabadusõjas 1918.—1919. aastal.

See oli paar nädalat pärast Narva langemist. Taganemisel.

Narvast Rakverre oli meid, Narva kaitseliitlasi, jäänud järele ainult paarkümmend noort. Kõik olid väsinud ja kurnatud — läbitehtud lahingud olid jätnud kõigile rusuvaid jälgi.

Väliselt pakkus rühm väga kirjut pilti: üks oli tennisingades, kuid needki peaaegu ilma taldadeta, teine — hallis koolipalitus ja kolmas — maaniulatavas kasukas... Parem polnud lugu ka muu varustusega: üks kaaslane oli viimase raha eest ostnud leiba ja suhkrut, teine vaatas ringi, kas kuskil padroneid vedelemas pole.... Kuid kõiki tiivustas kangelasategudele lootus — vabastada kodumaa võõraste võimuhnitsejate küüntest.

Meie tegutsesime täiesti iesseisvalt, moodustades enestest n. n. Narva poisterühma. 11. det. tegime omavahelise otsuse sõita Tallinna otsima varustust. Detsembri keskel jõudsimegi kohale, õõbisime realkooli ruumides. 18. det. lõunapaiku, kui Raekojaplatsil asuvas n. n. Narva komitees olime varustust nurumas, jooksis sinna ka Narva apteeker S., kes jutustas koh-

kunud näoga, et kohalikud punased on hakanud mässama, kiskudes ettejuhtuvatelt kaitseliitlastelt ära relvi ja kaitseliidu märke. Peetriplatsil miitingul olevat tehtud otsus üle võtta sõjariistade laod ja kukutada väevoimuga Ajutine Valitsus. Silmapilk oli kõigil poistel selge, et tuleb kohe astuda tegevusse. Joosti realkooli relvade järele ja varsti oldi relvastatult tagasi. Kuuldusid lärm ja paugud. Ülesässitatud salgad jõudsid Harju ja Viru tänavate kaudu Raekojaplatsile. Jooksime neile vastu. Palusime viisakasti neid laiali minna. Sellele vastati aga söimuga. Juba haarati kahel püssidest kinni, üks neist tõugati isegi maha, et püssi ära võtta. Mässajad tungisid edasi, söimates kõige rope-malt Eesti vabariiki, Ajutist Valitsust ja kaitse-liitu. Mässajate paugutamise esialgne demonstratiivne iseloom võttis minut-minutilt kartust-äratavama ilme: kuulid vingusid kõrvust mööda, krohv lendas seintelt. Oli täiesti selge, et tuleb kohe mässu likvideerimiseks võtta tarvitusele äärmised abinõud. Avasime tule. Kajas püsside ragin... Mässajad sattusid kabuhirmu, kes võisid liikuda — põgenesid. Mõne hetkega

oli plats puhas. Mõned vastuhakkajad jäid lamama... Kogu sündmus oli kestnud ainult mõned minutid.

Pärast jutustatud sündmust kutsuti meie rühm komandantuuri ja tehti asja kohta juurdus. Kui kõik oli selge, avaldati meile tänu komandandi ja sisekaitseülema poolt. Sellele järgnes kiire korraldus, et meie rühm jääks Tallinna maksva korra kaitsejaks.

Veel ühe mässukatse likvideerisime Rae-kojaplatsil — see oli 26. detsembril, seega teisel jõulupäeval. Siis kutsuti meid Toompea lossi Maa-päeva kaitseks.

Jälle möödus terve rida päevi ilma eriliste sündmusteta. Kohalikud punased olid päris vaikseks jäänud. Ehkki tegevusest puudus ei olnud, tundus see hea elu poistele igavana, tuli tuju väerinnale minna. Käidi mitmel korral liinilesõiduks luba palumas, kuid saadi vastuseks, et meie rühm Tallinnas tarvilikum olevat. Tuli võiduteateid väerindelt, poisid muutusid rahutuks, taheti ka osa võtta mõnest päris korralikust lahingust. Korraga sai keegi kustki kuulda, et Narva alla kavatsesid saata dessant. Poiste seas läks päris mürgel lahti, peeti vastastikku süütavaid kõnesid, kurdeti, et soomlased võivad Narva vallutada ja meie aga istugu Tallinnas! Pärast ei julge keegi kojugi minna. Saadeti siis esindajad luba muretsesema dessandist osavõtuks. Eitava vastuse korral kavatseti üksikult „ära aurata“ ja liinile minna. Varsti olid

esindajad tagasi, paber käes. Meid oli nädalaks vabastatud ametikohuste täitmisest. Teade võeti vastu rõõmuhoisega.

Jõudis kätte igatsetud päev, 15. jaanuar 1919. a., millal sõitu võisime alata kodulinna poole. On öhtu. Poisid kogunevad relvastatult realkooli saali. Lauldakse, mängitakse klaverit, tantsitakse. Keskööll sammub sirge reana umbes kahekümneviie-meheline Narva kaitse-liitlaste rühm sadama poole. Kolab rühma laul: „Poisid, miks teil pill ei hütia...“

Sadamas juhatab merejõudude juhataja kapten Pitka isiklikult meid end. miinitraaleri „Olevi“ peale, kuhu end parajasti ära mahutasime.

16. jaanuaril 1919. a. umbes kell 4 hommikul sõitsime Tallinnast välja. Merel algas torm, lained löid üle laeva, lahti rebides kivisöökkotte, mis olid seotud laevalaele. Vaikis laul, merehaigus sai võimuse. Öhtul kella 6 paiku jõudisime Kundasse, kus läksime suuremale laevale „Lainele“. Sinna tuli ka soomlasi peale. Lühema peatuse järele sõitsime edasi. Laeval anti igale mehele hall kõrvik, mida ehtis täheke Eesti riigivärvidega. See oli esimene ja viimane riidevarustus, mis Narva poiste rühm sai.

17. jaanuaril 1919. a. jõudisime lõunaks Udria randa. Umbes kella 1 ajal andis „Lembit“ esimese mürtsu, millele järgnes täieline pommitamine. Varsti vastasid punaste patareid rannast.

Pealinna agaramaid kaitseliitlasi.

Pealinna energilisemaid, kohusetruumaid ja oma kohustele andunumaid kaitseliitlasi on kahtlemata **Julius Trumm**, Tallinna maleva spordipealiku ja Lõuna malevkonna IV kompanii pealiku abi.

Kustki kus liikumas maleva mingisugune elu-olu avaldus, ei puudu Julius Trumm, vaid on ikka jõu ja nõuga abiks. Kaitseliitu astus J. Trumm käesoleva aasta kevadel. Ja juba on maleva elus hulk avaldusi ja tunnusmärke tema agarast kaasabist. Nii aunetas ta 1000 krooni Lõuna malevkonnale kaitseliidu vormiriietuse muretsesemiseks. Hiljem pani ta välja 250 krooni väärtusliku rändauhinna - karika, Lõuna malevkonna paremate laskurite vaheliseks võistluseks. Sellest auhinnast — „Julius Trummi karikaks“ nimetavad teda kaitseliitlased — kõnelesime pikemalt meie ajakirja varem numbris.

J. Trumm on ise hea laskur, viibib praegu maleva esilaskurite klassis, on ühtlasi laskuriteklubi liige.

Peale selle võtab ta agaralt osa spordist — näiteks oli ta üheks neist pooltosinast tüsedast, kes Pärnus kaitseliidupäeval võitis kõieveo karika Tallinnale.

Julius Trummi poolt annetatud rändauhind.

Lahingust võttis osa vist ka punaste soomusrong, sest raudtee kohal liikus suitsupilv. „Laine“ seisis kaldale kõige lähemal. Laev sattus punaste pommide alla. Mõned pommid kukkusid nii lähedale, et veesambad laeva tekile langesid. Umbes kella kolme ajal viis „Olev“ esimese salga mehi maale. Kuuldus, kuidas hakkasid töötama kuulipildujad. Teist korda randa minnes läks laeval midagi rikki, ja laev jäi kalda lähedusse seisma. Ei jäänud muud nõu üle kui ronisime paatidesse, võttes ühes kuulipildujaid, ja sõudsime kalda poole. Juba hämarus. Kalda ääres sattusime raskesse seisukorda: ei pääsnud kuidagi maale. Kallas oli kaetud suurte jäätanud libedate munakividega. Kõva tuul ja suured lained viskasid paadi vett täis ja surusid selle pärast koguni vastu kive katki. Mitmed paadis olivad kukkusid puusadeni vette.

marsil Narva poole, soomlased keset teed kolonnis, ja meie ketis piiluritena nende ümber.

Varsti paistsid juba Narva tuled. Nii mõnelgi tuksus süda kiiremini kui kunagi varem. Mida lähemale linnale jõudsime, seda kiiremaks muutus samm, vaatamata, et olime mitmed ööd magamata ja söömata. Mõnigi poiss oli nõrkemas, kuid mingisugune salajäud ei lubanud minutiks peatuda: ikka rutem ja rutem rühiti kodu poole, et ise vabastada omakseid punaste ikkest. Tunni ja 45 minutiga jäeti üle kümne kilomeetri seljataha. Umbes kella 5 paiku jõudisime Sepa tänava kaudu Raeplatsile, Soomlaste 7. kompanii oli jõudnud sinna mõni minut enne ja viibis seal salgana koos. Hetkeks seisatasid esimesed Narva linna tungijad — umbes sada soomlast ja 25 noort Narva kaitseliitlast. Kerkis silmi ette unustamatu pilt, mille kirjeldamiseks

Kaitseliidu Valga maleva orkester.

Maale oli jõudnud 50—60 meest. Ööskes jäime kaldal asuyasse majja, kuid magamisele ei võinud mõeldagi, sest iga minut võis suures väeosa punaseid pealetungimist alata. Põgeneda ei olnud kuhugi, sest terved paadid olid viidud laevade juure tagasi, et ka teisi mehi tuua kaldale, mis aga pimeduse pärast ei olnud enam võimalik. Öö möödus võrdlemisi rahulikult. Olid vähemad kokkupõrked punaste piiluritega, kusjuures mõned punased said surma.

18. jaanuaril umbes kella 7 ajal tulid ka teised väeosad maale. Kella 9 paiku asuti teele: üks osa Laagna mõisa poole ja teine, ühes Narva poistega, Narva Jõesuht. Lõunaks jõudsime Jõesuht. Peatusime „Frantsia“ võõrastemajas. Soomlased jäid sinna, kuna meie läksime lauramisele. Kudruküla taga metsas, kus punaste patareid oli seisnud, leidsime vankreid ja umbes 1500 kahurikuuli. Punastel oli taganemisega nähtavasti olnud väga kiire.

Narva poole minnes kohtasime Kudruküla kohal soomlaste II kompaniiga, kellel samane siht kui meilgi. Ühinesime soomlastega. Meie poisid, kellele iga teerajake tuttav, olid soomlastele teejuhiks ja piiluriteks. Sammuti kiir-

puuduvad sõnad: kõlas kõrvulukustav hurraa. Siis kogunesid soomlased meie ümber, kaisutasid ja suudlesid meid, lastes elada vaba Virut ja noori virupoegi. Järgnesid südamlikud käepigistused. Tänašime suguvendi nende suure kaasabi eest Eesti vabastamisel. Unustati hetkeks kõik sõja toorus, väsimus ja hädaoht, mis varitses, sest suurem osa linnast oli hommikuni punaste käes. Oldi rõõmsad nagu lapsed jõulupuu ümber.

Varsti äratas mehi joovastusest vabrap soomlaste juhi hää, kes manitses valvele, sest Turu tänaval nähti liikumas punaseid. Mehed käsutati salkadena linna laiali, iga soomlastesalga juures ikka mõni Narva kaitseliitlane. Järgnes lööming löömingu peale: Turu tänaval, kino „Sketingi“ juures, Hermani kindluse vallutamisel, kust saadi ka palju vange; puusilla juures, kus kahjuks mõned soomlased said haavata, ja mitmel pool mujal.

Huvitavamaid momente oli punaste patareid äravõtmise. Tallinna maantee poolt kostis mürrin. Olime arvamisel, et punaste soomusauto tuleb, pidasime soomlastega parajasti nõu, kuidas soomusautot saaks kinni pidada. Korraga il-

mus Hermani tänavale punaste patarei, ees uhke ratsanik, kes soomlasi ja kaitseliitlasi arvas nähtavasti punasteks ja Vene keeli hüüdis: „Ärge laske, omad tulevad!“ Paukusid püssid. Lühikese, kuid ägeda vastastikku laskmise järele pidasid punased paremaks patarei maha jätta ja põgeneda, jättes maha ka moonavoori, hobuseid ja ja palju surnuid. Meie pool kaotusi ei olnud.

Punased olid linna pommitama hakanud. Tahtsime vastu lasta punaste käest äravõetud kahuritega, kuid keegi meist ei teadnud, kuidas selle riistapuuga pauku saab teha. Üks kaitseliitlane oli tulnud heale mõttele: suurest vangide karjast leida mõni kahurväelane. Varsti oli ka kahurväelane leitud, kuid see osutus selles asjas sama targaks kui meiegi. Ta oli olnud moonavooris, aga siiski näinud päris lähedalt, kuidas lastakse. Kahuri asetamise Malmi ja Hermani tänava nurgale. Pikema pusimise peale saime ka kuuli kuidagi torusse, kuid see oli kõik. Poistel väsisid juba lõualuud suud ammuli hoides (keegi targem oli õpetanud, et mürtsu tehakse peab suu lahti olema), kuid pauk ei tahtnud ega tahtnud tulla.

Mõningate katsete järele sähvatas siiski viimaks tuli ja kõlas pauk. Kuhu kuul võis minna, seda ei tea, aga kahuri ots oli kindlasti Venemaa poole... Esimesele paugule järgnes varssi veel kolm pauku. Imestus oli suur, kui punaste

patarei lakkas selleks korraks linna pommitamast. Poisid hüppasid rõõmu pärast, et võisid punastele kolli teha — nende endi käest äravõetud kahuritega. Lähedal asuvate majade aknaklaasid aga lebasid kildudena tänavail.

Üldse oli pime õnn alati Narva poiste rühmaga. Näiteks Peetrituru juures, kus salk Narva kaitseliitlasi oli soomlastest kaugemale ette läinud (tahtsid ju Narva poisid igalpool esimesed olla), pidasid soomlased neid pimeduse tõttu punasteks ja tõstsid juba püssid laskmiseks. Ainult viimasel silmapilgul jõuti neid veel hoiatada laskmast. Soomlased käkisid püssid maha visata ja ülestõstetud kätega endi juure tulla. Tuli olukorraga leppida. Kohe selgus ka eksitus. Ainult õnn hoidis ära suurema õnnetuse.

Nii kadus terve öö. Filmina järgnes sündmus sündmusele; kõige tõsisem, õudsem, vaheldus kõige koomilisemaga. Umbes kella ühe paiku öösel jõudsid Narva ka major Eckströmi ja Tallinna Vene partisanide luuresalgad.

Hommikul selgus täieline pilt öisest lahingust. Turu ja Hermani tänavad pakkusid kohutavalt õudset pilti: Kümmed punaväelaste ja hobuste laibad, vankrid, kahurid — kõik segamini; nende vahel keerlevad suured vereojad...

V. P.

Kolm ungarlast, kes seisid hõimuaate teenistuses.

(„Kaitse Kodu!“le kirjutanud Akadeemilise Hõimuklubi esimees prof. dr. Stefan Csekey.)

Tahan siinkohal meele tuletada kolme ungarlast, kes seisid hõimuaate teenistuses. Esimene neist on juba surnud, aga tema nimi on meie mälestusraamatusse ta oma käega sisse kirjutatud. Ta oli dr. Robert Gragger, Berliini ülikooli professor ja Berliini Ungari Instituudi juhataja, kes 14. märtsil 1923. a. Tartu ülikooli aulas peetud Petõfi-pidustusest osa võttis ja kõne pidas. Tema unustamatuks teeneks jääb, et ta asutas Berliini Ungari Instituudi Soome ja Eesti osakonnad ja oma kuulsas ajakirjas „Ungarische Jahrbücher“ hõimurahvaste uurimiseks pühendas palju ruumi.

Teine ungarlane oli dr. Elemér Virányi, kes veetis üksteist semestrit Tartus, oli mitu aastat meie Hõimuklubi esimees. Ta väsimatu tööjõud seisis hõimu-

rahvaste mõtte arendamise teenistuses. Tema teene oli, et ta pidas üle saja populaarse loengu ja kõne Ungari üle mitmesugustes kohtades Eestis. Tema kõnekunstile ja ajakirjaniku tegevusele oleme võlgu tänu, et sadu ja sadu inimesi asub teele teoorias tundma õpitud ja mõtetes armsaks saanud Ungari külastamiseks. Kahju, et rasked tingimused sundisid dr. Virányi ja endise Ungari viitsekonsuli Dezsö Laky, kes töötas Tallinnas samasuguse eneseohverdusega, Eestist lahkuma. Olgu need read pühendatud nende ungarlaste mälestusele, kes on töötanud suure hoole ja heade tagajärgedega hõimurahvaste mõtte eest, ja avaldagu nad neile tänu selle suure töö eest, virgutades ka teisi tegutsema nende eeskujul.

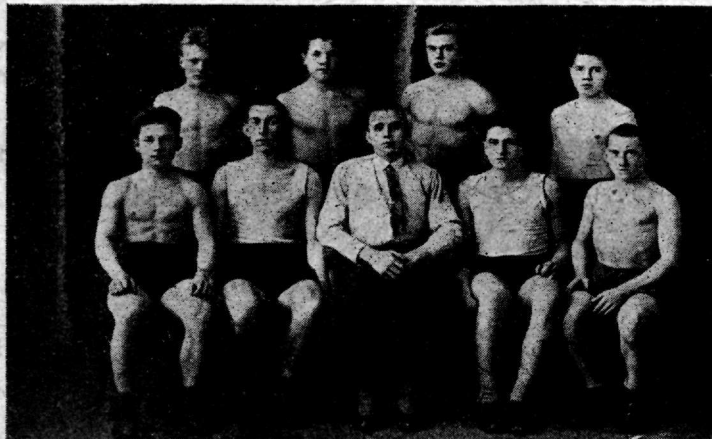
Soome-Ugri rahvastekoondise kõrge ülesanne.

„Kaitse Kodu!“ le kirjutanud professor dr. Stefan Csekey. Ungari teadusliku instituudi direktor ja Akadeemilise Hõimuklubi esimees, kes käesoleval aastal avaldas silmapaistva teose: „Die Verfassungsentwicklung Estlands 1918—1928“ paljuloetavas organis „Jahrbuch des öffentlichen Rechts“ (kirjastus J. C. B. Mohr, Tübingen 1928, hind Kr. 4—), mis suurel määral aitab kaasa Eesti tutvustamisele välismail ning millega prof Csekey on näidanud üles suure teene Eesti riigile ja rahvale. Selle eest olgu talle siinkohal avaldatud südamlük tänu ja tõsine lugupidamine.
„Kaitse Kodu!“ toimetus.

24. veebruaril s. a. pühitses Eesti vabariik oma iseseisvuse kuulutamise kümneandat aastapäeva. Ühes mõlema põhjariigiga — Soome ja Eestiga —, kes kümne aasta eest võitsid oma rippumatuse Venemaalt, tõusis nüüd soome-ugri riikide arv kolmeni, kes germaani, romaani ja slaavi tõe kõrval moodustavad neljanda rahvakoonidise Euroopas. Selle koondise esimeseks liikmeks olid nimelt ungarlased, kes enam kui tuhande aasta eest Doonau ja Karpaatide legendikul asutasid kindla riigi. Näib, et saatus on soome-ugri rahvastele annud sama ülesande: olla Lääne-Euroopa kultuuri kaitsjaks Ida vastu. Nii võitlesid aastasadade vältel soomlased ja eestlased põhjas ja ungarlased Kesk-Euroopas. Pärast maailmasõja lõppu on põhjapoolsed soome-ugri rahvad saanud jätkata oma vana ülesannet iseseisva riikluse mõjuvama kujul.

Soome ja Eesti on saanud n. n. „rajarriikide“ põhjapoolsemaiks liikmeiks, mis on tekkinud Venemaa piiril. See nimetus ei ole aga päris tabav. Soome ja Eesti ei moodusta mingit rada, s. o. Vene, Sarmatia legendiku jatku, vaid nad on läänemere-riigid. Soome kuulub nii geograafiliselt asendilt kui ka ajaloolis-kultuuriliselt arenemiselt Skandinaavia juure, kuna Eesti ja Läti (kitsamas mõttes Balti riigid, laiemas mõttes arvatakse ka Leedu siia juure)

kuuluvad Balti riikide hulka, mis Lääne- ja Ida-Euroopa vahemaana oma geopoliitiliselt tähtsa asendiga lahutavad Venemaa merest ja mis saksa-protestantliku mõju tõttu moodustavad Kesk-Euroopa vaimlikultuurilise rajamaa. Eesti iseseisvaks saamisega nihkus esiplaanile suur, vana ajalooline idee. Baltimaade idapiir langeb nimelt ühte selle piirivööga, mida mööda rändasid nagu suurel mandriteel varjagid Soome lahest kuni Asovi mereni. See piirivöö lahutab veel tänapäev vene rahvaste ookeani teistest Euroopa rahvastest. Sellega langeb kokku kreeka-õigeusu läänepiir ja saksa-ladina kirja maa-ala idapiir. Narva ja Peipsi on jällegi saanud rajaks Lääne ja Ida vahel, nagu Vana-Liivimaa ajal, kui sakslased, daanlased ja rootslased pärast vikingute legendaarse ajajärgu kadumist katsusid siin leida kindlat pinda. Selle piirini Ungari Transilvaania vürst Stefan Báthory Poola kuningana on saatnud oma valveposte. Tema, kui oma aja suuremaid riigimehi, nägi juba XVI sajandi lõpul slaavide edasitungimises suurt hädahoitu lääne kultuurile. Veel tänini säilinud kindlused Narva juures, mõlemal Narva jõe kaldal, Hermanni kindlus ja Ivangorod, näitavad kahe kultuuri elava sümbolina, et nagu tol ajal, nii ka praegu veel seisab siin kaks erisugust maailma vastastikku.

Kuresaare kaitseliidu sidekomando poolt korraldatud poksi-kursustest osavõtjad (novembris). Keskel instruktor B. Koost.

Laskesportlikke päevaküsimusi.

Laskesport meil ja mujal. Laskespordi eesmärkidest. Laskesportlaste ülesannetest laskespordi alal. Laskesportlastest ja nende korraldamisest.

1.

Rahuaegset laskmist erapoolelt ja avara pilguga vaadates tuleb seda kui spordiharu võtta. Sellest vaatepunktist lähevad välja ka kaitseliidu „Laskemäärused“.

Meil kipub mõnedes ringkondades maad võtma arusaamine, et laskespordi harrastamine on rahva militariseerimine, lihtne sõjariistade „täristamine“.

On tõsiasi, et laskmine teataval määral kuulub sõjalise ettevalmistuse valdkonda; aga kas ka igasugune teine spordiharu ei moodusta üht osa sõjalisest kasvatuses?

Kas laskespordi harrastamine kasvatab ähvardavat sõjakat (pealetungi?) vaimu, mis takistab kodanikkude ja riikide rahulist koostööd? Küsimus on isendast nii selge ja läbipaistev, et küsimused mõttetud võivad esile kerkida ainult sarnastes inimestes, kes kas iga sammu peal näevad tonti või mingisugustel põhjustel ei soovi Eesti kodanikkude ja rahva tublinemist.

Maailma rahvaste keskel sammub laskespordi harrastamise poolest esirinnas Helveetsia. Kas tuleb keegi tõendama, et helveetslased harrastavad militaristlikku maailmavaadet ja kasvatavad pealetungi vaimu? Kuid nende isamaa-armastus ja vabadustung ning tahe on leidnud üldist tunnustamist.

Rootsi, Daani, need kuulsamate laskesportlaste kodumaad, kas võib neile ette heita nende sõjakust?

Eesti kaitseliidu laskespordi ülesanneteks ei ole seadud mingisuguste salapärase ja hädaohtlikkude eesmärkide taotlemine.

Temal on ainult üks ja üldtunnustatud siht: kasvatada vaimliselt ja kehaliselt tugevaid, isamaad armastavaid kodanikke, kes mitte ükski ei taha, vaid ka suudavad oma kodu kaitsta.

Meie laskesport oma lõppsihtide poolest ei lähe lahku eelpool nimetatud tunnustatud rahumaade omast.

Kuulame aga, mis ütleb Vene autoriteetsem laskeasjanduse tundja S. Butorlin idanaabri laskespordi kohta:

„Mitte üheski sõjaväes, seda vähem veel lühikesajalise teenistusega miilitsaväes ei suudeta võitlejat küllaldaselt ette valmistada pussiga tegutsemisele praeguse aja lahingu rasketes ja keerulistes tingimustes, kui ta selle raske kunstiga juba varem tuttav ei olnud. Selleks on vähe 2—3-aastasest, isegi 5-aastasest teenistusest.“

Seepärast laskeosaväe arendamine rahvahulkades tähendas punaväe jõu tunduvalt suurendamist ja sõjaväe ametkonna töö kergendamist.“

Mis on aga punaväe tõsine eesmärk, on meile igapähele pikema jututagi selge.

Ka Saksa laskesportlased ei näe laskmises mingisugust „hinge õnnistavat“ spordiharu, vaid nad tahavad oma saavutuste ja vaimu poolest va-

KINDLUSTUSSELTS

„EESTI“

Kõige suurem ühistegeline kindlustusettevõtte.

Vastutussummad üle 110.000.000 sendi.

Tule-, elu-, klaasi-, murdvarguse-, kodu-
— loomade- ja rahekindlustused. —

Seltsi valitsus: Tartus, Suurturg 10, oma majas.

Osakonnad: Tallinnas, Pärnus, Viljandis, Valgas,
Võrus, Rakveres, Petseris ja Kuresaares.

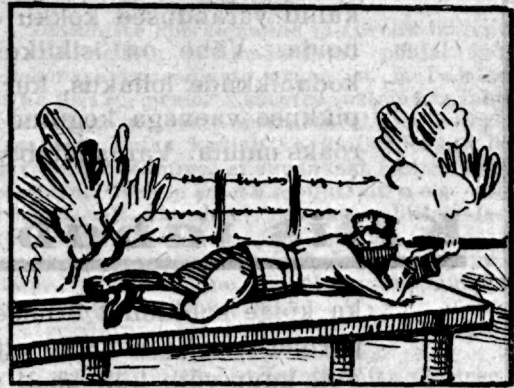
Laskuri tegevus, missugune see peab olema ja missugune ei tohi olla.

Õige.

Vale.

Ainult õigest asendist „lamades käel“ laskmisel saadakse tabavad lasud: vasak käsi toetab püssi selle raskuse keskpunkti kohalt; pära õlasse tõmmatud „õla lihakse kohta“; jalad kergelt hõrali.

Nõisugusest „lamades käel“ asendist on võimatu tabavalt lasta: käed liig laiali, rind vastu maad, sihitakse „alt kulmu“, kaelalihased liig pingul, püssi pära vastu õla luud, jalad konksus.

Laadimise takistuse punul notakse raua suu märklaava poole; ei suuda laskur ise takistust kõrvaldada, tuleb temale appi ainult laskejuhataja.

Uitab aga laadimise takistuse ajal püssi ots ümberringi ja laskurit piirab „abi-meeste“ ring, ei ole ime, kui kogemata lask tabab naabrit reide või mõnda muuse õrnemasse kohta.

Korralik laskur teab, missugused harjutused läbi lastud ja milliste täitmise ees seisab. Enne tuleliinile asumist vaadatakse „isiklikust laskeraamatust“ veel kord järele, kuidas püss jookseb, kuidas senini lastud, et kindlaks määrata sihtpunkti.

Teadmatus laskmise kohta on teadliku laskuri väljakujunemise suurim vaenlane. Ei ole teada, mida lasta, — ei saa ennast ka ette valmistada.

Täna miljonär, homme kerjus

on igatiks, kes küll kokkuhoidmise, hoolsa töö ja usinuse läbi kallid varandused kokku on osanud panna, kuid neid alal ei oska hoida. Vähe on isiklikust ettevaatusest ja kontrollist — kaas-kodanikkude lohacus, kuritahtlus, õnnetu juhused jne. võib aastate pikkuse vaevaga kogutud varanduse mõne tunni jooksul tule-roaks muuta. Varas jätab veel varna seina, kuid tuli ei jäta sedagi.

Kriis tabab silmapilkselt

ka kõige soliidimat ärimest ja töösturit, kes oma kaupade transporeerimisel tarvilikke ettevaatuse abinõusid tarvitusele ei võta. Teie kaup võib küll hästi pakitud ja õigel ajal välja saadetud olla, kuid selle peale vaatamata varitsevad seda teel tuhanded hädaohud; rong võib hukkuda, laev põhja minna, kaubaladu maha põleda, osavad kelmid võivad oma osa pärida jne. jne., nii et mitte üksi loodetava kasu, vaid ka kõik kaupadesse mahutatud algkapitali ühekorruga võib kaotada.

Taba silmapilku õigel ajal

ja kinnita oma vara tule ning veõnnetuse vastu varem kui see hilja on. Kinnitamine ei loo küll uusi varasid juure, vaid ainult jaotab üksikute kahjusid hulkade vahel. See väikene osa jaotussummast, mida preemia näol maksma peab, ei ole kellegi majapidamisele koormav, tasutud kahju õnnetuse korral päästab aga iga majapidamise hävinemisest.

Tule-, murdvarguste, maa- ja mereveo-, auto-kasko-, raha-, väärtpaberite, väärtsaadetiste, klaasi- ja kasko-kinnitused.

Eesti Kinnitus-Aktsia-Selts

„Polaris“

Juhatus asub Tallinnas, Vana-Viru tän. 12.

Kõnetraat 7-38 ja 14-41.

Osakond asub Tartus, Lihtatarg 7.

Kõnetraat 6-75.

Agendid igas linnas.

Agendid igas linnas.

na „hea aja“ jäärite ja laskurite tasapinnani välja jõuda.

Peaaegu igas maailma riigis harrastatakse laskesporti, ühes suuremal, teises vähemal määral, siin selle, seal teise eesmärgiga.

Eesti kaitseliidu laskespordi eesmärk on küllalt sirgejooneline, küllalt üldkasulik ja aateline iseloomuga, et see liikumine peaks kaasa tõmbama iga riiklikult mõtlejat kodanikku.

Välisriikides leiab laskespordi harrastamine erilist poolehoidu just noorsoo keskel. Kas seda jällegi „militaristlikkudel“ põhjustel?

Ameerika boy-skouidid algavad laskmisega pihta 16—18 eluaastatega, Prantsusmaal veel varem.

Siin pesitsevad põhjused kuskil mujal.

Need härrad teavad seda vist paremini kui meie, et laskeosavuse kasvatamine tähendab tahtejõu kasvatamist. Kui praeguse aja üliirasketes ja keerulistes elutingimustes keegi milleni tahab jõuda, midagi kätte saada, peab omama tahet võimiseks, tagajärje saavutamiseks ja teoks.

Ei ole ühtki spordiharu, kus algaja nii selge

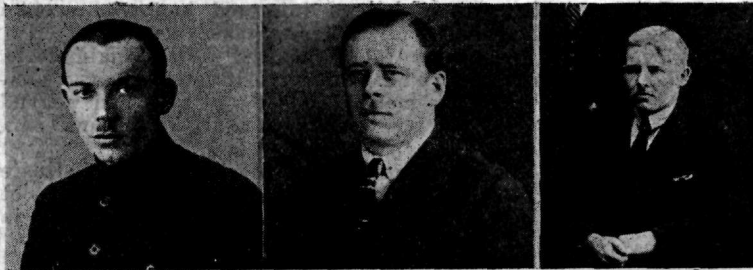
mist, kes maailma poolehoidust ei suuda loobuda ja vastavalt sellele oma võimeid kohandab, on vilets silmakirjateener; ükskõik, millist tööd temale usaldada, see tehakse viletsasti.“

2.

Laskmiste korraldamine ja tegelik läbiviimine on „Kaitseliidu laskemääruste“ põhjal pandud sellekohase eriteadlaste grupi, n. n. laskejuhatajate, peale. Üksustes väljaõpet juhtivad pealikud ja malevate instruktorid, kelle tegevus-ülesannete hulka kuulub ka kaitseliitlaste laskeosavuse arendamine, ei suudakski kõike tööd üksi sooritada. Neil puudub lihtsalt aeg selleks, et nõutavalt sagedasti iga kaitseliitlase-laskuri juure tulla, teda õpetada ja juhtida. Nende tähtsamaks ülesandeks jääb laskeõppuste üldine juhtimine, kontrollimine, üksikute laskejuhatajate tegevuse ühtlustamine jne.

Igapäevane töö laskuri väljakoolitamise alal jääb ikkagi laskejuhataja hooleks.

Seepärast ei ole huvitusega võtta vaatluse alla, milles õieti laskejuhataja töö ja tegevus seisab? Juba selle ametmehe nimetus märgib tema töö ja

Petseri malevkonna laskemeistrid:
A. Hermann — meister laskmises
spordipüssidest, E. Veber — 2. kl.
laskemeister ja N. Grünthal —
meister püstolilaskmises.

pildi saab oma võimetest ja mittevõimetest kui laskespordi juures. Edasi, kus peegeldub tahte ulatus nii selgesti kui tabamuspildidel (selle kohta ligemalt „K. K.“: „Mõnd laskekunsti saladustest“).

Ka meeskonna laskmise juures, millele antakse aukoht igasugustel laskevõistlustel, on aluseks ikkagi üksiklaskur. Laskmine seisab koos üksikute laskurite tegevusest, siis ei ole midagi teise peale loota ja igamees seisab enda eest väljas.

Milline jõu- ja võidutunne valdab iga laskurit, kui head tabamused näitavad, et tema on suutnud anda oma keha, oma vaimu, kogu „mina“ ühe eesmärgi teenistusse: „Mina tahan!“

Edasi, laskesport, — kui teda õigesti harrastatakse ja paremaid saavutusi tahetakse — sunnib inimest tagasihoidlikkusele ja kasinusele mitte ükski alkohoolsete jookide ja teiste uimastavate ainete tarvitamises, vaid ka elukommete ja ülalpidamise muus osas.

Mõnes osas laskesport osutub tugevamaks kasvatuslikuks teguriks kui ükski teine spordiharu. Võtke mõni poksi- või jalgpallivõistlus. Tuhande-, kümnetuhandepealised pealtvaatajate hulgad ergutavad võistlejat, viivad teda vaimustusse, aitavad kaasa kõige parema väljapanemisele.

Laskur seisab tuleliinil üksi, vaba välispidistest mõjutustest. Tema tagajärjed on ainult tema isikliku jõu ja tahte tulemus. Ta jääb iseseisvaks töö otsijaks ja austajaks.

Tabavalt ütleb selle kohta inglase Thomas Carlyle oma raamatus „Töötada ja mitte kahelda“: „Kes igal sammul küsib maailma heakskiit-

tegevuse suuna. Tema juhatab tema kätte usaldatud laskurite grupi laskeharjutusi (klassi- harjutused ja vabad harjutused). Loomulikult sellega tulevad tema peale kõik laskmise juhtimisega seotud ülesanded ja kohustused: julgustus, kord laskerajal, näitamine jne.

Kuid see ei ole veel kõik. Ekslikult toimib see, kes arvab, et laskejuhataja töö piirduv ainult juhtimisega laskerajal, selle sõna kitsamas mõttes. Et kedagi juhataja, on teda tarvis niivõrra ette valmistada, et midagi oleks ka juhataja.

Toome näiteks mõni laskeasjanduses täiesti võhik noormees laskerajale ja anname temale püss esmakordselt kätte ja paneme laskma. Siin võib „juhataja“ ja muud imet teha niipalju kui tahes, aga mees ikkagi laskma ei hakka. Põhjus on ju väga lihtne — kui sa üht asja ei oska, siis seda ka teha ei saa. Või jälle on laskerajal mees, kellel seisab laskmine ees kõigest kolmest põhiasendist, kuna ta oskab lasta ainult lamades asenditest. Ka ideaalsema juhtimise all ei saavuta mees nõuetavaid tagajärgi teistest asenditest laskmises, sest tema ei ole selleks veel küps.

See kõik näitab, et laskmise juhatamist tuleb palju laiemas ulatuses võtta kui ükski tegevust laskerajal.

Tarvis on meest ka ette valmistada, kuuks teha juhataja all tegutsemiseks. Niisugune laskuri ettevalmistamine tegelikule laskmisele on vast tähtsam ja raskemgi ülesanne kui laskmise enda juhatamine. Ka see töö kuulub täies ulatuses laskejuhatajate tegevuse kompetentsi.

Ei ole ülearune veel kord siinkohal meele tuletada tunnustatud töde: laskerajal väljalastud padrunite hulk ei arenda laskeosavust, kui sellele ei seltsi laskevõtete ja tegevuste järjekindel uurimine, harjutamine ja kordamine laskmiste vaheaegadel.

Kaitseliidus on väga suured vabadused antud laskeosavuse arendamise ja laskespordi harrastamise alal.

Laskejuhatajatel on äärmised avarad tegevusväljad.

Jättes kõrvale laskuri puht-tehnilise ettevalmistuse katmise lühike pilk heita nende tegevusalale ja märkida suunad, millist tegevust tuleb arendada.

Juba eelpool nimetasime, et kaitseliidu laskesüsteem on rajatud sportlikule alusele. See on ka ainuke õige tee. On kahtlemata tõsiasi, et parimaks abinõuks laskeosavuse arendamiseks on vaba spordimehe vaim ja omavaheline võistlus.

Selles suunas laskejuhatajad peavad arendama ka oma tegevust.

3.

Kaitseliidu lasketabeleid vaadates näeme, et kindlalt on ette kirjutatud ainult klassiharjutused, muus osas on laskuritele ja laskejuhatajatele täieline vabadus jäetud vabaharjutuste täitmise nime all. Isegi klassikatse kontrollharjutused on väitavad. Vabaharjutus võib endas sisaldada ka võistluslaskmise ja see annab laskejuhatajale võimaluse võistluslaskmiste korraldamiseks, kui see temale ülalt võimaldatud ei ole padrunite juureandmise teel.

Siin kerkib ehk mõnedel küsimus: miks veel piiratakse täielikku tegevusvabadust klassiharjutustega?

Iga õieti korraldatud spordiharu, kui see üldsele tõelist kasu tahab tuua, peab osavõtjatele eranditult andma järjekindla arenemisredeli nende võimete kasvatamiseks ja edasiarendamiseks. Vastasel korral kujuneb sportimine korraldamatuks ja juhuslikuks tegutsemiseks, mis laiemaid hulki ei puuduta ega tõmba kaasa. Kerkivad esile küll üksikud rekordimehed, kuid kogu organisatsiooni liikmetele ei too nad peaaegu mingisugust kasu. Selle tõenduseks räägib selget keelt meie laskeosavuse tasapind enne „Laske määruste“ maksmapanekut.

Spordi eesmärgiks ei ole erakorraliste hiilge-saavutuste tagaajamine. Õige vaade on keskmist tasapinda tõsta, millest nagu iseendast võistluste kaudu parimad saavutused üles kerkivad.

Head keskmist tasapinda saavutatakse ainult kindla klassijaotuse ja nõuete sissetoomisega. Enne kui võistluste kaudu parimaid üksiksaavutusi välja selgitatakse, on tarvis teatud tasapinnale välja jõuda. Oleks raske sportlik viga juba algajaid rekordide püüdmisele kaasa tõmmata. Vähemate võimete inimesed kaotavad seeläbi endausalduse ja nad tõugatakse eemale.

Seepärast tuleks tõsiselt võtta kaalumisele, kas algajaid üldse võistlustele kaasa tõmmata. Need mehed alles õpivad, nad peavad enne midagi omandama, kui minna oma võimeid demonstreerima.

Vähemalt suuremate, üleriiklikkude võistluste korraldamise juures on läbi löönud põhimõtte, et nendest võivad osa võtta ainult klassilaskurid ja kütid.

Karjapidajad!

On teil selged need soodustused, mida võib pakkuda teile piimaühisuste eneste juhitud ühistegeline piimaühisuste keskus?

Eksporteerib:

võid ja teisi piimasaadusi.

Laos:

1928. a. Tallinna Põllumajand. Näitusel I auhinnaga kroonitud meierei sisseseaded ja võipakkimismaterjal.

• Maksutingimused soodsad.

Eesti Piimaühisuste Liit.

Tallinnas, S. Kloostri 13. Telefon 22-40. Telegrammid: „Pül“.

4.

Käesolevas artiklis laskevõistlustest rääkides läheme välja ainult laskejuhatajate seisukohast.

Millised võimalused on laskejuhatajatel võistluskorraldamiseks? Tähtsamat osa etendab laskemoona küsimus. Et see küsimus kergesti lahendatav, nimetasime juba eelpool. Vaba- ja kordamisharjutuste ning oma raha eest ostetavad padrunid võimaldavad seda. Loodetavasti ka malevate pealikud ei keeldu oma tagavarade jagamisest selleks otstarbeks.

Teiseks, kellega võistlusi korraldada?

Seni on võistlusi korraldatud üleriiklikke, malevates, malevondades, kompaniides ja teistes üksustes. Muidugi jäävad need võistlused püsima ka edaspidi.

Laskejuhatajate ümber koondub alaline grupp laskureid. „Laskemäärused“ soovivad võtta aluseks normaalselt ühe jao, s. o. umbes 10 meest. Olukorrast tingitult võib see arv ka muududa. On olemas nii suurema- kui ka vähearvulisi gruppe, sagedasti tuleb ka organisatsioonilisest jaotusest mitte kinni pidada. Peaasi on, et iga laskejuhataja ümber oleks alaline koondus ühtedest ja samadest meestest.

Esimeses järjekorras tulevad küsimuse alla grupi liikmete omavahelised võistlused, nagu igas teiseski üksuses. Siis gruppidevahelised võistlused. Ühes malevas on isegi üles tõstetud kogu maleva laskurgruppide vaheliste võistluste kavatsus maleva parema laskurgrupi nime peale.

Gruppide vaheliste võistluste korraldamisel tekib vast raskusi võistlustingimuste kokkuseadmisel ja paremus kindlaksmääramisel, kui ühes grupis on mitme klassi laskureid ja kütte. Siin tuleb kinni pidada põhimõttest, et igale mehele ainult tema võimetele kohaseid tingimusi ette seatakse, see sünnib, kui igale klassile oma eritingimused esitatakse. Üldise paremuse väljaselgitamise juures silmas pidada tingimusi nende raskuse ja tähtsuse seisukohalt.

Kõik see on hea tahtmise juures läbiviidav.

Järgmise möödapääsmatu küsimusena kerkitab üles ergutusvahendite küsimus. Iga töö nõuab tasu, seda ka siin. Olgu see tasu kas materiaalne või moraalne. Peamiselt tulevad siin tarvitusele võtta teiste võistlejate juures kasutatavad ergutusvahendid: auhinnad, tiitlid, mälestusmärgid ja -asjad jne.

Siin ei tule välja minna autasu materiaalse väärtuse seisukohalt, mingisuguse materiaalse väärtuse kättesaamine ei ole võistluse õige eesmärk, vaid tung teistest ette jõuda, oma võimeid järele katsuda ja neid pingutada parima tagajärje väljalöömiseks.

Õigele laskesportlasele valmistab sagedasti mõni nimetus või väike mälestusmärk suuremat rõõmu kui kallihinnaline asi.

5.

Oma iseloomu poolest võib laskevõistlusi jagada üldjoontes kahte gruppi: ühekordsed ja teatud kestvusega.

Ühekordne võistlus võimaldab ainult ühekordset laskmist, mille järele ka hinnatakse paremuse üle. Seda sorti võistlused kannavad rohkem kontrollimise ilmet, kus näidatakse oma võimeid. Nende võistluste nõrgemaks küljeks on — võrdlemisi suur juhuslikkuse elemendi sissepugemine. Eriti halb on see meil, kes me oleme laskespordi alal alles algajad ja seepärast mitte veel küllalt kindlad laskurid. Seetõttu

tuleb meie võistlustel sagedasti ette otse jalust-rabavaid üllatusi. Hoopis teine lugu on vanades laskurmaades; seal peaaegu puuduvad võimalused, mis laskurit tema teatavalt kindlalt tasapinnalt alla viiksid.

Meil leiavad niisugused ühekordsed kontrollvõistlused aset üleriiklikkude ja suuremaulatuslikkude võistluskorraldamise korraldel. Siin ei ole võimalik lihtsalt ajapuudusel mitmekordseid laskmisi ette võtta.

Hoopis teistsugustes tingimustes sünnib laskevõistluste korraldamine vähemates üksustes, nende seas ka laskejuhatajate gruppides. Siin ei tuleks nii suurt rõhku panna võimete kontrollimisele (need on vähemates koondustes niikuinii teada), kui just võistlejate edasiõpetamisele ja arendamisele. Sellest seisukohast välja minnes tuleks siin peamist rõhku panna n. n. õppevõistlustele.

Siia hulka kuuluksid teatava kestvusega või mitmekordsed võistlused. Ka neid võib korraldada mitmet viisi.

Näiteks: 1) ühede ja samade tingimustega laskmist võib teatavate vaheaegade järele korraldada mitu korda, ja paremuse üle otsustatakse üksikute laskurite tagajärgede kogusumma järele.

2) võistlus seisab koos mitmest eritingimusest laskmisest, milliseid sooritatakse kindlaksmääratud vaheaegade järele ja hinnatakse tulemuste summa järele.

3) üht auhinda või nimetust tuleb kaitsta mitu korda enne lõplikku omandamist; võistlusi peetakse jällegi kindlaksmääratud vaheaegade järele.

Üldse võib pikemakestvuslikke laskevõistlusi korraldada väga mitmet moodi, nagu see kohapeal kergem ja soodsam on. Niisuguseid võistlusi on korraldatud ja käimas mitmes malevas ja nende kohta on seni ainult kiitvaid otsusi kuulda olnud.

Sellelaadiliste võistluste paremus ühekordsete ees seisab selles, et nad esiteks on õiglased ja esimese koha omandab kindlasti oma paremuse tõendanud laskur, ja teiseks nad huvitavad ning tõmbavad kaasa laskureid pikema aja jooksul ja sunnivad neid seega järjekindlalt oma laskeosavuse arendamisega tegemist tegema.

6.

Lõppeks veel mõningaid praktilisi näpunäiteid võistluste korraldamise kohta.

Julgestuse nõuetest tuleb sama täpselt kinni pidada nagu iga teise laskmise juures. Tuleliinile minnakse laadimata püssiga või isegi lahise lukuga; laetakse käskluse järele, laetud püssi ots tuleb alati hoida märklaudade poole, laskmise vaheajal ja tuleliinilt ära minnes lukk lahti hoida jne.

Võistlustel peab vastuvaidlematult alistuma kõigile võistluskorraldajate nõuetele ja vahekohtunikkude otsusele. Ebaõiglase otsuste peale võib protesteerida ainult pärast võistluste lõppu.

Võistlejaid segada või neile märkusi teha — olgu alati keelatud.

On üldiseks reegliks, et tabamused rikošetidest ei loe. Hinnangu juures otsustatakse kuuli augu keskkoha, aga mitte ääre järele. Kunstlike tugesid püssi ega käe tarvis teha ei ole lubatud; lamades käelt laskmisel ei või käsi eelpool küünarnukki maad puudutada.

Võistlusseeria laskmise kestes ei lubata raua õõnt läbi tõmmata. Laskeprille, ka värvilisi, võib

Saaremaa naishodukaitse kursused propaganda alal.

kasutada, diopterprille ainult neil juhtudel, kui võistlustel on lubatud dioptersihikud. Tabamuste jälgimine binokliga või pikksilmaga on lubatud.

Kui võistleja annab lasu peale lõppvile või -signaali, siis tema parem tabamus ei loe. Kui peale seeria väljalaskmist märklauas leidub 2 või rohkem tabamust, tuleb kogu seeria ümber lasta.

Leidub märklauas 1 üleaarune tabamus ja saab tõestada, et selles süüdi on mõni teine võistleja, siis kõige halvem tabamus ei loe; on aga üleaaruses lasus võistleja ise süüdi, siis visatakse tema kõige parem tabamus ära.

Kasutada snellerit (päästmise kergendamiseks), diopter- ja optilist-sihikut, kirbu ja sihiku katet valgustuse eest võib ainult neil juhtudel, kui see on lubatud võistlusmäärustes või kui on lubatud vaba püssiga võistlusest osa võtta.

Samuti tuleb kindlaks määrata kuke päästmise pinge ja seda võistluse eel järele kontrollida (rahvusvahelistel võistlustel ei tohi see olla alla 1,8 kilogrammi).

Igasuguste paranduste ja täienduste ettevõtmine püssi juures annab seega positiivseid tulemusi, et õpetab käsitama neid abinõusid, millega varustatakse ülilaskureid (snipereid), ja teiseks annab hoogu oma relva täiendamiseks ja igasuguste leiduste järeleproovimiseks.

Väikekaliibrilise spordipüssi võistlused kannavad rohkem ettevalmistavat laadi (suurest püssist laskmisele) ja seepärast nende võistlustingimused peavad võimalikult sarnased olema viimastele.

Toimetatakse võistlusi lagedal väljal, ei ole lubatud valmistada varjendeid tuule ega päikese eest, kui seda ei ole märgitud võistlusmäärustes.

Võistluslaskmisi sooritatakse harilikult 5-, 10- või enamlasuliste seeriade kaupa. On lubatud enne anda proovilaske, sihiku ja relva jä-

releproovimiseks ja ilmastiku oluga tutvumiseks. Proovilasud näidatakse ja märgitakse eraldi ja neid võistlustulemuste hulka ei loeta.

Võistluslaskude tabamusi näidatakse kas terve seeriade väljalaskmise või iga üksiku lasu järele. Viimast moodi tarvitatakse Inglise ja P.-A. Ühisriikide laskevõistlustel ja see on ka õigem: 1) seega kõrvaldatakse eksimised tabamuste märkimises ja 2) õpetatakse laskurit, näidates iga tema viga. On mõistetav, et kui näidatakse terve seeria korruga, ei või laskur alati kindlaks määrata, millised lasud andsid halvemaid tabamusi. Iga lasu eraldi näitamine suurendab vähem vilunud laskurite lootusi ja tõstab seega suurema hulga võistlushuvi.

Aja maksimum tabamislaskmise juures on harilikult 10 lasku tunni jooksul. Seda on liialt palju. Lastes vähemate kauguste peale tuleb seda vähendada — mitte üle 20 minuti. Rahvusvaheliste määruste järele lastes paigal seisvate märkide pihta antakse aega 10 lasu peale (3 püsti, 3 põlvelt, 4 lamades) kolm minutit (asendi võtmine sisse arvatud). Algajatel tuleks seda suurendada 5 minutini ja kui kõik 10 lasku antakse ühest asendist, siis 3,5 minutit.

Paremust otsustatakse silmade summade järele. On mitmel võistlejal silmade summa ühesuurune, siis kas 1) toimetatakse täiendav võistlus ühe lasuga või 2) loetakse paremaks see, kellel rohkem tabamusi ringides, kui ka see ühesugune, siis see, kellel rohkem tabamusi mustas sõõris, kui ka see paremust ei otsusta, siis see, kellel rohkem tabamusi 10, 9, 8 jne. ringides.

Need oleksid võistlustingimuste põhilased üldjoontes. Iga võistluse tarvis töötatakse oma kindlad tingimused välja ja antakse osavõtjatele varakult teada.

Õigeaegsed ja täpsed võistlustingimused on võistluse õnnestumise eeltingimuseks.

R. L.

A.-S. „TEXTIL“

Tallinnas—Koplis.

Oma vabrikud:

Ketramis-, kudumis-, apreterimis-, pleegitam-
mis- ja värvimisvabrik.

Vabriku suur- ja väikemüügilaod:

KOPLIS, Bekkeri tehas nr. 5.	NARVAS, Peetriplats nr. 8.
TALLINNAS, Veneturg nr. 1-4.	RAKVERES, Pikk tänav nr. 24.
„ Paldiski maantee.	PÄRNUS, Rütli tänav nr. 28.
„ S. Juhkentali t. 46.	PETSERIS, Riia tänav nr. 1.
NÕMME, Suur Pärnu mnt. nr. 71.	

Sarpinka, Schoti-ruuduline, pesu- ja käterätikuriided, flanellid, bai-
kad ja kõiksugu teised puuvillased riided.

Poolvalmis kaup.

Lõngad käsitsi ja telge-
del kudumiseks.

Suures valikus:

Sise- ja välismaa siid-
ja villaseid kaupu.

Müük vabriku hinnakirjade järele.

Pealikute lendkool Raplas.

Kaitseliidu organisatsiooni tublidus ja väljaõppe tasapind oleneb ta juhtide, pealikute, väärtusest. See tõsiasi kohustab tähelepanu pöörama kaitseliidu pealikute väljaõppe tasapinna tõstmisele. Seda mõistab täie teadvusega kaitseliitu juhtiv keskasutus, selle tähtsust hindab kaitseliidu suurearvuline pealikute pere.

Möödunud on sügisene õppetegevus. Talve hooaeg on alanud. Suure osa sellest võtab enda

sisu kuulajatele arusaadavaks tegi ja töö produktiivsust tõstis.

7. detsember oli esimene tööpäev. Kahju ainult, et sel päeval pealikud kogunemisega viibisid, mis päevakava teostamist takistas. See päev oli peamiselt pühendatud ettevalmistavatele ja selgitavatele loengutele. Öhtupoolikul käsitati laskekunsti kui sporti, selle levitamist, selgitati relva hoolekande tähtsust. Ühtlasi võeti läbi

Pealikute lendkool Raplas.

Ülal — püsse puhastamas.

All — tulejoonel.

alla pealikute ettevalmistus. Korraldatakse lendkoole, õppepäevi, kursusi, küll peastaabi, küll malevate poolt. Esimeseks lendkooliks, mis peastaap käesoleval aastal korraldas, oli Rapla lendkool 7., 8. ja 9. detsembril.

Päev enne lendkooli algust jõudsid kohale peastaabi õppe- ja spordiosakonna pealikud, Harju maleva pealik ja instruktorid, et täiendada ja kohastada varem väljatöötatud töökava. Õpiti tundma maastikku taktikaliste õppuste läbiviimiseks ja valiti laskerada laskeõppuste ja laskmiste korraldamiseks. Anti kätte instruktoritele tarvilised näpunäited ja juhtnöörid, mille järele pidi tegevus sündima. Lendkooli õppekava sisaldas eneses kolm kaitseliidu väljaõppeala: taktikaline tegevus, laskesport ja kehaline kasvatus. Peale selle käsitati veel seltskondliku tegevuse tähtsust meie riigi ja rahva elus ja kohalikus ümbruskonnas.

Teoreetilises osas anti avar pilt ja vaade selle õppeala tähtsusest ja juhiseid ning näpunäiteid väliseks praktiliseks tegevuseks. Iga loeng selgitati suuremõduliste piltlikkude skeemidega, diagrammidega ja plakaat-kirjadega, mis loengu

praktiliselt relva defektide äratundmine, nende parandamine ja relva reeglipärane puhastamine.

Öhtul oli kohalikule rahvale tuletõrje-seltsi saalis kinoetendus, millest kohalik seltskond suurel arvul osa võttis.

Järgmine päev oli lendkoolile ja Rapla kaitseliidu malevkonnale tähtpäevaks. Töökavas oli huvitavam ala — laskmine, mis pealikuid iseäranis huvitas. Sel päeval külastas lendkooli ka liitriigi Latviya kaitseliidu ülem kolonel Tone meie kaitseliidu ülemaga kindral Roskaga ja peastaabi ülem kolonel Maidega. Kaitseliitide juhid tutvusid lendkoolide tööga, vahetasid mõtteid ühises teelauas kohapealsete pealikutega ja viibisid öhtul kõne- ja kinoõhtul, kus kindral Roska lühikese mõjuva kõnega puupüsti täidetud saalis rahva poole pööras ja kaitseliidu eesmärke selgitades tähendas: „Kaitseliit on kodanikkude vabatahtlik oma-aitse-organisatsioon. Meie hoiame relva käes ja harjutame temaga tegutsemist, olgugi, et ta meile vastik on ja kõik healmeeltele ta käest ära heidaksid. Seni aga, kui hädaoht meie kodumaad ähvardab, ei või meie seda teha, ja peame

innukalt harjutama temaga ümberkäimist. Meie hoiame relva vabatahtlikult. Ükski võim ei või sundida ja saata meid avantüüridele. Ainult kodumaa seadusliku korra ja kodumaa vabaduse kaitseks astume meie välja."

Viimane päev lendkoolis oli taktikalise väljaõppe päev. Hommikul oli kaks selgitavat loengut kaitse- ja pealetungilahingust, millele järgnes rühma kahepoolne taktikaline õppus — kaitse ja pealetung — maastikul.

Õhtul oli jällegi kõne ja kino. Seekord selgitas lühikeses kõnes peastaabi õppe- ja spordi-pealik major Balder: „Mis on kommunism ja miks ei ole ta läbiviidav ühiskondlikus elus“, mida rahvas suure huvi ja tähelepanuga jälgis. Sel õhtul oli kino eeskavas suurfilm meie Vabadussõjast „Noored Kotkad“, mis oli kokku tõmmatud määratu rahvaarvu. Vist kunagi ei ole Rapla tuletõrjesaal nii suurt rahvamurdu näinud.

Huviga pean ära märkima, et „Elav Rahva Sõna“, mis ka samal päeval Raplas kavatseti ära pidada, osavõtjate puudusel luhta läks. Isegi kohapealsed „Elava Rahva Sõna“ organiseerijad arvasid paremaks minna kõne- ja kinoõhtule kui

osa võtta „Elavast Rahva Sõnast“. „Elava Rahva Sõna“ peategelased pidid petetuna pealinna tagasi sõitma.

Lendkool jättis osavõtjatele paremad muljed. Pealikud omandasid oma tegevuseks uusi oskusi, uusi teid kaitseleidi üksuste väljaõpetamiseks. Omavahelises mõttevahetuses saavutati uusi muljeid ja uut energiat edaspidiseks tegutsemiseks.

Ei taha jätta tegemata etteheiteid Rapla naiskodukaitsele, kes küll nimepoolest olemas, kuid lumärki ei avalda. Ainult 2—3 naiskodukaitstjat ilmusid viimasel päeval ja olid abiks ühissöögi valmistamisel. Kohaliku naiskodukaitse loiduse tõttu sõitsid lendkooli teiseks päevaks Rapla-Kehtna kõrgema naismajapidamiskooli neli õpilast — kodukaitse naisühingu liiget, kes pealikutele ühissöögi valmistasid. Vabatahtlikult ja väsimata juhtis kogu lendkooli aeg majapidamist ja toiduvalmistamist üks kohalik proua, kes kodukaitse liige ei olnudki.

Rapla naiskodukaitsele on veel enne palju organiseerida, ühine keel ja meel tegevuseks leida, kui nad teiste naiskodukaitse jaoskondade kõrgusele jõuavad.

Sakalamaa ja Järvamaa „sõda“

28. oktoobril 1928. a.

Sakalamaa ja Järvamaa ihusid juba ammu üksteise peale hammast. Oli öiendada suur tüliküsimus: Päinurme ringkond (Järva) ja Rutikvere vald (Viljandi) tahtsid ühineda. Tõusis küsimus, kas uus vald peab liituma Järva- või Viljandimaaga. Kumbki maa ei taha oma osa ära anda, kuid heameelega võtaks vastu teise maa-osa. Otsustati viimaks tüli lahendada sõjariistadega. Kes kangem — saab uue valla endale. Jõukatsumine määrati kindlaks 28. oktoobriks ja lahingväljaks valiti Päinurme mõisa ümbrus. Otsustavaks lahinguks oli käsutatud välja Sakalamaa poolt osa Põltsamaa malevkonnast ja Imavere kompanii ja Järvamaa poolt ümbruskonna kompaniid.

Viljandi mehed lubasid hõlma all võtta kasa uued piirivaiad. Lahingut oodati mõlemal pool suure huviga.

Juba hommikul vara oli mõlemal poolel näha suurt rahvakogunemist, küll jala, ratsa ja jalgratastega. Võis arvata, et tuleb palav päev. Kuid imelik, ei näinud kellelgi püssi käes. Kas siis paljaste kätega minnakse võitlusesse? Peagi selgus, et need ei olnudki kaitselehtlased, vaid publik, kes tahtis jälgida oma silmaga rasket võitlust. Publik oli koha peal palju varem kui kaitselehtlased. Siin võis näha, et huvi kaitseleidi tegevuse vastu on suur. Pea hakkasid valguma ka kaitselehtlased — enamasti noored, aga hulgas ka vanu tüsedaid maamehi — vanad veteraanid, kes tegelikult osa võtnud Eesti riigi verisest lahingutest riigi loomispäevil. Sõjavägi koguneb ja koguneb, kuid pealikud vaatavad murelikult ja raputavad päid — ikka veel vähe. Esimesed teated, mis pooled saavad vastasest, on kohutavad. Viljandlastele teatatakse, et järvakad on kogu öö autodega mehi kohale vedanud, olevat koos prae-

gu vähemalt viissada meest. Järvakatele teatatakse umbes sama mulkide kohta. Teated kõlasisid umbes sarnaselt kui kümne aasta eest Tartu tagasivõtmisel, mil punastel käis suust suhu teade: „valgeid tuleb mis mustab.“ Varsti on ka luure platsis ja selles on mehed mõlemad. Luureteateid hakkab tulema teade teate järele, mille järel ka poolte pealikute näod lähevad rõõmsamaks — vastasel polegi need asjad nii hiilgavad.

Andmete järele oli olukord järgmine: rohelised (järvakad) olid end kindlustanud Päinurme asunduses ja tuuleveskis, mis asus Päinurmest üks kilomeeter läänepool, ja asunud selle rajooni kaitsele. Siniste (mulkide) poolte juht otsustas üle minna pealetungile. Kui midu ei saa, siis nad Päinurmest välja „suitsetada“. Nimelt olid mulgid end varustanud rohkete suitsupommidega. Kaup oli Vanajumalaga tehtud — hommikul pööris tuul ja puhus Rutikverest Päinurme suunas. Siniste plaan oli kindel — tungida roheliste kallale külje pealt ja vallutada Päinurme tuuleveski, võtta Päinurme asundus nagu kääride vahele, et ta iseenesest langeb. Mõeldud ja tehtud. Sinised vallutasid suitsukatte all Päinurme tuuleveski. Rohelised olid end ka selle juhtumi vastu valmistanud — neil oli reservkompanii, mis paisati läbimurdjale kaela. Suure hoo ja hurraaga tungiti üksteise kallale, seal kõlas järsult signaal: „tegevus lõpetada“. Pettunult jäid mehed seisma, kõikide nägudelt oli näha, et need just siis takistati, kui nad olid kõige paremas hoo ja tahtsid vastasele „näidata“. Siniste juht, kes ka hoogu sattus, ei kuulnud tegevuse lõpu signaali ja jätkas käskude andmist kallaletungiks. Kui temale seletati, et tegevus lõpetatud, hüüdis ta vihaga: „kes kurat ta lõpetas?“ Nüüd koondasid vaenlased sõbralikult jõud ja kogunesid Päinurme asundusse, kus ka poolte juhid koh-

PARFUMS

ISIS
EPPHAC
TAPPINN
Eau de Cologne
L'ORIAN

HARIU T. 41. NARVA M. 42.

◆

HAMBAPASTA
„ISIS” KREEM
„ISIS” PUUDER
„ISIS” SEEP ~
KÕIK VÄLISMAA
LÕHNAÕLID,
PUUDRID JNE.

◆

Kosmeetika- ja parfümeeria-
kaubad
suures valikus

Majapidamise tarbeained

tasid ja imestusega nägid, et olid vanad koolivennad.

Mis veel edasi kõnelda? Võidi konstateerida, et võitjad on mõlemad ja et sõda lõppis anneksioonita ja kontributsioonita. Mulکیدel jäid

Kõige suurema põnevusega jälgis võistlust publik, kes lõppude lõpuks ei suutnud jääda erapooletuks ja lõi kaasa. Joosti kaasa ja näidati vastasele rusikat. Sõda oli mis sõda. Kohalikel elanikkudel oli paanika suur, iseäranis

Eesti rahva-tantsu harrastajaid Mustvee naisjaoskonnas. Esinesid jaoskonna peol ja teeõhtul.

uued piiripostid hõlma alla. Asjata oli kohale sõitnud Viljandi maavalitsuse esimees H. Lauri, et Pärnurnes vanad võimud ametist lahti lasta ja uued asemele määrata.

*

suitsukatte pärast. Kogu maailm suitsu täis, ei tea, mis põleb ja mida kustutada. Asuti varandust päästma ja loomi sarvipidi laudast välja kiskuma. Õnneks kestis kõik ainult lühikest aega ja paanikasse sattujad muigasid ise oma hirmu üle. Lõpp hea — kõik hea. M.

D. Buxhoevdeni „Kuidas kaitsen ennast sõjagaasi eest“.

Kaitseliidu peastaabi väljaandel on ilmunud uus raamat, mis käsitleb praegusaja olulisemat sõjalist küsimust, nimelt nagu pealkiri juba näitab — kaitses sõjagaaside eest.

Palju on seni kirjutatud ja veel rohkem mõtteid avaldatud selle küsimuse kohta, kuid need üksikud avaldused on nagu kõrvale jäänud laiemate rahvakihtide silmis, nad on kadunud teiste igapäevaste eluküsimuste hulka, selletõttu pole laiematel hulkadel seni võimalust olnud tutvuda sõjagaasi vastu kaitsmise abinõudega just vastava kirjanduse puudusel.

Võrreldes meie senist seisukorda sellel alal meie naaberriikidega näeme, et meie siin võrralt maha oleme jäänud.

Üldiselt pole meie rahval kuigi suurt ettekujutust gaasisõja hädaohust, rääkimata sellest, kuidas ennast sõjagaaside eest kaitssta. Paljud trööstivad ennast mõttega, et viimasel ajal rohkem arvul allakirjutatud lepingud ja rahupaktid lõpulikult sõjahädaohu kõrvaldavad ja et ühes sellega kaob ka igasugune sõjagaaside tarvitusele võtmise hädaoht. Sarnane utoopiline vaade võib aga ekslikuks kujuneda ja, nagu näitavad üksikud andmed välisriikidest, valmistatakse igal pool kõige suurema hoolega sõja vastu, selleks katsetades ja tarvitusele võttes kõige moodsamaid võitlusvahendeid, eriti arendades lennuväge, tehnilisi ja keemilisi võitlusabinõusid. Kuigi see sünnib harilikult kõige suurema saladuse kätte

all, leiame tihtilugu eriti ajakirjandusest ja sõja-kirjandusest teateid, mille ridade vahelt selgesti välja paistavad rahvaste sõjalised ettevalmistused, mis kohati väga laiaulatuslikud.

Nende andmetega arvestades peame ka meie oma senised seisukohad revideerimisele võtma. Peame tõsiselt ja täiel määral hindama hädaohtu, mis riiki ja rahvast sõjajuhul ähvardab, ja aegsasti hakkama ettevalmistusi tegema, et sõjapuhul mitte abitusse seisukorda sattuda.

Et sõja korral sõjagaaside hädaoht mitte ainuüksi eesliinil sõdureid ei ähvarda, vaid ka kaugeimal seljataguses asulates asuvaid kodanikke, see pole enam kellelegi uudiseks. Moodsa lennuväe tekkimisega kandub sõjahädaoht kaugele rinde seljataha, ja et lennukid tulevikus gaasipomme linnade ja alevite peale võivad pilduda, sellega arvestatakse väga tõsiselt.

Kas teate, et „Kaitse Kodu“ aastatellijate vahel loositakse välja

25.000 sendi eest kingitusi?

Ühes sellega kergib üles ka kodanikkude kaitse küsimus sõjagaaside eest. See on raskemaid ülesandeid tuleviku sõjas. Ainuüksi sõjaväe võimudel kodanikkude kaitse korraldamine käib üle jõu. Siin peavad kodanikud ise appi astuma ja ise enda kaitse peale aegsasti mõtlema.

Esimeseks tingimuseks kaitse korraldamisel on, et me tunneksime ja teadlikud oleksime hädaohust, mis meid ähvardab, siis alles võime hakata abinõusid otsima kaitseks.

Selleks aitab suurel määral kaasa hra Buxhoevdeni poolt kokkuseatud raamat, mis lühidalt ja selgelt mõlemaid küsimusi käsitleb. Hra Buxhoevden kui meie paremaid sõjagaasiasjanduse eriteadlasi annab oma raamatus selge pildi gaasihädaohust ja abinõudest, mis kaitset pakuvad gaaside vastu. Raamat on kirjutatud la-

dusas, kõigile arusaadavas keeles, pole mitte kuiv teaduslik töö, vaid oma sisult määratud hulka-dede tutvustamiseks sõjaliselt ühe huvitavama küsimusega.

Et raamatu ülesandeks on tutvustada kodanikke gaasikaitse abinõudega, siis peatub raamatu autor pikemalt gaasikaitse vahendite omanduse, ehituse ja nende tarvitamise viiside juures, kuna gaasipealetungi abinõudest lühidalt on üle mindud. See aga tõstab raamatu sisulist väärtust tunduvalt, sest iga kodanik peab esijoonel oleva kaitseabinõudega, nii üksik-kaitse kui ka ühiskaitse alal. Teksti selgitavad rohked joonistused, skeemid ja ülevõtted, mis parema ülevaate annavad raamatu lugejatele.

Samuti on autor rohkesti kasutanud uusi oskussõnu ja tehniliste üksikasjade nimetusi, mis üksikute asjade käsitamist hõlbustavad. Nii tarvitab autor: gaasitorbik pro gaasimask, gaasikurn pro respiraator, suitsukurn pro suitsufilter, söövgaas pro rakkusid tekitav gaas jne.

Küll puudub mõningate terminite tarvitamisel järjekindel ühtlus, nagu gaasitihe ülikond ja gaasikindel ülikond, kuid see ei raskenda raamatu käsitamist.

Peale üldiste gaasikaitse abinõude käsitamise on raamatusse sisse võetud ka esimese arstiabi andmine gaaside läbi kannatanuile, mis erilise tähtsuse omab tegelikus olukorras.

Üldiselt on raamat suureks abiks meie üldise gaasikaitse korraldamisel ja väärrib tõsiselt, et iga kodanik ja kaitseliitlane tema omandaks, läbi loeks ja seal antud juhtnõu-ride järele talitaks, kui selleks tarvidus tuleb. Kui iga kodanik ja kaitseliitlane oskab eestkätt ennast kaitsta ja oma ligemisi abistada, siis oleme jälle suure sammu edasi jõudnud oma julgeoleku kindlustamisel.

Sest tuleb meele pidada, et „keemiline võitlusvahend tekkis, et püsida, selle tõsiasjaga maailm on sunnitud leppima“, nagu öeldud raamatu mottona.

E. K.

Naiskodukaitse Rakvere jaoskonna käsitöökursused.

Jõulupäevil kümne aasta eest.

Algus vaata lhk. 1119.

libisema ja kuuligasett tõrkus ladusalt peale minemast. Korraga kõlas seljataga püssipauk, ühe relv oli ettevaatamatusest lahti läinud. Üldine pahameel. Tundus, et pauk oli pannud kogu kalda kihama, äratanud unest, rikkunud üllatusvõimaluse.

Kohe lasi ka „Lembit“ nüüd oma kahurid ürgama, laeva rappuma panevad lajatused, ja momentaalselt tõusid rannalt taeva poole tolmu ja prahi sambad. Kuulid sadasid siia ja sinna.

Kuid ka kaldalt pakuti meile külakosti. Kustki kaugelt hakkasid kostma imelikud plöksud, imeliku undamisega lendasid meie poole nägematud mesilased ja sulpsatasid laeva veerel vette, pritsides piisku meilegi.

Paadid lasti vette, hakkasime vastastikuse kahurtule all sõudma ranna poole. Kuski pistis kui kuri koer kuulipilduja tädisema, vesi hakkas kuulivihmast keema meist hoopis kaugemal. Ärevus oli kadunud, asi tegi pisut nalja, tähelepanu oli äärmiselt erk, nagu otsustaval hetkel spordiharjutuste juures.

Ronisime rannale, mäest üles, mingid palgivirnad, telliskivihunnikud. Paar meest saadetakse ette. Teised jääme kaldale ootama. Dr. J. Luiga ja prof. K. Saral püüavad teha nalja, kuid poisid on tujus selletagi.

Jõuame telliskivihunnikuni, täiesti mahajäetud hooned, käime ringi ja vaatame, vastastest pole jälgegi. Piilurid lähevad välja igasse kanti, kuulatakse üle vastujuhtuvaid inimesi, kuid neid on näha äärmiselt vähe, kogu maa on nagu välja surnud. Ülejäänud meestega istume vabriku kontoris, kuski puutub silma klaver. Kohe leiduvad ka sellele väledad sõrmed ja mehed kukuvad lööma tantsu, pihtkasukates jämedad kui karupojad, higistavad aina raudkiivrite all.

Korraga sensatsioon. Kaks piilurit — need olid vist praegused direktorid Normak ja Neuhaus — on saanud esimese sõjasaagi. Tulevad tagasi hobuse ja reega, kaks meest mingite kimpsude ja kompsu-

dega peal. Imestus aina kasvab. Mehed on ehtsad „punased“. Pataljoni komandör ja kassameister isegi ja kassa krõbisevate kerenskitega kaasas. Mehed tulnud oma poistele maksma palka ja ei tahtnud kuidagi uskuda silmi, kui teel keset kõige magusamat juttu juhtus selline üllatus. Meil aga aina kasvab tuju.

Meie ülesandeks on ühenduse loomine raudtee ääres opereeriva väeosaga, kuid sellest ei tule midagi välja. Väeosa on taganenud ettenähtud seisukohtadelt. Öhtupoolikul hakkavad enamlased meile saatma järsku schrapnellituld. Kerges hämaruses on näha päris kenakest tulevärki. Ei osata seda palju karta, ka lõhkevad schrapnellid seevõrra parajas kauguses, et mõni üksik killuke jõuetult suudab meie naabrusse popsatada.

Enamlased lasevad ja lasevad, kuid tüdinevad sellest nähtavasti lõppeks ja katkestavad tule. Meil ei ole ka suurt peale hakata, olukord rindel on teistsugune kui Tallinnast välja tulles aimasime, meie jõud on liig väike, et huupi mõnele suuremale ülesandele usalduda.

Kapten Pitka, polkovnik Vahtramäe ja meie pealik Tõnson peavad aru, otsustatakse minna laevadele ja purjetada Tallinna poole tagasi. Sünnibki nii. Väsinud ja näljased, jookseme laeval võidu supikatelde juure. Põletav vedelik maitseb kuninglikult, soojad ja suitsused ruumid suitgutavad une kiiresti silmi.

Hiljem kuuleme, et Vene laevastik olevat luusunud merel, laeva tuled paistnud kord meile juba õige kardetavas läheduses, kuid meie tuledeta liuglevad laevakogud ei hakanud neile silmi. Vastu hommikut jõuame tagasi Tallinna sadamasse ja asume oma saagiga teele oma seekordse peastaabi — realkooli — poole.

Kui mälu ei peta, on vist uueaasta öö „Estooniast“ tuigerdab välja mehi ja naise, kelle söögi-ega joogiisu ei olnud rikkunud Tallinna külje all arenevad sündmused.

H. T.

Õitsvate kameeliate all.

Mägede ja merede taga, tõusva päikese maal oli see. Siis, kui vaba Eesti oli alles imik, sülelaps.

Õitsesid kameeliad. Lehti polnud veel puudel, aga õisi — tipitud täis kõik oksad ja oksakesed.

Punaseid, valgeid, roosaid õisi — nagu külvatud.

Suur Buddha ise, või mõni jumalaks muutunud esivanem, oli külvanud neid õisi üle öö nii ohtralt pilusilmalise rahva — jaapanlaste — rõõmuks.

Ühes suure sadamalinna pargis jalutas noil Jaapani kevadpäevil mõnigi Kalevite võsu, kes oli põgenenud Sarmaatia mässavailt legendikkudelt samuraide rahulikule, korrakindlale, nõiduslik-ilusale maale.

Nukrad oli need põhjamaa lapsed.

Miks? —

Puudus töö ja leib mõnel. Teisel oli õnnestunud leida rahuldavat teenistust, kuid hing ei lasknud end siduda mingisuguse abinõuga võõra rahva ja maa külge.

Õitsvate kameeliate all unistati kodumaa puudest ja põõsastest, mis olid alles härmatise ehtes.

Haljas riisiväli manas kujutluses esile lume all peituvat rukkiorase, sirge bambussalu — sihvaka kuusiku, apelsiiniaiad valmiva viljaga — kodumaa õunapuud sügisel.

Taskus kanti talismanina vanu, kulunud,

kortsunud, juhuslikult saadud väljalõikeid ajalehist, kus oli kirjutatud mõni ridagi vabast Eestist, iseseisvuse sünnist.

Loeti kümned korrad samu ridu. Vaimustuti ning — unistati, unistati...

Tõusva päikese maa jumalikus looduses unistati kodumaa soodest ja rabadest.

Kultiveeriti unistustes noid soid ja rabasid. Külvati sinna seemet, lõigati vilja, ehitati elamuid uute, vabade eestlaste jaoks.

Kui lopsakad olid need viljad!

Kui ilusad elamud!

Lökendasid kameeliate õied idamaa päikese kiirtemeres.

Lökendas armastus isamaa vastu põgenikude südameis.

Ei suutnud soodsad rahateenimisvõimalusedki hoida Kalevite võsusid võõrsil.

Üle tormiste merede sõuti kodumaa randa.

Tuldi jagama kehvast ja tööd, ärevust ja esimesi paratamatuid äpardusi iseseisvas elus.

Oli mõnelgi raske leida peavarju, raske leida tööd ning leiba kodumaal.

Ent kõigest on saadud üle — ühes vaba Eestiga.

Tarvastu naiskodukaitse.

Tarvastu naiskodukaitse asutati Tarvastu malevkonna 2. kompanii juures 1. dets. 1927. a., mil kokku oli tulnud 10 naist. Ei ole kerge organiseerida maal inimesi, kus elatakse üksteisest kilomeetrite kaugusel. Eriti raske on see naiste suhtes, kes nii väga oma kodusse kiindunud, kellel nii palju koduseid toiminguid ja askeldusi, et vähe muuks mahti saadakse. Liiati veel Tarvastus, kus pole enne ühtki naisorganisatsiooni ja naiskodukaitse osutus esimeseks naisorganisatsiooniks. Selle uue ühingu vastu olid naised esialgu umbusklikud, pisut vaenulisedki, sest enamiku arvates peab naiskodukaitsja, nagu meeski, püssi

õlale võtma ja sammuma mehe kõrval Matto orgu laskeharjutusile; ning kui veereb vaenuvanker, jällegi relvastunult mehega käsikäes liinile astuma. Sarnane arvamine on ekslik. Meie naiste kilbiks ja mõõgakas on hoolitsev armastus oma kodukolde ja oma kodurahva vastu.

Esiagne liikmete arv osutuski väikeseks, kuid aasta jooksul on see enam kui kahekordseks võrsunud. Tarvastu naiskodukaitse on korraldanud tee- ja kohviõhtuid, hankides nendest endale sisestulekuid. Samuti korraldas ta sanitaarkursused, andes seega koduvallale 12 samariitlast.

„Lumefelbed ja käübused“.

Ülesvõtte Sakalamaa Viljandi linna jaoskonna naiskodukaitse lastest. Tegelased jõulu-näidendis 19. XII 28.

Tugevad, terved juured on ajanud musta mulda meie lemmik — noor Eesti.

Juured on ajanud mulda iga ta kodanik.

Ka põgenikud kaugest idast.

Oleme töötanud — kündnud, külvanud, heitnud higigi üheskoos.

Võime nüüd vahetevahel ka seisatada ja vaadata tagasi.

Heita pilku minevikku.

Sibritseda, sõrmitseda oma kalliskivikasti kallal.

Lasta mälestusi-pärleid libiseda läbi sõrmede. Tõsta neid valguse piirkonda ja imestleda, jälle imestleda nende läiget...

Suurim, säravaim pärl on — meie vabadus, väiksemad — kõik hüved ja soodustused, mis toonud meile iseseisvus.

Rikkalik varakast!

Õigupärast on ta teie oma, kes teie olete tunnud külma, surmavat tääki otse oma kuuma südame ligemas läheduses, kuid olete ometi omanud vahvuse mitte taganeda, vaid võita — vabaduse.

Täie õigusega tuletate teie nüüd vaimustatult meele üksikasju ja episoodide vabadusvõitluse, vabadussünni eredailt päevilt.

Uhked võite teie olla, sest olete kangelased: tõite oma kätel välja vastsündinud vaba Eesti kahe, tol ajal vaenuliku, hiiglasel lõugade vahelt.

Uhked võivad olla teie naised, sest nende osaks langes aidata, ravida, jalule seada vastpäästetud, haavatud, tugevasti muljutud, põrutatud Eestit...

Meie aga, naised ja mehed, kes viibisime tol

ajal kaugel võõrsil, kuid töötame nüüd teiega, kangelastega, ühisel põllul — harime, kultiveerime kodumaa soid ja rabasid — kadestame teid veidi teie suure osa pärast.

Ent see kadestamine pole pahatahtlik.

Miks peakski ta olema seda?

Ainult harva on lastud meid mõista, et meie ei tunne kõiki Eesti saamis- ja sünnisaladusi ning pole võinud ohvriks tuua reaalselt punast südameverd.

Ainult harva...

Ja kui on seda tehtud, siis oleme vaikinud nukralt, sest teil on õigus — de facto.

Oleme vaikinud ja pisi-tasa sorinud oma mälestuskastikeste kallal ning korduvalt tuletanud meele, kuidas unistasime iseseisvast Eestist kaugel võõrsil, mägede, merede taga, külmal kui ka soojal maal — igauks oma moodi...

Kuidas unistasime öitsvate kameeliate all põhjamaa metsast härmatise ehtes, riisiväljadel — rukkipoollust.

Kuidas kippusime koju nagu rändlinnud sügisel lõunasse...

Ning jõudes pärlele, hoolimata igasugustest vintsutustest, oleme kasvanud kodumaa pinda kindlasti.

Olles rännanud läbi pool maailma, võime tunnustada veendunult:

„Oh, kodumaa, sa armas maa, sust kallimat ei leitagi.

Kas olgu soos või rabades — sa ikka minu kodumaa...“

Naine-põgenik.

Rahulik, lumine talvemets.

Petseri maleva meister- võistlused.

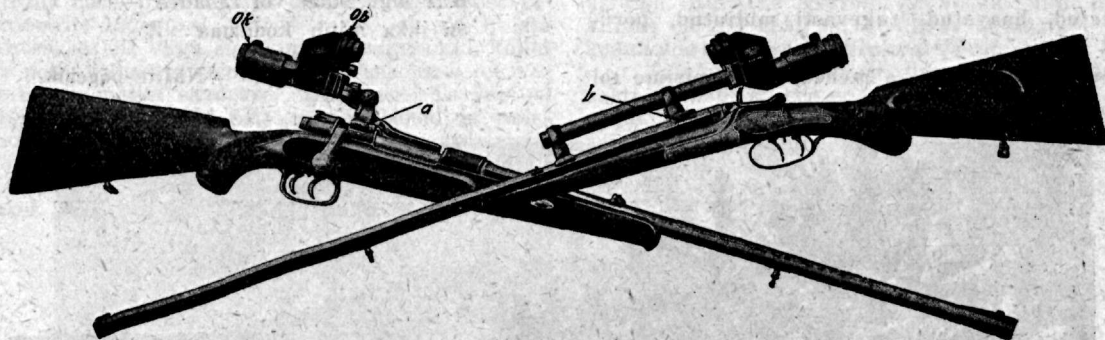
*Naiskodukaitse Mustvee jaoskonna juhatus.
Vasakult paremale: prl. A. Villemson, M. Liis,
E. Martinson, osiraine — M. Behrens, A. Koppel.*

Lõpuks saabus kauaoodatud 2. september, mil Petseris kokku tulid maleva parimad laskurid, et otsustada, kes maleva meistri tiitli laskealal käesolevaks aastaks kaasa viib.

Võistlustele on ilmunud igast malevkonnast esindajad ja kõikidel on soov, et kui mitte ise, siis vähemalt „oma mehed“, s. o. omast malevkonnast, oleksid maleva laskemeistrid. Eriti kindlad näivad võidu peale tänavuaastased II diviisi ülema rändauhinna võitjad — Laura malevalased, kuid kas oli see saatus või olid Petseri mehed paremini ette valmistatud võistlusteks, aga lauralased viisid kaasa ainult ühe meistritiitli, kuna ülejäänud jäid Petseri malevkonda. Hoopis ilma jäi Värska malevkond.

Huvitavam ja pinevam võistlus oli kahe tegevama ja tublima pealiku, — Petseri malevkonna pealiku abi N. Grünthal'i ja Laura malevkonna pealiku A. Taagen'i, vahel püstolitest, kus esimene esimese seeria järele suures ülekaalus viimasest oli, kuid lõpusaavutus oli mõlematel 112 silma. Et pealik N. Grünthal'il oli mustas sõõris rohkem tabamusi, tunnistati ta maleva meistriks.

Meistriks tulid: Esiklassis — A. Taagen, Laura malevkonnast, tagajärjega 121 s.; I klassis — H. Murri, Petseri malevkonnast, tagajärjega 64 s.; II klassis — E. Veber, Petseri malevkonnast, tagajärjega 85 s.; püstolist — N. Grünthal, Petseri malevkonnast, tagajärjega 112 s.; spordipüssist — A. Hermann, Petseri malevkonnast, tagajärjega 113 s.

Teatan sellega auväärt **jahi- ja laskespordi harrastajatele**, et olen pöörnud tagasi oma kutsealale ja avanud endises kohas ja endistes ruumides,

**Tallinnas, Pikk tän. 36,
LASKERIISTADE KAUPLUSE JA TÖÖKOJA.**

Laos alati püssid, revolvrivid ja laskemoona. Võtan vastu **ertellimisi**; teen igasuguseid **parandustöid**; sean halvasti laskvad püssid kaugele kokku laskma.

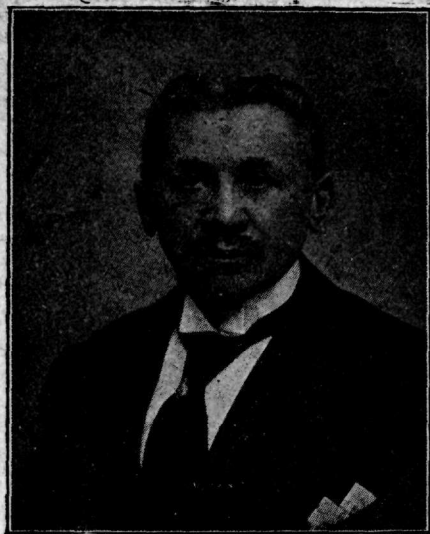
Relvurpealikuks soovitan **kaitseväelastele** võistluspüsside tarvis: **mikromeeter-sihikuid, dioptreid, kirbunihutajaid**, püssi kotte, puhastamise õli ja nikli väljavõtmise vedelikku j. m.; riketega ja väljalastud rauad asendan uutega, millede laskmisvõime laskurile kindlustab võidu.

Austusega

püssisepp **RUD. PASSUP & Ko.**

Pikk tän. 36.

Kauaaegne kaitseliidu tegelane.

Friedrich Vahtmeister.

Sündinud Läänemaal, Virtsus, 25. okt. 1872. a.; a. 1906. peale S. Tartu mnt. nr. 1 asuva äri omanik; innukas seltskonnategelane. Peale muu ka enne-okupatsiooni-aegse „Omakaitse“ asutajaist, tegutses okupatsiooni ajal põranda all edasi, organiseerides kaitseliitu, korra- ja kodu kaitseks, missugune ka 1918. a. sügisel avalikult välja astus selle sama aasta novembris; sisekaitse ülema käsul asutatud Tallinna linna kaitseliidu vastuvõtmise- ja registreerimise-komisjoni liige, III politsei jaoskonna ustavate kodanikkude väljavalija ja registreerimise juhataja; kaitseliidu arstliku komisjoni sekretär; I sõjaväe haigemajas arstliku komisjoni liige, kaitseliidu peakomisjoni esindajana ja sisekaitse ülema poolt asutatud üleriiklise peakomisjoni liige.

Ratsamehi mullatööl.

Pühapäeva hommikutel, mil suurem hulk pealinna kodanikke veel puhkab rahulist und, võib näha Mustamäe all mullatöö-talgutel töötamas rõõmust rõkkavaid ja labidatega vehklevaid kaitseliitlaste salku, kes rühivad, kaevavad ja

veavad sipelgate visadusega. Siin töötab mehi ja naisi, kes ei tunne väsimust ega taha tasu.

Ülemal näeme salka Tallinna maleva eskadroni mehi, kes näitavad, et nad oskavad tarvitada mookade asemel ka labidaid ja ratsude asemel rööbastel veerevaid liivavankreid. Koorem koorma järele veereb liiva ehitatavale lasketiiru valile, mis kerkitab ja kasvab iga pühapäevaga pikemaks ja kõrgemaks, kuni viimaks piirab suure tüki lagendikku ja loob kodumaakaitsetele mõnusa ja avara lasketiiru laskeharjutusteks — sportimiseks.

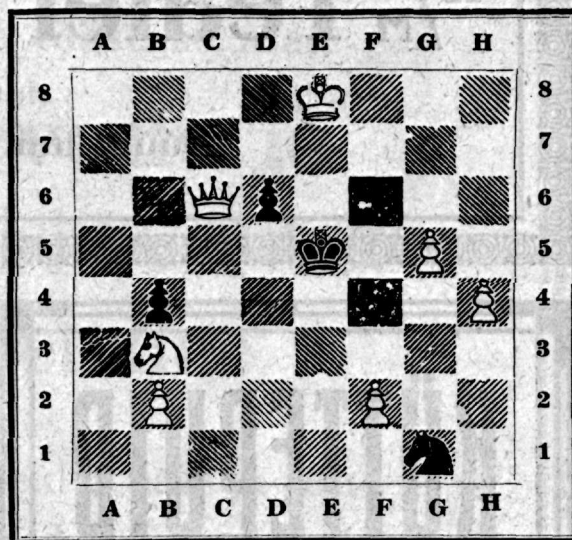
Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 64.

Kokku seadnud Ilmar Raud (Viljandis).
„Kaitse Kodu“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: Ke8, Lc6, Rb3, Eb2, f2, g5 ja h4.

Mustad: Ke5, Rg1, Eb4 ja d6.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Lahendused palutakse saata: Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6, A. Burmeistrile.

Õiendus. J. Browni ülesanne nr. 63 on kolme käiguline (mitte kahe käiguline).

M. Grünfeldi ülesande nr. 61 lahendus.

1. La2 — c7(!), Rb5 : c7,

2. Oe1 — c3 annab matt.

1. (La2 — c7), Rf7 — e5,

2. Lc7 — b6 annab matt.

1. (La2 — c7), Rf7 ükskõik kuhu,

2. Lc7 — g7 annab matt.

1. (La2 — c7), e3 — e2,

2. Oe1 — f2 annab matt.

Õiged lahendused saatsid: Felix Rosenberg, V. Mikenas, B. Kärner, n. allohv. E. Riisk ja Evald Karp (Tallinnast), Martin Villemson (Pärnust), E. Lagsdin (Riiast).

Suurim ladu Tartus

Grammofone ja Raadioaparaate

ainult

K/M Teater & Muusika

juures

Rüütli tän. 8, tel. 4-68.

KÜTTEPUID

en-gros
&
en-detail

müüb

„PROBITAS“

Pikk tän. 28.
Kõnetr. 14-11.

Värsked kõrgeväärtuslikud

URANIA

anood
taskulambi
kast
pulk

patareid
&
elemendid

Kõikjal saadaval!

A. Tõnisson & Ko

Tallinnas, Rüütli t. nr. 28/30. Tel. 4-60, eratel. 11-83.

Telegr. aadr.: Tõnisko Tallinn.

Suurem tööstus-kaubanduslik ettevõtte keskkütte, vesivarustuse ja sanitaartechnilise tööstuse alal.

Puurkaevude ja pumpade tööstus, autogeeniline keetmine

Suur ladu igasuguseid käsi- ja jõupumpi, kõiksuguseid torusid ja nende jagusid. Vanne, klosette, ventiile, kraane, veemõõtjaid j. n. e.

Nõuandeid ja juhatusi eriteadlaste poolt anname tasuta.

...SIISKI, PARIMAD
TAIMEVÕID
ON
BONA & PRIIMA

**JA BONA, ■ PRIMA, ■
ALFA JA NORMA**

PARIMAD TAIMEVÕID

MÜÜK IGALPOOL

EESTIS

EI OLE VÕISTLEJAT

kirja nägususes, käigu ker-
guses ja mehhanismi tuge-
vuses Ameerika esimese
klassi parimal kirjutusmasi-
nal

ROYAL

JA

ROYAL-PORTABLE

Peale selle soovitame: Rojotsi arvutusmasinaid **FACIT**
ja Inglise paljundajaid **ELLAMS** ning igasugu büroo-
masinate tarbeid.

Va Loun & Schitikov,

Nigullste tän. 18. Tel. 13-37.

Põllumeeste Keskpank

Tallinn, S. Karja 3. Telef. 1-80.

Võtab raha hoiule

ja maksab ajakohast kõrget protsenti.

Annab laenusid

vekslite, obligatsioonide ja mitmesugusel muul kindlustusel.

Saadab raha

teistesse kodumaa linnadesse ja rahvarikkamatesse kohtadesse.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Keskpanga liikmeks võivad olla ühisused kui ka üksikud põllumehed.

Tallinna Linnapank

Tallinn, Mundi tän. 2.

Telef.: 19-30, 3-13. Aidad 7-48.

Telegr. aadress „Linnapank“.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone sise- ja välismaal.

Panga äriseis 1. dets. s. a.	Kr. 4.578.466.—
Oma kapitalid	„ 531.329.—
Hoiusummad	„ 3.523.543.—

Ühistegeliste asutuste keskpank

EESTI RAHVAPANK

asut. 1920. a.

Tallinnas, S. Karja 19, oma majas.

Kõnetr. 2-02, 24-13, 28-28.

Telegrammide-aadr. RAHVAPANK, Tallinn.

Varustab laenudega ühistegelisi ja omavalitsuse asutusi, võtab raha hoiule ja toimetab kõiki muid pangaoperatsioone. Võtab oma peale raha saatmist ja sissenõudmist kõikides Eesti linnades ja alevites oma korrespondentide-võrgu liikmete-ühispankade kaudu.

Eesti Rahvapanga liikmeteks oli 1. detsembril 1928. a. 255 ühisteg. asutust ja kogukonna omavalitsust.

Panga arveteseis 1. dets. 1928. a. oli kr. 4.838.184.33

Juhatus.

Kauba Pank Tartus

Suurturg nr. 12, oma majas.

Telefon 9 ja 209.

Võtab raha hoiule.

Annab laenusid,
kusjuures laenuvõtjal tarvis ei ole liikmemaksu
sisse maksa, mis laenu kallimaks teeks.

Ostab ja müüb välisraha.

Tschekid: Berliini, Genfi, Helsingi,
Londoni, New-Yorgi, Pariisi, Praha peale.

Müüb Eesti 7% välislaenu.

Toimetab kõiki muid pangaoperatsioone.

Kinnitus A.-S., Eesti Lloid“ peagentuur

Tule-, elu-, veo- ja õnnetusjuhtude-kinnitus.

Enne kui endale ostate mõne
mööbli, fulge ja vaadake meie

MÖÖBLEID

meie laos, Vanal Posti t. nr. 9.
Teie ei tarvitse osta, Teie teete
meile rõõmu, kui külastate meie
proovide väljapanekut.

A.-S. A. M. LUTHER.

Kaubamaja

F. Vahimeister

Tallinnas,

S. Tartu mnt. 1. Kõnetraat 50 ja 870

**Raua-, föö- ja terariistade,
masinate ehitusmaterjali,
ja majapidamisarvete
ladu.**

**Põllutööriistad, põllu-
ramm ja seemned.**

Müük suurel ja väikesel
arvul.

OSAÜHISUS „MOOTORI“

VEDRUTEHAS & MEHAANIKATÖÖKODA

TALLINN, LUTRI TÄN. 48-A. KÖNETR. 27-72

AUTO-, SPIRAAL- JA IGASUGUSTE MASI-
NATE VEDRUD KÕIGE PAREMAST ROOTSI
VEDRUTERASEST.

AUTO KAITSERAUAD.

ERISISSESEAD SILINDRITE VÄLJAPUU-
RIMISEKS „STORMIZING“ MEETODI JÄRGI
TÄPSEMATE MÕOTMISVAHENDITE ABIL.

Jõulupühadeks

soovitame kõigile meie
üle Eesti tuntud

Paberosse

MANON

20 tk. 35 s.

BAAR

25 tk. 35 s.

STELLA

20 tk. 25 s.

MUST PEETER

25 tk. 15 s.

Tubakaid

SPECIALES

1/4 nl. à 400, 300 ja 250 s.

MALTA

1/4 nl. à 250, 200 ja 160 s.

EKSTRA

1/4 nl. à 160 ja 130 s.

KULD PIIP

(piibutubak) 1/8 nl. à 80 s.

KASULIK

1/4 nl. à 130 s.

A/S „LAFERME“.

J. PUHK & POJAD

Tallinnas,

Tartus, Narvas, Valgas, Petseris,
Pärnus, Viljandis, Rakveres ja Jõgeval.

Ω

Oma suurveski
püülid ja jahud,
suhkur, — sool, heeringad, — riis, herned,
tangud, — rukis, — nisu, kliid — jne. jne.

Soovitame karjapidajatele:

Roostekindlaid, ühest tükist pressitud tuntud
Daani Frederiksbergi „F.M.“, Rootsi A/B., „Bal-
tic'u“ ja Saksa A/G. „Ahlborni“ vabrikute

piimaveokannusid

Frederiksbergi „F. M.“ ja Rootsi „Lac“ vatiga
filterkurnad on kõige otstarbekohasemad.

P. K. „ESTONIA“

TALLINN, JAANI TÄN. 6, TELEF. 20-90.

96-331-40

KOMMERTS PANK

TALLINN, SUUR KARJA 15

Telegr. aadress: „KOMMERTSPANK”

Telefonid: 9-56 üldine,

9-59 juhatus,

29-61 kassa, välisvaluuta, diskonto ja inkasso

Pank võtab raha hoivule, annab
välja laenusid ja toimetab kõik-
sugu pangaooperatsioone kodu-
ja välismaal. Kiire pangatallitus

PANGA JUHATUS

TALLINNA KREDIIT PANK

ASUT. 1907

TALLINNAS, SUUR KARJA TÄN.

OSAKONNAD: ABJAS, ANTLAS, HAAPSALUS,
HIU-KEINAS, JÕHVIS, NARVAS, NÖMMEL, TAPAL,
:: TARTUS, TÜRIL, VILJANDIS JA VÖRUS ::

TEATAB SELLEGA OSAKONNA AVAMISEST

TAPAL, PIKAL TÄN. NR. 9

OSAKOND TOIMETAB KÕIKSUGU
:: PANGAOOPERATSIOONE ::

JUHATUS